

ویژه نامه جنبش دانشجویی آذربایجان

گله جک بیزیمدیر

بمناسبت دوم اسفند ماه روز جهانی زبان مادری

GÜNEY AZERBAYCAN ÖYRENCİ HEREKATI

ÖZEL SAYI

ANA DİLİ

GELECEK BİZİMDİR

بهمن ماه 1385

ایچینده کیلر (فهرست)

- 4..... مسیر مبارزه در راه رسمیت یافتن زبان تورکی برگشت ناپذیر است
- 6..... بیر شعر (اسماعیل جمیلی)
- 9..... آنا دیلینین ناغیلی (آلفونس دوده)
- 13..... «حسرت» شعری (رحمتلیک سهند افشاری)
- 14..... «بیز اوچ یولداش ایدیق» شعری (رحمتلیک سهند افشاری)
- 16..... مسالهء زبان مادری (ترجمه امید شکری)
- 22..... روز جهانی زبان مادری (پروفیسور کبیر چاو روزی)
- 24..... اعلامیه جهانی حقوق زبانی (ترجمه علی دده بیگلر)
- 43..... بحران زبان در نظام آموزشی ایران
- 49..... ضرورت های تدریس زبان مادری (بابک تاجرانی)
- 57..... تنوع زبانی معادل تنوع انسانهاست (امید شکری)
- 65..... دیلده یئنی چیلیک (بهزاد بهزادی)
- 70..... ریشه های ترک ستیزی در ایران (ماشاله رزمی)
- 95..... زبانهای (اقوام و ملل) ایران (ترجمه: فرزاد صمدلی)
- 102..... آنا دیلی (کونستانین دیمتریئویچ اوشینسکی)
- 118..... زبان مادری، ملی، تحمیلی (حسین محمدخانی - گوئیلی)

- 123 (رضا براهنی)
- 125 پیام کوفی عنان، دبیر کل سازمان ملل متحد: علوم برای همه ملتها
- 128 سند مجمع پارلمانی شورای اروپا در باره «مشکل تحصیل به زبان مادری ۳۰ میلیون آذربایجانی ساکن در ایران»
- 133 حقانیت رسمیت ترکی در ایران
- 140 زبان مادری چیست و چرا اهمیت دارد؟ (خانم دکتر صدیقه عدالتی)

مسیر مبارزه در راه رسمیت یافتن زبان تورکی برگشت ناپذیر است

فرزندان لسانی در شرایطی که پدرشان در زندان و تحت شکنجه شونیسم فارس قرار دارد در مدرسه از حرف زدن بزبان فارسی امتناع می کنند. رقیه لسانی به زندان تهدید می شود. رقیه می گوید اگر مرا بازداشت کنید فرزندان خردسال ام مسیر مرا ادامه خواهند داد. برادران عوض پور در را مبارزه آزادی زبان مادریشان به جرم نوشتن شعار تورکی از مدرسه اخراج می شوند. محمد رضای 14 ساله بجرم طلب زبان مادری اش شکنجه می شود. رضا عباسی سمل مقاومت جنبش دانشجویی آذربایجانی قدمی عقب نشینی نمیکند و حسن دمیرچی در زندان می گوید " مرگ را می پذیریم اما از مسیر مبارزه بر نمی گردیم" و ...

باز رسمیت یافتن زبان تورکی سرلوحه شعارهای فعالین ملی آذربایجان در داخل کشور است. "تورک دیلی رسمی اولسون" شعار مطروحه در هر تجمع آذربایجانی است. مراسم ستارخان با این شعار آغاز خواهد شد و ...

آنچه مسلم است ملت آذربایجان جنوبی هیچگونه عقب نشینی در راه رسمیت یافتن زبان مادری اش را بر نمی تابد. فعالان ملی حول این شعار گردهم می آیند. اتحاد جدیدی در شرف رسمیت یافتن است. ملت آذربایجان اعم از فعالان سیاسی-فرهنگی-اجتماعی و جنبش دانشجویی آذربایجان تصمیم خود را گرفته است و هیچ سازشی را در این راه قبول نمی کند. . ملت آذربایجان همراه با دانشجویان خواستار رسمیت یافتن زبان تورکی است. شونیسم فارس چاره ای جز قبول این درخواست قانونی و انسانی آذربایجانیها ندارد. مبارزه آذربایجانیها شدت می گیرد. در پارلمانهای اروپائی، سازمان عفو بین الملل و سایر نهادهای حقوق بشر همه روزه مسائل آذربایجان جنوبی و مطالبات ملی آنها مطرح است. اگرچه فشارها روز به روز افزایش می یابد اما فعالان آذربایجانی بی هیچ واهمه ای به مبارزه خود ادامه می دهند. روزهای بزرگ پیش روست. در مراسم گرامیداشت 21 آذر و روز جهانی زبان مادری به شدت مطالبات حق طلبانه آذربایجانی ها مطرح خواهد شد. اگر در داخل امکان اعتراضات مدنی از آذربایجانی ها گرفته شود هموطنانمان در خارج همانند روز اول مهر با قدرت و انسجام بیشتر رژیم فاشیستی را رسوا خواهند نمود. دنیا صدای آذربایجان را خواهد شنید و ملت بزرگوار آذربایجان به حقوق انسانی و بشردوستانه خود دست خواهد یافت. گفته بودیم که اگر اجازه تجمع در قلعه بابک بما داده نشود به کوچه ها و خیابانهای آذربایجان جنوبی سرریز خواهیم شد. دانشگاههای آذربایجان را به محل برگزاری سمینارها، کنفرانسها و تجمعات اعتراض آمیز تبدیل می کنیم. ملت آذربایجان طرفدار خشونت نیست. اعتراضات ما مدنی و صلح آمیز خواهد بود. اگر نشریات ما را

توقیف کنند باز از نوشتن باز نخواهیم ماند. اگر به مراسمهای ما مجوز داده نشود منتظر مجوز آقایان نخواهیم ماند. ما برای نوشتن و خواندن به زبان مادری خود هیچ نیازی به مجوز نداریم. مسیر ما در راه مبارزه صلح آمیز برای آزادی زبان مادریمان برگشت ناپذیر است. ما به آینده می اندیشیم...

به قول حسن دمیرچی " اولدو وار دوندو یوخ "

گله جک بیزیمدیر دوشنبه ۲۲ آبان ۱۳۸۵

بیر شعر

اسماعیل جمیلی

"آب" سو دئیل

آب ایچیلمز

آب سووارماز

آریندیرماز باریندیرماز

آب سو دئیل

بولاغلاری بولاندیران

یاد تیکانین کوللاندیران

گولوموزو سولدوراندير

باغیمیزی قوروداندير

ترس آخیشی ائویمیزی یئخان سئل دیر

یئرسیز سسی کوفولدایان قارا یئل دیر

اوخوللاردا "نان" دئیلن

جنتت موغان یازلغیندان

بیشیریلن چورک دئیل

قارا داغین تاخیلیندان

برکتلی اکمک دئیل

دردیمیزی درینله دن

بیزلیگی بیزده اریدن

تولکو یادین یالادیغی یئیلمز دیر

او نان بیزه گوج وئرمز دیر

اوخوللاردا " خاک " دئیلن

دوغما آنا تورپاق دئیل

مین ایلترین قالادیغی

یانار قوتسال اوجاق دئیل

اؤزگه لیگین یاسدیغی دیر

یادین یادیغین سسی دیر

کوله لیگین سیمگه سیدیر

بو اوخوللار بو یووالار

بیزدن دئیل

بیزیم دئیل

وراق وراق قوندارمادیر

یازی یازی اویدورمادیر

یالانلارلا دولدورمادیر

کوکوموزدن اوزاقلاشماق اوداغیدیر

یادلشماغین دوزاغیدیر

آنا دیلینین ناغیلی

آلفونس دوده (فرانسه لی یازیچی) تور کجه یه چئویرن: ر.صفری

او گون اوخولا(مکتبه) گنجیکمیشدیم و اویرتمینین منه قارشى نئجه داوانیشیندان یامان قورخوردوم. اؤزلیکله ده کی او گون " دیل گرامری " درسینی سوروشاجاقمیش و من او درسدن بیر کلمه بیله اویرنمه میشدیم. بیر آن خاطریمدن کئچدی درسی، هابئله اوخولو بوراخیب چؤل - بائیرا ساری گئدیم. هاوا ایستی و اوره یه یاتیم ایدی و قوشلار اورماندا اوخویوردولار . بونلار، دیل درسیندن آرتیق منی اؤزونه ساری چکیردی اما اؤزومو ساخلاشدیریب و حیزلیجا اوخولا ساری گئدیم.

کد خدانین ائوینین اؤنوندن کئچرکن، ملتین اورادا دایانیب و دوواردا اولان اعلاننی اوخومالارینی گؤردوم. ایکى ایل اولاردی کنده یئتیشن کدرلی و پیس خبرلر اوردان یاییلیدی. او اوزدن دایانمادان کئچیب و اؤزو - اؤزومه دئییردیم "گۆره سن بیزه یئنه نه یوخو گؤروبلمز؟" و اوخول یولونو اؤنومه دوتوب تلم - تله سیک اؤزومو اورایا چاتدیردیم. عادى زامانلاردا، درسین باشلانغیچیندا، اؤیرنجی لرین های - کوی سالمالاری و اؤجاندان درسی تکرارلامالارینین سسی کندین کوچه - باجالارینی بورویردی و اؤیرتمن ده الینده کی آغاجینی ماسایا چیریب (ساکت اولون) دئییه ردی. او گون ده بئله دوشونوردوم دوروم قاباکیلار کیمی اولاجاق و هامینین های - کویونون ایچینده یاواشجاسینا صینیفه گیریپ هئچ کیم بیلمه دن یئرمده اوتوراجاغام. اما او گون منیم دوشوندوکلریمین تام ترسینه اولدو اوخولدا ساکیت لیک و سس سیزلیک حاکیم ایدی سانکی بیرسی بئله اورادا یوخ ایدی. پنجره دن صینیفین ایچرینده باخدیم. اؤیرنجی لر اؤز یئرلرینده اؤتورموشدولارو اؤیرتمن ایسه قورخونج آغاجی الینده ایکن درس اوتاغیندا آددیم آتیردی. قاپینی آچیب و او سس سیزلیک و سکوتدا اوتاغا گیرم گره کیردی. گؤرونوردو بو ایشدن نه قده ر چکینیرم. اما اؤزومه گوج وئریب اوتاغا گیردیم. اؤیرتمنیم هئچ آجیقلى و توتغون اولمادان مهربانجاسینا منه باخیب سایغیلا دئدی: یئرینده اوتور؛ آز قالیردی درسی سنسيز باشلاياق. صندلرین قیراغیندان کئچیب دایانمادان یئرمده اوتوردوم. قوروخوم توکولوب دینج اولدوقدان سونرا تزه جه باشا دوشوندوم کی اؤیرتمنیمیزین گونده کی کهنه گئیمی اینینده دئییل. او رسمی گئیمینی گئیمیشدیر. اوندان علاوه صینیفی رسمی آنلارا عاید اولان اؤزل بیر گؤزلیک و شکوه بوروموشدو. اما هامیسیندان شاشیرتیجی اولان اوتاغین سون سیراسیندا کی عادى زامانلاردا بوش قالان صندلرینده اوتوران، کندین بؤیوکلى ایدی. اونلارین آراسیندا

کدخدا، پوستچو و نچه نفر آغ ساققالاردان گۆرونوردو. هامیسی توتقون و کدرلی گۆرونوردولر. بیر یاشلی کیشی اسکی الفبا کیتابینی دیزلری اوسته آچیب، ایری گۆزلویونون آرخاسیندان اونون حرف و خطلرینه باخیردی. من بو احوالاتدان شاشیریب قالدیغیمدا اؤیرتمن اؤز یئرینده اوتورموشدو و اوتاغا گیردیگیم آن منیمله دانیشدیغی کیمی ایستی اما سرت سسله دئدی: ” اوشاقلار! بو سونونجو دؤنه دیر کی من سیزه درس دئیجه یم . دشمنلر امر ائدیبلر کی بو بؤلگه نین اوشوللاریندا، اونلارین دیللیریندن باشقا بیر دیله درس وئریلمه سین. یئنی اؤیرتمن یارین گله جک و بو میلی دیلینیزده اولان سون درس دیر کی بو گون اوخویورسوز. سیزدن بو درسه دقت ائتمه نیزی ایسته بیرم. ” بو دانیشیقلار منی چال - چئویر ائندی. بللی اولدو کی کدخدانین دوواریندا وورولان اعلان بو ایمیش: ” بوندان سوئرا کنندن اوشاقلارینا آنا دیللیرینی اؤیرتمک یاساقدیر. ” بللی بو منیم دیلمده اولان سون درسیم ایدی. اوتو داها اؤیرنمه مه یه مجبور ایدیم. اونو ائله بو قده ر بیلدییمه قناعت ائتمه لی ایدیم. بوندان اؤنجه اؤمر مومون اوزون ساعاتلارینی نجه هدر ائتدییمدن و اوشولا گئتمک یئرینه باغا - چؤله گئدیپ و باشی سویوقلوق ائتدییمه گوره تاسف له نیردیم. بو زامانا کیمی منه آغیر اولان، غم گئیرن کیتابلار - چوخ چتینلیکله اونا باخا بیلدیگیم دیل و تاریخ درسی - ایندی منه آن اسکی دوستلار یئرینده ایدی، اونلاردان آیریلماق منی اینجیدیردی. اؤیرتمنیمه گوره ده بئله دوشونوردوم. اوندان آیریلماق و داها اونو گورمه مک فیکری ، منه ائندیی تنبیه لرین و آغاج چارپمالارینین آجیسینی خاطریمدن چبخاردیردی. ایندی بیلیردیم اؤیرتمنیمیز نییه بو گون آن یاخشی گئیمینی گئیب و نییه کنندن آغ ساققاللاری صینیفین آرخاسیندا اوتوروبدولار. اونلار بوندان اؤنجه اوشولا کلمه دیکلرینه گوره تاسف له نیردیله و بئله سانیردیله کی بو سون درسده حاضر اولماقلا اؤیرتمن گئجه - گوندوز چکدی 40 ایل بویوندا اولان زحمتلریندن و اوخولدا خدمت گؤستردییندن تشکر ائدیله.

بو فیکرلره دالمیشدیم کی منی آدیمل سسله دیله. آیاق اوسته دوروب و درسه جواب وئرمه لی ایدیم. او آندا بوتون وارلیغیمدن کئچه بیلردیم تکی دیل گرامری درسینه یاخشی جواب وئرم دئیجه، اما ائله بیرینجی آندا دایانیب قالدیم . باش قالدیریب اؤیرتمن گوزونه باخماغا هئچ گوجوم یوخ ایدی. بو آرادا اونون دانیشیغینی ائشیتدیم. مهربانجاسینا دئییردی: ” اوغول ؛ سنی قینامیرام ، چون اوزون آرتیق دانلانیسان . گورورسن کی نه اوز وئریبیر. انسان هر آن اوزونه دئییر کی واخت واردیر. اؤیرنه جه یم . اما گورورسن کی نه اولایلار اوز وئره بیلر. یازیقلا اولسون کی بیز اؤیرنمه یی باشقا گونه بوراخیریق. ایندی زور ایله بیزه باشچیلیق ائدن بو ملتین حاق لاری وار بیزی دانلاییب و دئسنلر: ” سیز نجه دئییرسیز کی اوز گور و مستقل سیز آنجاق هله اؤز دیلینیزده یازیب اوخویا بیلمیرسیز ؟ ” بونولا بئله اوغول تکجه سن سوچلو دئیسلسن . بیز

هامیمیز دانلانیمالیییق. آتالار و آنالار دا سیزین تربیت و یتیشمه نیزده اسیرگه نیبلر و سیزی بیر ایشه گؤندرمدن و پول – پارا قازانمیزدان داها چوخ خوشلانیلار. مگر من اؤزوم دانلانیمالییام؟! سیزی درس اوخوماغا تشویق و مجبور ائتمک یئرینه، دؤنه – دؤنه باغیمین سوواریلماسینی ایسته مه دیم می؟ و اوؤوا چیخماق گؤیلومه دوشنده سیزی اؤز باشینا بؤراخمادیم می؟. اؤیرتمن هر قوئودان سؤز آچدی و سوئوندا سؤزو آنا دیلینه چاتدیردی و دئدی: ”بیزیم دیلیمیز دونیانین آن شیرین و یتگیگن دیلرینین سیراسیندادیر و بیز اؤز آرامیزدا اوئو قورویوب ساخلامالیییق؛ چون بیر ملتین دوشمن الینده اسیر اولوب، یابانجیلارا مغلوب اولدوغو زمان اؤز دیلینی قورویوب ساخلاماسی دوستاقتا ایکن اورانین آچارینی الینده ساخلاماسینا بنزر.

سونرا بیر کیتاب گؤتوروب دیل گرامری درسینی وئرمه یه باشلادی. او گون او درسی نئجه راحتجاسینا اؤیرندییمه شاشیردیم. هر نه دئییردی منه چوخ راحت گلیردی، ائله بیلیردیم ایندییه کیمی هئچ واخت درسه بو قده ر ماراقلی اولمامیشدیم. سانکی اؤیرتمن ده ایندییه دک بو دقتله درس اؤیرتمه میشدی. دئییه سن بو ایستکلی کیشی آیریلمدان اؤنجه بوتون بیلک و علمینی بیزیم قافامیزا قویماغی ایسته بیردی. درس سونا چاتدیقدان سونرا سیرا تاپیشیریقلارا یتیشدی. اؤیرتمن بیزه یئنی باشلیقلار سئچمیشدی، اونلارین باشیندا ”وطن، دوغما یورد، آنا دیلی“ کیمی سؤزلر گؤزه چارپیردی. میز لریمیزین قیراغینا آسیلان بو باشلیقلار سانکی صنیفین دؤرد بوجاغیندا گؤیلرده آسن میلی بایراغا بنزه بیردی. بوتون اؤیرنجی لرین نئجه درس و تاپیشیریقلاریندا دقتلی و هوسلی اولدوقلارینی و نه قده ر سکوتا دالماقلارینی بئله بئینه سیغیشدیرماق اولمازدی. او سکوتدا کاغید اوسته چکیلن قلملرین سس یندن باشقا بیر سس قولغا دیمیردی.

قوشلار اوخولون دامیندا یاواشجا اوخویوردولار و من اونلارین سسینه قولاق آسا – آسا “گؤره سن بونلاریدا یابانجی دیلده اوخوماغا مجبور ائده جکلر؟ دئییه اؤزومله فیکیرلشیردیم.

هردن باخیشیمی دفترین صحیفه سیندن گؤتورنده اؤیرتمنی ترپنمه دن اؤز یئرینده دؤرموش گؤروردوم او برلمیش گؤزلری ایله اؤز چئوره سینه باخیردی. دئییه سن اونون ائوی ساییلان بوتون بو اوخولون شکیلینی اوره بینده ساخلاماق ایسته بیردی. دوشونون!

تام 40 ایل اولاردی کی بورادا یاشاییب و بو اوخولدا درس اؤیرتمیشدی. بورادا دیشن تک بیر شئیلر میز لر و سندلریدی. اونلار زمان بویوندا چورویوب بویاسیز اولموشدولار و تزه گلدییینده اوخولون باغینا اکدیگی نئچه کیچیک آغاج ایندی آرتیق بؤیوک و اوجا آغاجا دؤنموشدولر. اونلاری قویوب ترک ائتمک نه قدر بو کیشیه آجی وئریجی ایدی. تکجه اوخولون حیطی یوخ بلکه وطن توپراغینی ابدی اولاراق ترک ائدی

اونونلا وداع لاشماق چوخ چتین اولاییلردی. بونونلا بئله اونون جسارتینین، قانی سویوقلوغونون چوخلوغوندان درسین سون ساعاتلارینی باشا چاتدیردی. تاپیشیریقلاری یازاندان سونرا تاریخ درسینی اوخودوق. او زامان اوشاقلار اوجا سسله درسی تکرارلادیلار. اوتاغین سوْن سیراسیندا اوتوران کندین یاشلی کیشیلریندن بیرسی کیتابی دیزلری اوسته آچیب و ایری گۆزلویونون آرخاسیندا اونا باخیردی اؤیرنجی لر ایله سس سسه وئریب اونلار ایله بیرگه درسی تکرارلاییردی. اونون سسی ائله سئوینج و هیجانلا چیخیردی کی بیز اونو ائشیتدیکده قریب بیر حالا دوشوب گولمکله آغلاماق اورتاسیندا قالیردیق.

یازیقار اولسون! اوخولون بو سون گونونون خاطیره سی هر آن بیزیم اوره ییمیزده قالاجاق.

بو آرادا واخت سونا چاتدی و گون اورتا اولدو بو آندا مشق و تمریندن قاییدان یابانجی عسگرلرین شیپور سس لری کوچه نی بورودو. اؤیرتمن رنگی سولموش حالدا آیاغا قالخدی , او گونه کیمی اونو بئله عظمتلی گورمه میشدیم. او دئدی: “... دوستلار, اوشاقلار, من ... من”

اما قهرله کدر بوغازیندا کی سسی سیندیردی. سؤزونو سونا چاتدیرا بیلمه دی. سونرا اوزونو دؤندریب بیر تیکه گچ گؤتوردو و هیجان و آغری دان آسن آلی ایله قارا تاختادا بو یازیلاری گؤزل خط له یازدی: “ یاشاسین وطن” او آن یئرینده دوروب باشینی دؤوارا سؤیکه دی و بیر سؤز دئمه دن آل اشاره سی ایله بیزی باشا سالدی: گئدین, آلاسه سیزی قوروسون.

سون.

قایناق: اینفو تورک (تبریزین ارک قالاسی) سایتی

حسرت

رحمتلیک « سهند افشاری »

منی آنادان اولما میشدان اونجه

یول اوسته قویدولار

اونداندی کی یوللار یولچوسویام

یوللار یورقونویام

یوللار وورغونویام

هله . آنا سوتون دادین آنمامیش

سوتو کسدیلر منه

اونداندی کی حسرتله دولغونام

آنا یوزونه حسرت

آنا دپلینه حسرت

آنا وطنیمه حسرت

صبریم بیتمه دن

ایللردی کی بو حسرتی اوزومله داشیییرام

.....

بیز اوچ یولداش ایدیق

رحمتلیک « سهند افشاری »

بیز اوچ یولداش ایدیق،

من، تانری، بیرده سیگارام

اول من یاناردیم،

سونرا سیگارام یاناردی،

تانریم باخاردی

یولون سونوندا،

اول من اؤلدوم،

سونرا سیگارام سؤندو

اوچوموزدن بیریمیز قالدی،

تانری کیمسه سیز قالدی

او زامان،

او زامان تانری آنلادی،

آنلادی،

آغلادی

مزاریم اوسته یاش تۆکوب قورتاردی.

*- سهند بی افشاری اویرنجی حرکاتینین تانینمیش بیر اویه سی اولموشدور. آلاسه اونا رحمت ائله سین.

به مناسبت 21 فوریه، روز جهانی زبان مادری

مسالهء زبان مادری

ترجمهء امید شکری

shokri.o@gmail.com

این ترجمه به زنده یاد مظفر نعیمی، پدر ارجمند دوست خوبم مهدی نعیمی تقدیم میگردد.

مقدمه

تحقیقات نشان داده است که کودکانی که به زبان مادری خود آموزش میبینند بهتر و سریعتر یاد میگیرند. مساله مهم در این بین، انتخاب زبان آموزشی مدارس از میان زبانهای اقلیتها میباشد. برخی از اندیشمندان بر این عقیده اند که سیستم آموزشی چندزبانه در برخی کشورها، تلاشی در جهت ارتقا و بهبود آموزش میباشد. مشکل عمده در راه اجرای سیاست آموزش چندزبانه، موانع سیاسی و اقتصادی در برخی کشورهاست. در سال 1998، 61 درصد از رای دهندگان اسپانیایی زبان ایالت کالیفرنیا نسبت به آموزش تحمیلی زبان انگلیسی در مدارس اعتراض نموده و خواستار پایان انحصار این زبان در مدارس شدند. این اعتراضات با ائتلاف سازمانهای مدنی تدارک دیده شد. با اعتراض این عده، طرحی بنام طرح 227 به رای گذاشته شد که براساس آن، کودکان اسپانیولی زبان این ایالت پس از طی یک دوره فشرده یکساله آموزش زبان انگلیسی وارد مدرسه شده و تحصیلات خود را به زبان اسپانیایی ادامه دهند. اجرای این طرح به سرعت در سراسر آمریکا مورد توجه قرار گرفت؛ چرا که بیش از 3/4 میلیون کودک آمریکائی به سختی میتوانند بزبان انگلیسی تکلم کنند یا اصلا بدان قادر نیستند. با بررسی این طرح مشخص شد که دلبستگی خاصی نسبت بزبان مادری وجود دارد؛ طی دهها سال تمایل به پذیرش تحصیل بزبان مادری وجود داشته و همچنین مزایای آموزش چندزبانه بیشتر آشکار گردید. دکتر نادین دوشر Nadine Dutcher - مشاور مرکز زبانشناسی کاربردی دانشگاه واشنگتن دی.سی معتقد است که «امروزه معلمان از اهمیت و ارزش آموزش دانش آموزان بزبان مادری آگاهند».

نتایج بهتر

تحقیقات متعدد درستی این مساله را ثابت کرده است که اگر کودکان آموزشهای ابتدائی را بزبان مادری طی کنند، در مراحل بعدی موفق تر خواهند بود. اهمیت این مساله هنگامی روشنتر میشود که بدانیم 476

میلیون نفر از افراد بیسواد در سراسر دنیا بزبانهای اقلیت تکلم میکنند و در کشورهایی بسر میبرند که فرزندانشان بزبانی غیر از زبان مادری تحصیل میکنند. نتایج یک بررسی در نیوزیلند نشان داده که دانش آموزان مائوری (Maori) که آموزشهای اولیه را بزبان مادری خویش سپری کرده بودند، در مقایسه با دانش آموزانی که بزبان انگلیسی تحصیل کرده اند بهتر و سریعتر میتوانند مطالب را درک کنند. مطالعه فوق توسط دکتر دان لانگ Don Long صورت گرفته است. وی ناشر کتب و مواد آموزشی درسی برای زبانهای اقلیت کشور نیوزیلند میباشد.

تحقیق جامع و دقیق دیگری درباره اهمیت آموزش بزبان مادری در سال 1985 توسط دانشگاه جورج ماسون George Mason ایالت ویرجینیا صورت گرفت. طی این تحقیق، 23 مدرسه ابتدائی از 15 ایالت آمریکا مورد مطالعه آماری قرار گرفتند. دانش آموزان این مدارس طی دوره های مختلف آموزشی 4 تا 6 ساله هم به زبان مادری و هم به زبان رسمی تحصیل کردند. نتایج این بررسی نشان داد که پس از 11 سال تحصیل در مقاطع تحصیلی مختلف، رابطه مستقیمی بین موفقیت تحصیلی و زمان اختصاص یافته به آموزش بزبان مادری وجود دارد. دکتر دوشر درباره تاثیر آموزش بزبان مادری معتقد است که «آموزش بزبان مادری دارای ارزش شناختی و احساسی است. دانش آموزان عضو اقلیتها به هنگام کاربرد زبانشان احساس احترام بیشتری میکنند». به نظر کلیتون رابینسون Clinton Robinson - مشاور آموزش و توسعه و رئیس اسبق برنامه های بین المللی انستیتوی تابستانی زبانشناسی بریتانیا «کودکانی که به زبانی غیر از زبان مادری آموزش میبینند در آینده با دو مشکل عمده مواجه میگردند: اول اینکه اگر بخواهند از نظر فکری موفق باشند نباید زبان مادری را بکار گیرند و مورد بعد اینکه زبان مادری آنها بلااستفاده می ماند».

بازنگری در سیاستهای زبانی

برخی از کشورهای پیشرفته و ثروتمند با آگاهی از مزایای سیاست آموزش چندزبانه تصمیم به اصلاح سیاستهای زبانی خود گرفته اند. ایده تسلیم زبان مادری در برابر سیاست یکسان سازی دیگر اعتبار خود را از دست داده است. میشل راباد Michel Rabaud رئیس گروه ویژه درون وزارتی دولت فرانسه برای حفظ زبان فرانسه میگوید: «سنت ژاکوبی (Jacobin)، یعنی تنبیه بدنی دانش آموزان به خاطر استفاده از گویشها برچیده شده است» و «تکلم بزبانی غیر از فرانسه دیگر برای کودکان عیب و نقص شمرده نمیشود».

کشورهای شمالی همه روزه شاهد ورود مهاجران بیشتری هستند و مجبورند که خود را با شرایط حضور این مهاجران تطبیق دهند. طبق آمار ارائه شده در گزارش یونسکو در مورد تنوع زبانی اروپا در سال 2000 بیش از یک سوم جمعیت اروپای غربی از 35 اقلیت مهاجر مختلف تشکیل یافته است.

تحقیقی که در هلند صورت گرفت نشان داد که از بین 41600 کودک مورد بررسی که بین 4 تا 17 سال سن داشتند، حدود 49 درصد دانش آموزان مدارس ابتدائی و 42 درصد دانش آموزان دبیرستانی در منزل بزرگانی غیر از هلندی همچون تورکی، هندی، عربی یا بربر تکلم میکنند. در چنین شرایطی ادامه سیاستهای آسیمیلیسیون زبانی بسیار مشکل خواهد بود.

دکتر کوتلای یاغمور Kutlay Yagmur محقق مرکز تحقیقات چندزبانگی دانشگاه تیلبورگ هلند اعتقاد دارد که «علیرغم این مساله و برعکس زبانهای بومی، قوانین کافی درباره زبانهای مهاجران وجود ندارد»؛ «ولی با تغییر الگوی جمعیتی این وضعیت نیز تغییر خواهد کرد». این حقیقت برخی از کشورها را به فعالیت واداشته و فی المثل از بیست سال پیش در ایالت ویکتوریای کشور استرالیا آموزش به صورت دو زبانه برقرار گردیده است. از سال 2002 نیز واحدهای درسی اجباری با عنوان «زبانی غیر از انگلیسی» شامل 41 زبان در مدارس ابتدائی و دبیرستان ارائه میگردد. زبانهای ایتالیائی، اندونزیائی، ژاپنی، آلمانی و فرانسوی بیشتر رایج اند.

موانع عمده

با توجه به توسعه بهره گیری از آموزش بزبان مادری و سیستم آموزش چندزبانه در سرتاسر جهان، امروزه بیش از پیش زبان مادری بعنوان حقی طبیعی و انسانی مورد پذیرش و احترام قرار گرفته است. بر همین مبنا، یونسکو در سال 1999، 21 فوریه را روز جهانی زبان مادری نامگذاری نمود و از همان سال این روز در اقصی نقاط دنیا گرامی داشته میشود. در برنامه اعلام شده از طرف یونسکو برای این روز، کشورهای دنیا به بهره گیری از آموزش بزبان مادری در کنار آموزش دو یا چند زبانه تشویق شده اند.

در حوزه علوم اجتماعی، زبان بعنوان عنصر مهم و سازنده هویت هر فرد شناخته میشود و در اعلامیه جهانی تنوع فرهنگی یونسکو (1) صراحتاً بر بازشناسی اهمیت زبانها در ارتقاء تنوع فرهنگی تاکید گردیده است. لاکن هنوز علیرغم افزایش آگاهیها نسبت به مزایای سیستم آموزش چندزبانه و آموزش بزبان مادری، موانع بسیاری از قبیل موانع سیاسی در راه اجرای این برنامه ها وجود دارد.

لیندا کینگ Linda King عضو ارشد برنامه یونسکو برای ارتقای کیفیت آموزش درباره این موانع میگوید: «هر تصمیم گیری درباره زبانها امری سیاسی است»؛ «مسائل تکنیکی درباره نحوه تدریس این زبانها نیز محل سوال است. مساله مهم احترام به زبانهای محلی و قانونی ساختن بهره گیری از آنها در سیستم مدارس همانند فراهم ساختن دسترسی دانش آموزان به زبان ملی یا خارجی میباشد».

نویسنده صاحبنام فرانسوی لوئیس ژان کالوت Louis-Jean Calvet در کتاب خود تحت عنوان *La Guerre des langues et les politiques linguistiques* (Hachette, 1999) چنین مینویسد: «جنگ زبانها همیشه بخشی از یک جنگ بزرگتر است».

یک تصمیم سیاسی

اقلیت های قومی همواره بخاطر ممنوعیت بکارگیری زبانهایشان در سیستم آموزشی کشورها اولین قربانیان مساله زبانها بوده اند. بعنوان مثال، اقلیت چینی کشور اندونزی در زمان ریاست جمهوری سوهارتو به خاطر ممنوعیت بکارگیری زبان چینی سرکوب شدند. تصمیم گیری درباره زبانها به تصمیم گیریهای سیاسی وابسته بوده، چنانچه پس از استقلال کشورهای آفریقائی، اولین اقدام دولتهای جدید احیای زبانهای محلی در این کشورها بوده است. در 1963، زبان سواهیلی (2) بعنوان زبان رسمی کشور کنیا انتخاب شد. کشور گینه نیز نسبت به احیا رسمی ساختن و سواد آموزی با هشت زبان عمده رایج در این کشور اقدام کرد. لکن با روی کار آمدن ژنرال لانسانا کونته Lansana Conte در اوسط دهه هشتاد در گینه، زبان فرانسوی به عنوان تنها زبان رسمی آموزشی ترویج شد. امروزه در سیستم آموزشی کنیا زبان انگلیسی بیش از زبان سواحیلی کاربرد دارد. آنه بریست Annie Brisset مدرس ترجمه و تفسیر در کالج اوتاوا و مشاور زبان در یونسکو میگوید: «تنها تصمیم گیری سمبولیک کافی نیست»؛ «در بعضی کشورهای آفریقائی زبانهای استعماری قدیمی هنوز هم رواج دارد و برخی از والدین ترجیح میدهند بخاطر پرستیژ کودکانشان بزبان فرانسه یا انگلیسی آموزش ببینند، چرا که هنوز هم این برداشت غلط در برخی اقشار جوامع وجود دارد که این امر به معنی پیشرفت است». در این مورد رایینسون معتقد است که «برای اجرای سیستم آموزش چند زبانه، دولتها باید مزایای تنوع فرهنگی را درک نموده و به عنوان مشکل با آن برخورد نکنند. دولتها باید متکلمین زبانهای محلی را مورد حمایت قرار دهند».

احیای زبانهای محلی

در سال 2001 آکادمی زبانهای Mali-Based آفریقائی با هدف تشویق زبانهای این قاره تاسیس شد. از سال 1994 کشور مالی در مدارس خود برنامه «همگرایی» را اجرا میکند، این بدان معناست کودکان در دو سال نخست تحصیل در مدرسه ابتدائی بزبان مادری آموزش میبینند. اخیرا سنگال نیز طرحی را برای احیای زبانهای محلی بمورد اجرا گذاشته و از سال تحصیلی 2002، کودکان 155 کلاس در سراسر کشور بزبانهای Wolof, Pulaar, Serere, Diola, Mandingo و Soninko آموزش میبینند. این زبانها از بین بیست و سه زبان رایج در سنگال انتخاب گردیده اند. صد درصد از زمان تحصیل در پیش دبستانی،

75 درصد از زمان تحصیل در سال اول دبستان و 50 درصد از زمان تحصیل در سال دوم و سوم ابتدائی به آموزش بزبان مادری اختصاص می یابد. پس از آن زبان فرانسه جایگزین میشود. لکن مشکلات تکنیکی میتواند بر موانع سیاسی افزوده شود. در کشورهایی مثل نیجریه که دارای بیش از 400 زبان است، مساله بفرنج تر میگردد. کدام زبانها میبایست برای آموزش انتخاب شوند؟ زبانهای انتخاب شده باید با زندگی مدرن متناسب گردند.

متناسب سازی زبانها

ابراهیم سیدیبه Ibrahim Sidibe عضو ارشد و برجسته یونسکو در آموزش پایه در این زمینه معتقد است: «برای آنکه این زبانها به ابزار آموزش تبدیل شوند، میبایست توانائیهای آنها از حد تعریف افسانه های جنگل فراتر رود و برای توصیف پدیده هائی از قبیل تکامل علمی گیاهان و اثر گلخانه ای غنی گردند». لکن چگونه زبانی که از جریان اصلی علم بدور نگاه داشته شده و تنها به مکالمات روزمره محدود شده است، میتواند پا به پای لغات جدیدی که یک برنامه کامپیوتری یا مرورگر اینترنتی را تعریف میکنند، حرکت کند؟

زبانهای گفتاری جمهوریهای شوروی سابق به مدت 70 سال رقابت سختی با زبان روسی داشته اند و امروزه با کمبود لغات مناسب برای توصیف علم مدرن و جهان تکنولوژیک مواجهند.

بریست میگوید: «بعنوان مثال، تورکی آذربایجانی که در 1992 زبان رسمی آذربایجان گردید و در گام نخست الفبای لاتین را جایگزین الفبای کیریل نمود، امروزه فقط برای مکالمات روزمره بکار میرود. بنابراین باید بانکهای اطلاعاتی ترمینولوژیک گردآوری شوند تا بر اساس آن در تمامی کلمات و اصطلاحات بازنگاری صورت گیرد و کلمات جدیدی برای توصیف جنبه های قانونی، تجاری، دیپلماتیک و تکنولوژیکی زندگی مدرن ساخته شوند. این مساله قبل از آنکه از آن به عنوان یک زبان آموزشی استفاده شود امری ضروری است».

وظیفه ای بس عظیم و هزینه بر در پیش است؛ همانطوریکه کشور پرو با اعلام زبان Quechua بعنوان یک زبان رسمی در سال 1975 آنرا دریافت. صورت مساله شامل ترجمه تمامی اسناد و تدریس آن بزبان اداری بود. دولت برآورد نمود که 200 هزار معلم برای انجام آن مورد نیاز میباشد و طرح تدریجا متروک گردید. لکن اکنون از جانب مردم محلی برای آموزش وسیع دوزبانه فشار آورده میشود.

ژوان کارلوس گودنزی Juan Carlos Godenzzi استاد دانشگاه مونترال و رئیس سابق دپارتمان آموزش دوزبانه وزارت تحصیلات پرو- میگوید: «آنان روز به روز به حقوق خود آگاهتر میشوند و

درخواست بازشناسی فرهنگ خود را دارند». این بازشناسی نیازمند ارتقای زبان آن فرهنگ است، چرا که زبان اساس هویت هر فرد را تشکیل میدهد.

توضیح مترجم: اصطلاح اقلیت که در جای جای این مقاله برای اشاره به کمیت گروههای زبانی بکار رفته است، مبین شرایط موجود در کشورهای مورد تحقیق میباشد؛ زیرا در این کشورها زبانهای گروههای قومی اقلیت به عنوان زبانهای درجه دوم شناخته می شده اند. در حالیکه در ایران وضع کاملاً استثنائی بوده و حداقل در مورد زبان تورکی، این گروه قومی اقلیت نیست که زبانش مورد بی مهری قرار گرفته است. همچنین در برخی کشورهای فوق، گروههای زبانی اقلیت در اثر پدیدهء مهاجرت شکل گرفته اند، در حالیکه در ایران زبانهای بومی هستند که تحت فشار قرار دارند.

منبع: <http://www.Portal.UNESCO.org>

پی نوشتها:

1. UNESCO Universal declaration on Cultural Diversity (2001)
2. Swahili (دلیلی برای نوشته شدن این کلمه به صورت سواحیلی وجود ندارد)

روز جهانی زبان مادری

نوشته پروفسور کبیر چاو روزی

ترجمه: امید شکری (از فعالان دانشجویی آذربایجان)

21 فوریه از سوی یونسکو بعنوان روز جهانی زبان مادری اعلام شده که باعث شهرت بنگلادش گشته و در خور تقدیر می‌باشد. اعلام این روز امر روند دستیابی به صلح، پیشرفت و رفاه در کشور بنگلادش و خارج از مرزهای بین‌المللی را نیز تسری خواهد بخشید. پس از سال 1952 مردم بنگلادش همه ساله 21 فوریه را که برآستی مایه مباهات و روز فراموش‌نشده برای آنهاست، روز شهید نامگذاری کرده‌اند. حوادثی که باعث شد تا این روز بعنوان روز شهید نامگذاری و وقایع سرنوشت‌ساز آنروز که منجر به خلق آن اتفاقات شد عبارت بودند از: در آگوست سال 1947 کشوری که هم‌اکنون پاکستان نامیده می‌شود از دو ایالت شرقی و غربی که 1600 کیلومتر از هم فاصله داشتند تشکیل شده بود. تز ایدئولوژیکی محمدعلی جناح، عامل خطرناکی بود که اجزای اصلی یکی از ایالتها را که شامل زبان و فرهنگ بود نادیده می‌گرفت و مذهب را بعنوان یگانه عامل لازم برای پیوند بین دو ملت می‌دانست. ایالت شرقی پاکستان شامل اقلیت بنگالی بود و از لحاظ ادبیات میراث‌دار ادبیات چند هزار ساله و فرهنگ پیشرفته بنگالی بود. بنگالی‌ها علاقه خاصی به زبان و فرهنگشان داشتند و در سال 1952 و به هنگام استعمار نو این میل و علاقه رو به فزونی گذاشت.

عمل خودخواهانه پاکستان در اعلام زبان اردو بعنوان تنها زبان رسمی پاکستان، تخم فروپاشی و اضمحلال آینده این حکومت را کاشت. مردم پاکستان شرقی خصوصاً دانشجویان در قبال عملکرد غیردموکراتیک دولت واکنش تندی نشان دادند، چرا که این طرح نابودی زبان و فرهنگ بنگالی را در پی داشت. تحمیل زبان اردو و فرهنگ ایالت پاکستان غربی به پاکستان شرقی عکس‌العمل بسیار قوی و خودجوش مردم بنگال غربی را به دنبال داشت.

دولت پاکستان برای سرکوب اینگونه اعتراضات از نیروهای پلیس بهره گرفت. نیروهای پلیس به سوی تظاهرکنندگان که بسیاری از این افراد را دانشجویان تشکیل می‌دادند و بصورت آرام در حال اعتراض خود بودند، آتش گشود. این عمل باعث کشته و زخمی شدن تعدادی از آنها شد. از این افراد می‌توان به رفیق، برکات و سلام اشاره کرد. خبر مرگ آنها باعث ایجاد جنب و جوش عجیبی در ایالت شرقی شد. مرگ آنها که بخاطر حمایت از زبان مادریشان و بعنوان یک حق خدادادی اتفاق افتاده بود، باعث شد که از آنها بعنوان

شهید یاد شود. فداکاری و ایثار آنان که در عین حال یک تراژدی باشکوه بود نارضایتی مردم را از حکومت دیکتاتوری تشدید کرد. 21 فوریه نزد مردم سمبل گشت و حالت اسطوره‌ای یافت و باعث آگاهی مردم از مفاهیمی چون دموکراسی، سکولاریسم و ناسیونالیسم بنگالی گشت و این باور را که بنگالی‌ها ملتی با هویت مجزا از پاکستان و کشوری مستقل هستند به یقین تبدیل کرد. چنانچه تحولات دهه‌های 50، 60 و 70 و سرانجام تلاش برای استقلال مدیون 21 فوریه می باشد. پس از سال 1952، 21 فوریه از طرف بنگلادش و کشورهای نظیر آمریکا، انگلیس، کانادا و هند و چندین کشور دیگر گرامی داشته شد و این امر به توجه خاص مردم بنگلادش نسبت به زبان مادریشان انجامید. اعلام 21 فوریه بعنوان روز جهانی زبان مادری رخدادهای ملی بنگلادش باعث اهمیت یافتن این کشور در سطح بین‌المللی گشته است. به ابتکار سازمان ملل و سایر ارگانها برخی روزهای سال به مناسبت‌های مختلف روزهای جهانی نامیده شده‌اند. این امر برای برجسته ساختن برخی ارزشها، رویدادها و موضوعاتی است که هدف آن هشیار ساختن مردم جهان می‌باشد که نهایتاً منجر به ایجاد جهانی بهتر برای زندگی ساکنان آن شود. روزهایی از قبیل روز جهانی باسوادی، روز جهانی زنان، روز جهانی کودک، روز جهانی ریشه‌کنی تبعیض نژادی، روز جهانی آب شرب سالم، روز جهانی حفظ محیط زیست و

برخی روزهای جهانی با رویدادهای خاصی در برخی از کشورها ارتباط مستقیمی دارند. پس از اعلام این روز بعنوان روز جهانی زبان مادری، این موضوع ویژه توجه مردم سراسر گیتی را برانگیخت و باعث نزدیکی ملتها به یکدیگر شد. روز جهانی زبان مادری از اهمیت خاص فرهنگی برخوردار است. اخیراً این روز در بنگلادش بعنوان روز شهید زبان بنگالی نامیده شده است. همزمان نیز از آن به روز جهانی زبان بنگالی و روز جهانی زبان مادری یاد می‌شود که به فرهنگهای متنوع تعلق دارد. در حدود 200 کشور در سراسر گیتی که مردمانشان با زبانهای گوناگون با هم صحبت می‌کنند، این روز را جشن می‌گیرند. اعلام این روز در نوامبر سال 1999 از سوی یونسکو بعنوان روز جهانی زبان مادری باعث درخشش نقش بنگلادش در عرصه فرهنگ جهانی شده است. مردم بنگلادش تلاش خویش را برای اعتلای زبان مادری در کنار توسعه همه‌جانبه کشور بکار گرفته‌اند. اجتماع جهانی نیز باید برای حفظ زبانهای جهانی تلاش نماید. مردم بنگلادش در کنار پاسداشت زبان بنگالی از هرگونه برخورد افراطی که منجر به شوونیسم شود اجتناب می‌کنند و در کنار علاقه‌مندی به زبان مادری، تمامی زبانهای جهان را پاس می‌دارند. برآستی قرن و هزاره جدید که به تازگی وارد آن شده‌ایم فرصت خوبی برای انجام این اعمال است.

پایدار باد روز جهانی زبان مادری

منبع: http://www.sdnbd.org/21st_february.htm

اعلامیه جهانی حقوق زبانی

ترجمه شده توسط: علی دده بیگلو

به مناسبت روز جهانی زبان مادری - ۲۰۰۵

مقدمات

مؤسسات و تشکیلات غیردولتی، امضاء کنندگان "بیانیه جهانی حقوق زبانی" حاضر، گردهم آمده از ۶ تا ۹ ژوئن ۱۹۹۶ در بارسلونا؛ با در نظر گرفتن "اعلامیه جهانی حقوق بشر" مورخ ۱۹۴۸، که در مقدمه اش اعتقاد خود را به "برابری حقوق پایه ای بشر، کرامت و ارزش افراد انسانی و حقوق برابر مرد و زن" بیان می نماید؛ و نیز در ماده دوم خود که اعلام می کند "همه افراد، بدون در نظر گرفتن "نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، دین، باورهای سیاسی و یا دیگر باورها، منشاء ملی و یا اجتماعی، مالکیت، محل تولد و یا خصوصیات دیگر"، دارای همه حقوق و آزادی‌ها می باشند؛"

با در نظر گرفتن "عهدنامه بین المللی حقوق سیاسی و مدنی" ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (ماده ۲۷)، و "عهدنامه بین المللی حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی" به همان تاریخ، که در مقدمه های خود بیان می نمایند آحاد نوع بشر نمی توانند آزاد شمرده شوند مگر آنکه شرایطی فراهم گردد که آنها را قادر به اعمال و بهره برداری از هر دوی حقوق مدنی و سیاسی و حقوق فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی خود نماید؛

با در نظر گرفتن "قطعنامه ۱۳۵-۴۷"، ۱۸ دسامبر ۱۹۹۲ مجمع عمومی سازمان ملل متحد که "بیانیه در حقوق افراد متعلق به اقلیتهای ملی، ائتیکی، دینی و زبانی" را تصویب نمود؛

با در نظر گرفتن اعلامیه ها و توافقنامه های (کنوانسیونهای) مجمع اروپا مانند "کنوانسیون اروپائی برای حفظ حقوق بشر و آزادیهای اساسی"، به تاریخ ۴ نوامبر ۱۹۵۰ (ماده ۱۴)؛ "کنوانسیون شورای وزیران مجمع اروپا" به تاریخ ۲۹ ژوئن ۱۹۹۲، که "مقاله نامه (چارت) اروپائی برای زبانهای منطقه ای و یا اقلیتی" را تصویب نمود؛ "اعلامیه در باره اقلیتهای ملی" تهیه شده توسط نشست سران مجمع اروپا در تاریخ ۹ اکتبر ۱۹۹۳؛ و "کنوانسیون چهارچوب برای محافظت از اقلیتهای ملی" نوامبر ۱۹۹۴؛

با در نظر گرفتن "بیانیه انجمن بین المللی قلم در سانتیاگو د کومپوستلا" و "بیانیه ۱۵ دسامبر ۱۹۹۳ کمیته حقوق زبانی و ترجمه ای انجمن جهانی قلم، در رابطه با پیشنهادی برای برگزاری کنفرانسی جهانی در موضوع حقوق زبانی"؛

با در نظر گرفتن این امر که در شهر رسیف برزیل، "اعلامیه ۹ اکتبر ۱۹۸۷ دوازدهمین سمینار انجمن بین المللی برای توسعه تفاهم و ارتباط بین فرهنگها"، به سازمان ملل متحد توصیه نمود که گامهای لازم را برای تصویب و اجرای اعلامیه جهانی حقوق زبانی بردارد؛

با در نظر گرفتن "کنوانسیون ۱۶۹ سازمان جهانی کار" مورخه ۲۶ ژوئن ۱۹۸۹ در باره مردمان بومی و طائفه ای در کشورهای مستقل؛

با توجه به "اعلامیه جهانی حقوق جمعی خلقها"، بارسلونا، می ۱۹۹۰، که اعلام نمود همه خلقها، در درون چهارچوبهای سیاسی متفاوت از حق افاده و توسعه فرهنگ، زبان و قواعد سازمانیابی خویش و در نهایت از حق پذیرش و دارا بودن نهادهای حکومتی، ارتباطاتی، تحصیلی و سیاسی خود برخوردار می باشند؛ با در نظر گرفتن "بیانیه نهائی پذیرفته شده در همایش عمومی فدراسیون جهانی معلمان زبان مدرن" در شهر پچ (مجارستان) به تاریخ ۱۶ آگوست ۱۹۹۱، که به شناخته شدن رسمی حقوق زبانی به عنوان حقوق پایه ای انسانی توصیه نموده بود؛

با در نظر گرفتن "گزارش کمیسیون شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، ۲۰ آوریل ۱۹۹۴" در ارتباط با طرح "اعلامیه در حقوق خلقهای بومی" که به حقوق فردی در پرتو حقوق جمعی نظر می کند؛ با در نظر گرفتن طرح "بیانیه کمیسیون حقوق بشر بین آمریکائی در باره مردمان بومی"، مصوب نشست ۱۲۷۸ به تاریخ ۱۸ سپتامبر ۱۹۹۵؛

با در نظر گرفتن اینکه اکثریت زبانهای در خطر نابودی، متعلق به گروههای مردمانی می باشند که از حق حاکمیت ملی خود برخوردار نیستند و اینکه عوامل اصلی که از توسعه این زبانها ممانعت کرده و به روند جایگزینی زبانی دیگر به جای آنها شتاب می بخشند، عبارتند از نبود حکومتهای خودگردان آنها و سیاست دولتها، که ساختارهای سیاسی و اداری و زبان خود بر آنها را تحمیل می نمایند؛

با در نظر گرفتن اینکه حمله نظامی، مستعمره نمودن، اشغال و دیگر نمونه های به انقیاد در آوردن اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، اغلب اوقات شامل تحمیل مستقیم زبانی خارجی بوده و یا حداقل، تصورات موجود در باره ارزش و منزلت زبانها را خدشه دار نموده و موجب ایجاد آنچه رفتارهای زبانی سلسله ای می گردند که وفاداری زبانی متکلمین به آنها را از بین می برند؛

و با در نظر گرفتن اینکه زبانهای برخی از خلقهائی که حاکمیت ملی خود را بتازگی بدست آورده اند، متعاقبا و در نتیجه سیاستی که زبان قبلی قدرتهای استعماری و یا امپریالیستی را مقدم می شمارد، در روند جانشینی زبانی در میغلطند؛

با در نظر گرفتن اینکه جهانی شدن می بایست بر اساس تلقی‌ای از تنوع زبانی و فرهنگی، غالب آمده که بر روندهای یکسانسازی و تجرید حذفی زبانها و فرهنگها، بنیاد گذارده شود؛

با در نظر گرفتن این نکته که به منظور تامین نمودن همزیستی صلح آمیز بین جمعیتهای زبانی، می بایست اصولی عمومی یافت شوند که تشویق و ارتقاء موقعیت و احترام به همه زبانها و کاربرد اجتماعی آنها در محیطهای عمومی و خصوصی را تضمین نمایند؛

با در نظر گرفتن اینکه عوامل گوناگون با ماهیتهای غیرزبانی (عاملهای تاریخی، سیاسی، سرزمینی، جمعیت شناسی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و اجتماعی-زبانی و عوامل دیگر مربوط به رفتارهای جمعی) مسائلی را ایجاد می کنند که منجر به نابودی، به حاشیه رانده شدن و یا انحطاط زبانهای بیشمار می گردند، و نیز برای اینکه بتوان راه حل های مناسبی برای هر مورد خاصی اعمال نمود، حقوق زبانی می بایست به طوری همه جانبه بررسی گردند؛

با اعتقاد به اینکه "اعلامیه جهانی حقوق زبانی"، به منظور تصحیح عدم توازنهای زبانی در پرتو تضمین احترام و توسعه کامل همه زبانها، و پایه گذاری اصولی برای صلح و برابری عادلانه زبانی در سراسر جهان به عنوان عاملی کلیدی در حفظ روابط اجتماعی موزون، مورد نیاز میباشد؛

بدینوسیله اعلام میدارد که

آغاز

موقعیت هر زبان، در پرتو ملاحظاتی که در زیر آمده اند، محصول تقارب و اندرکنش دامنه وسیعی از عوامل با ماهیتهای سیاسی و قانونی، ایدئولوژیک و تاریخی، جمعیتشناختی و قلمرو-سرزمینی، اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی، زبانشناختی و زبانی-اجتماعی، بین زبانی و ذهنی است.

در حال حاضر، این فاکتورها بدینگونه تعریف می شوند:

- تمایل دیرینه یکسانسازی اکثریت دولتها به کاهش تنوع و تشویق رفتارهایی که بر ضد چندگانگی فرهنگی و تکثر زبانی می باشند.

- سیر به سوی اقتصاد جهانی و بدنبال آن بازار جهانی اطلاعات، ارتباطات و فرهنگ که باعث مختل گردیدن محیطهای مناسبات مشترک و گونه های تاثیر متقابلی که انسجام درونی جمعیتهای زبانی را تضمین می نمایند، می شود.

- مدل رشد اکونومیسیستی پیشنهاد شده توسط گروههای اقتصادی ماوراءملی، که خواهان یکی نشان دادن کاهش کنترلهای دولتی با پیشرفت و فردیت گرائی رقابتی بوده و باعث ایجاد نابرابریهای جدی و فزاینده زبانی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می گردد.

- جمعیتهای زبانی در عصر حاضر از سوی عواملی مانند نداشتن حکومتهای ملی (خودگردان) خود، نفوس محدود، و یا جمعیتی که به لحاظ جغرافیائی قسما و یا کاملا پراکنده شده است، اقتصادی شکننده، زبانی استانداردیزه نشده، و یا مدلی فرهنگی در ضدیت با مدل فرهنگی مسلط، در معرض تهدید قرار دارند. این عوامل، ادامه حیات و گسترش بسیاری از زبانها را عملا غیرممکن می سازد مگر آنکه اهداف اساسی زیرین ملحوظ شوند:

۰۰) از دیدگاه سیاسی، هدف طراحی روشی برای سازماندهی تکثر و تنوع زبانی به گونه ای که به مشارکت موثر جمعیتهای زبانی در این مدل توسعه جدید اجازه دهد.

۰۰) از دیدگاه فرهنگی، هدف تامین و ایجاد محیط ارتباطات جهانی‌ای سازگار با مشارکت برابر همه خلقها، جمعیتهای زبانی و افراد در روند توسعه.

۰۰) از دیدگاه اقتصادی، هدف تشویق پایدار توسعه بر پایه مشارکت همه و بر اساس احترام به تعادل محیط زیست جوامع و در روابط برابر بین همه زبانها و فرهنگها.

بنا به همه دلایل فوق الذکر، این اعلامیه مبداء حرکت خود را "جمعیتهای زبانی" و نه "دولتها" قرار می دهد و می بایست به این اعلامیه در متن تقویت موسسات بین المللی قادر به تضمین نمودن توسعه برابر و پایدار همه جامعه بشری نگریست. به همین دلایل، همچنین از اهداف این اعلامیه، تشویق ایجاد چهارچوبی سیاسی برای تنوع زبانی مبتنی بر احترام، همزیستی هماهنگ و منافع متقابل می باشد.

عنوان مقدماتی: مفاهیم

ماده ۱

۱- این بیانیه "جمعیت زبانی" را بدین گونه تعریف می نماید: هر جامعه انسانی که به لحاظ تاریخی در "محیط سرزمینی" معینی، فارغ از به رسمیت شناخته شدن و یا نشدن آن، سکنی گزیده و خود را به عنوان یک توده با هویت واحد دانسته و زبان مشترکی را به عنوان وسیله ای طبیعی برای ارتباط و هم بندی فرهنگی بین اعضای آن توسعه داده است. تعبیر "زبان خاص یک سرزمین" (زبان نیاخاکی) به زبان جمعیتی که به شرح فوق در همچو محیطی سکنی گزیده باشد اطلاق می شود.

سرزمینی "معینی، فارغ از به رسمیت شناخته شدن و یا نشدن آن، سکنی گزیده و خود را به عنوان یک توده با هویت واحد دانسته و زبان مشترکی را به عنوان وسیله ای طبیعی برای ارتباط و هم بندی فرهنگی بین اعضای آن توسعه داده است. تعبیر "زبان خاص یک سرزمین" (زبان نیاخاکی) به زبان جمعیتی که به شرح فوق در همچو محیطی سکنی گزیده باشد اطلاق می شود.

۲- این اعلامیه مبداء حرکت خود را بر این اصل قرار می دهد که حقوق زبانی در عین حال و یکجا، هم فردی و هم جمعی می باشند. در تعریف دامنه کامل حقوق زبانی، این اعلامیه مرجع خود را مورد یک جمعیت زبانی تاریخی، در محیط سرزمینی خود قبول می نماید. و آنچه از این محیط درک می شود، نه تنها گستره جغرافیائی‌ای که جمعیت در آنجا زندگی می نماید، بلکه محیط اجتماعی و عملی‌ای که برای توسعه و شکوفائی تمام و کمال یک زبان حیاتی است می باشد. تنها بر این اساس امکان دارد که حقوق زبانی گروه‌های ذکر شده در نقطه ۵ ام این اعلامیه و حقوق افرادی که در خارج سرزمین زبانی خویش می زیند را، برحسب پیوستگی و درجه بندی تعریف نمود.

۳- به منظور کاربرد در این بیانیه، گروه‌هایی که دارای یکی از موقعیتهای زیر باشند نیز متعلق به یک جمعیت زبانی و ساکن در سرزمین خود شمرده می شوند:

الف- هنگامی که آنها از بدنه اصلی جمعیت خود توسط مرزهای اداری و یا سیاسی جدا شده باشند.
ب - هنگامی که در طول تاریخ، در منطقه کوچک جغرافیائی‌ای محصور شده توسط اعضاء جوامع زبانی دیگر، تثبیت شده باشند.

ج- هنگامی که در منطقه جغرافیائی‌ای که در آن با اعضاء جمعیت‌های زبانی دیگری با سوابق تاریخی مشابه، سهیم و شریکند تثبیت شده باشند.

۴- این بیانیه همچنین مردمان عشایری کوچرو در مناطق قشلاق-بیلاق خودشان و همچنین مردمان تثبیت شده در نواحی به لحاظ جغرافیائی پراکنده را به عنوان جمعیت‌های زبانی در سرزمین‌های تاریخی خود می پذیرد.

۵- این اعلامیه "گروه زبانی" را بدین شکل تعریف می نماید: هر گروه از اشخاص دارای زبان واحد، که زبانشان در محیط سرزمینی جمعیت زبانی دیگری تثبیت شده اما دارای سابقه تاریخی برابری با اشخاص جمعیت مهمانپذیر نبوده نباشد. نمونه های این چنین گروههای مهاجرین، پناهندگان، اشخاص دیپورت شده و اعضای دیاسپورا می باشند.

ماده ۲

۱- این بیانیه اعلام می دارد که هرگاه گروهها و جمعیتهای زبانی گوناگون در سرزمین واحدی مشترک باشند، حقوق مندرجه در این اعلامیه می بایست بر اساس احترام متقابل و به گونه ای اعمال شوند که دمکراسی به حداکثر اندازه ممکنه تضمین گردد.

۲- در جستجو برای وصول به تعادل اجتماعی-زبانی رضایت بخش، به عبارت دیگر به منظور ایجاد هماهنگی مناسب بین حقوق مربوطه چنین جمعیتها و گروههای زبانی و افراد متعلق بدانها، عوامل مختلفی - علاوه بر سوابق تاریخی مربوطه آنها در سرزمینها و مطالبات آنها که به روشهای دمکراتیک بیان شده اند- می باید در نظر گرفته شوند. اینچنین عواملی شامل ماهیت اجباری مهاجرتها، که منجر به همزیستی جمعیتها و گروههای مختلف می شود و همچنین درجه آسیب پذیری فرهنگی، اجتماعی-اقتصادی و سیاسی آنها می گردد.

ماده سوم

۱- این اعلامیه حقوق زیر را به عنوان حقوق شخصی غیرقابل سلبی که در هر گونه شرایط، امکان برخورداری از آنها وجود دارد، قبول می نماید:

- حق به رسمیت شناخته شدن شخص به عنوان عضوی از یک جمعیت زبانی؛
- حق شخص برای استفاده از زبان خود در مکانهای خصوصی و عمومی؛
- حق شخص برای استفاده از نام خود؛
- حق شخص برای ایجاد مناسبات و پیوند با دیگر اعضای جمعیت زبانی مبداء خود؛
- حق شخص برای حفظ و گسترش فرهنگ خود؛
- و همه حقوق دیگر مربوط به زبان که در "عهدنامه بین المللی حقوق سیاسی و مدنی ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶"
- و "عهدنامه بین المللی در باره حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی" به همان تاریخ به رسمیت شناخته شده اند.

۲- این بیانیه اعلام می دارد که حقوق جمعی گروههای زبانی، علاوه بر حقوق فوق الذکر که تک تک افراد عضو گروههای زبانی از آنها برخوردار می باشند، در تطابق با شرایط تشریح شده در بند ۲۰۲ شامل موارد زیر میباشد:

- حق گروههای زبانی برای آموخته شدن زبان و فرهنگشان؛
- حق گروههای زبانی برای دستیابی به خدمات فرهنگی؛
- حق گروههای زبانی برای حضور برابر زبان و فرهنگهایشان در رسانه های ارتباطی؛
- حق گروههای زبانی در دریافت توجه و اعتناء نهادهای حکومتی و در روابط اجتماعی-اقتصادی تهیه شده به زبان خود.

۳- حقوق فوق الذکر اشخاص و گروههای زبانی به هیچ طریقی نمی بایست مانع برقراری مناسبات متقابل بین اینگونه اشخاص و گروههای زبانی، با جمعیت زبانی مهمانپذیر و یا ادغامشان در آن جمعیت گردد. همچنین این حقوق نباید به محدود نمودن حقوق جمعیت مهمانپذیر و یا اعضاء آن در کاربرد زبان خود جمعیت در سراسر فضای سرزمینی آن زبان منجر شود.

ماده ۴

۱- این اعلامیه بیان می دارد اشخاصی که به سرزمین جمعیت زبانی دیگری رفته در آنجا ساکن می شوند حق دارند و موظف اند که نسبت به این جمعیت (مهمانپذیر) رفتاری همگرایانه از خود نشان دهند. آنچه از این بیان استنباط می شود تلاشی اضافی است از سوی اینگونه اشخاص برای انسیت با اعضاء جمعیت مهمانپذیر؛ به طرزى که در ضمن حفظ خصوصیات فرهنگی اصلی خویش؛ مراجع، ارزشها و گونه های رفتاری کافی ای را با جامعه ای که در آن سکنی گزیده اند سهیم شوند. این امر آنها را قادر خواهد ساخت که به لحاظ اجتماعی و بدون مواجه شدن با مشکلاتی بیش از آنچه اعضاء جمعیت مهمان پذیر با آن مواجه اند، کارآ عمل نمایند.

۲- این اعلامیه، از سوی دیگر، بیان می کند که یکسانسازی-آسیمیلیاسیون، تعبیری به مفهوم اخذ فرهنگ جامعه میهمان پذیر به شکلی که خصوصیات فرهنگی اصلی، با مراجع، ارزشها و گونه های رفتاری جامعه مهمان پذیر جایگزین می گردند، به هیچوجه نباید تحمیلی و یا جبری بوده و تنها می تواند که محصول انتخابی تماما آزادانه باشد.

ماده ۵

این اعلامیه بر این اساس استوار است که حقوق تمامی جمعیت‌های زبانی مساوی و مستقل از موقعیت این زبانها به عنوان زبان رسمی، محلی و یا اقلیتی بودن می باشد. در این اعلامیه، تعبیراتی مانند محلی و یا اقلیتی بکار برده نشده اند زیرا - هرچند در بعضی موارد مشخص، شناسایی زبانها به عنوان اقلیتی و یا محلی می تواند احقاق برخی از حقوق معین را تسهیل نماید- با اینهمه، این و دیگر تعابیر جرح و تعدیل کننده، غالباً برای اعمال محدودیت بر حقوق جمعیت‌های زبانی بکار برده می شوند.

ماده ۶

این اعلامیه اعلام می کند که نمی توان تنها بر این مبناء که یک زبان، زبان رسمی دولت است و یا به طور سنتی برای مقاصد اداری و یا برخی از فعالیتهای فرهنگی مشخص در یک سرزمین بکار رفته است، آنرا "زبان خاص سرزمین" بشمار آورد.

عنوان اول: اصول عمومی

ماده ۷

- ۱- همه زبانها بیان هویتی جمعی و راهی مجزا برای درک و توصیف واقعیت اند و بنابراین می بایست که از همه شرایط لازم برای گسترش و پیشرفتشان در همه نوع فعالیت و کارکرد برخوردار باشند.
- ۲- همه زبانها محصول آفرینش جمعی بوده و به عنوان ابزار همبستگی، تعیین هویت، ارتباط و افاده خلاق برای استفاده فردی در درون یک جمعیت، در دسترس همگان قرار دارند.

ماده ۸

- ۱- همه جمعیت‌های زبانی از حق سازماندهی و مدیریت منابع خویش، برای تضمین نمودن کاربرد زبانهایشان در همه فعالیتها در درون جامعه برخوردارند.
- ۲- همه جمعیت‌های زبانی محق اند که بر هرگونه وسائط لازمه ممکن برای تضمین نمودن انتقال و پیوستگی زمانی زبان خود دسترسی داشته باشند.

ماده ۹

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که سیستم زبانی خود را، بدون مداخلات اجباری و یا القائی، تنظیم و استانداردیزه نموده، حفظ، توسعه و ارتقاء دهند.

ماده ۱۰

۱- همه جمعیت‌های زبانی دارای حقوق برابرند.

۲- این اعلامیه تبعیض بر علیه جمعیت‌های زبانی را غیرقابل قبول می داند، فارغ از آنکه این تبعیض بر مبنای درجه حاکمیت سیاسی مستقل جمعیت زبانی؛ موقعیت تعریف شده آن جمعیتها از لحاظ اجتماعی، اقتصادی و یا دیگر لحاظها؛ درجه استانداردیزه شدن، مدرنیزاسیون و یا به روز شدگی زبانهایشان و یا هر معیار دیگری اعمال گردد.

۳- همه گامهای ضرور برای تحقق اصل برابری و به جا آوردن موثر آن می بایست برداشته شوند.

ماده ۱۱

همه جمعیت‌های زبانی از حق دستیابی به و استفاده از همه وسائط ترجمه به دیگر زبانها و یا ترجمه از دیگر زبانها، که برای تضمین نمودن اعمال و برخورداری از حقوق ذکر شده در این اعلامیه ضروری باشند، برخوردارند.

ماده ۱۲

۱- هر کس حق دارد که کلیه فعالیت‌های خود را در محیط‌های عمومی به زبان خویش به جا آورد؛ به شرط آنکه آن زبان، "زبان خاص سرزمینی" محلی باشد که وی در آن ساکن است.

۲- هر کس حق دارد که زبان خود را در محیط‌های شخصی و خانوادگی بکار برد.

ماده ۱۳

۱- هر کس حق دارد که زبان خاص سرزمینی (زبان نیاخاکی) خود را که در آن زندگی می کند بیاموزد.

۲- هر کس حق دارد که چند زبانه شود و بر اساس تضمیناتی که در این اعلامیه برای کاربرد عمومی زبان خاص سرزمینی (زبان نیاخاکی) تثبیت شده اند، و بدون هیچ گونه پیشداوری، مناسبترین زبانی را که موجب پیشرفت شخصی و یا تحرک اجتماعی وی می گردد آموخته و بکار برد.

ماده ۱۴

تدابیر این اعلامیه نمی توانند به طرزی تفسیر شوند و یا بکار روند که به نرمها و یا رویه های عملی ناشی از موقعیت داخلی و یا بین المللی یک زبان - که برای کاربرد آن زبان در سرزمین خود مناسبتر می باشند- زیان برسانند.

عنوان دوم: رژیم جامع زبانی

بخش اول: ادارات دولتی و نهادهای رسمی

ماده ۱۵

- ۱- همه جمعیتهای زبانی حق دارند که در سرزمین- قلمرو خود به طور رسمی بکار برده شوند.
- ۲- همه جمعیتهای زبانی از این حق برخوردارند که تمام اسناد اداری، مدارک شخصی و دولتی و قیدیات محضرهای عمومی ثبت شده به زبان خاص سرزمینشان (زبان نیاخاکی شان)، معتبر و قابل اجراء شناخته شوند. و هیچ کس و مقامی نمی تواند تظاهر به نادیده گرفتن و بی خبری از این زبان بنماید.

ماده ۱۶

همه اعضای یک جمعیت زبانی حق دارند که با مقامات دولتی به زبان خویش ارتباط برقرار کرده و اعتناء متقابل در زبان خود را از آنها دریافت کنند. این حق همچنین بخشهای مرکزی، سرزمینی، محلی و تقسیمات فرامنطقه ای، شامل سرزمینی که زبان مورد نظر، زبان خاص نیاخاکی آن می باشد، را فرامی گیرد.

ماده ۱۷

- ۱- همه جمعیتهای زبانی از این حق برخوردارند که به همه اسناد و مدارک رسمی که به نحوی مربوط به سرزمین نیاخاکی یک زبان می باشد، تهیه شده در زبان خودشان دسترسی داشته و آنها را کسب نمایند، چه این چنین مدارکی چاپی، قابل خواندن با ماشین و یا در هر فرم دیگری بوده باشد.

۲- فرمها و اسناد اداری استاندارد، چه در شکل چاپی و چه در شکل قابل خواندن توسط ماشینها و یا به هر فرم دیگر، باید به همه زبانها تهیه شده و در محلهای قابل دسترسی برای عموم و استفاده آنها قرار گیرند. این خدمت باید توسط مقامات دولتی به شکلی انجام پذیرد که همه سرزمینهایی را که برای یک زبان، سرزمین خاص زبانی (نیاخاکی) شمرده می شوند تحت پوشش قرار دهد.

ماده ۱۸

۱- همه جمعیتهای زبانی حق دارند که قوانین و دیگر ملاحظات قانونی که به نحوی به آنها مربوط می شود، به زبان خاص سرزمینی‌شان (زبان نیاخاکشان) تهیه و منتشر شوند.

۲- مقامات دولتی که در حوزه حاکمیت خود، دارای بیش از یک زبان خاص سرزمینی (زبان نیاخاکی) تاریخی هستند، می بایست همه قوانین و مقررات دیگر قانونی و حقوقی دارای ماهیت عمومی را، به تک تک این زبانها تهیه و منتشر سازند. فارغ از اینکه متکلمین به هر کدام از این زبانها قادر به فهم زبانهای دیگر باشند و یا نه.

ماده ۱۹

۱- زبان رسمی همه مجالس نمایندگی، می بایست زبان(های) به طور تاریخی رایج در سرزمینهایی که نمایندگان، نمایندگی آن را بر عهده دارند باشد.

۲- این حق همچنین شامل زبانهای جمعیتهای زبانی سکنی گزیده در مناطق جغرافی پراکنده که به آنها در بند ۱ پاراگراف چهار اشاره گردید نیز می شود.

ماده ۲۰

۱- هر کس حق دارد زبانی را که به طور تاریخی در یک سرزمین به آن تکلم می شود - هم به شکل شفاهی و هم به شکل نوشتاری - در محاکم و دادگاههای قضائی واقع در آن سرزمین بکار برد. محاکم قضائی باید در امورات داخلی خود، زبان خاص سرزمین (زبان نیاخاکی) را بکار برند و اگر بنا به سیستم حقوقی فعلا موجود در کشور، ضرورتی به ادامه جریان محاکمات در محلی دیگر موجود باشد، می باید به کاربرد زبان اصلی در محل جدید همچنان ادامه داده شود.

۲- هر کس حق دارد که در تمام موارد، به زبانی که آنرا درک می کند و قادر به تکلم به آن است محاکمه شود، همچنین حق دارد که از خدمت مترجمی مجانی بهره مند گردد.

ماده ۲۱

همه جمعیت‌های زبانی حق ثبت و بایگانی مدارک و اسناد به زبان سرزمینی خود (زبان نیاخاکی) توسط محضرهای عمومی را دارا می‌باشند.

ماده ۲۲

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که مدارک تأیید شده آنها توسط ثبت اسناد، محضرهای عمومی و یا دیگر ماموران صلاحیتدار دولتی، به زبان خاص سرزمین (زبان نیاخاکی) محل خدمت ماموران دولتی و یا محضرهای عمومی تهیه و تنظیم شوند.

بخش دوم: تحصیل

ماده ۲۳

۱- آموزش و تحصیل می‌بایست در سرزمینی که در آن عرضه می‌گردد، به تشویق افاده فرهنگی خود از سوی جمعیت زبانی، کمک نماید.

۲- آموزش و تحصیل می‌بایست در سرزمینی که عرضه می‌شود، به حفظ و توسعه زبانی که یک جمعیت زبانی به آن سخن می‌گوید یاری رساند.

۳- آموزش و تحصیل همواره می‌بایست در خدمت تکثر و تنوع زبانی و فرهنگی و روابط آهنگدار بین جمعیت‌های زبانی گوناگون در سراسر جهان باشد.

۴- در بستر اصول پیش گفته، هر کس حق دارد که هر زبانی را بیاموزد.

ماده ۲۴

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند در باره گستره حضور زبانشان، به عنوان زبان رابط و به عنوان زبان مورد مطالعه، در تمام سطوح تحصیلی در سرزمین خود (پیش دبستانی، ابتدائی، متوسطه، حرفه ای و فنی، دانشگاهی و آموزش بزرگسالان) تصمیم بگیرند.

ماده ۲۵

همه جمعیت‌های زبانی از حق دستیابی و کاربرد همه منابع انسانی و مادی لازم برای تضمین نمودن حضور زبانشان در همه سطوح تحصیلی در نیاخاک خود، از قبیل آموزگاران ورزیده، روشهای آموزشی مناسب،

کتاب و متون درسی، منابع مالی، تجهیزات و ساختمانها، تکنولوژی های سنتی و مدرن و در وسعتی که خواهان آیند برخوردار می باشند.

ماده ۲۶

همه جمعیت های زبانی محق اند از تحصیلی که اعضای آن جامعه را قادر به تسلط کامل در کاربرد زبان شان سازد، شامل توانائی های مختلف مربوط به همه محیط های روزمره کاربرد زبان، همچنین گسترده ترین تسلط ممکنه به هر زبان دیگری که خواهان یادگیری آن باشند، برخوردار شوند.

ماده ۲۷

همه جمعیت های زبانی حق دارند از تحصیلی که اعضای آن جمعیت را قادر به کسب دانش هر زبانی که مربوط به سنن فرهنگی شان بوده باشد برخوردار شوند. مانند زبان های ادبی و یا زبان های مقدس که سابقا زبان های معمول آن جمعیت بوده اند.

ماده ۲۸

همه جمعیت های زبانی حق دارند که از تحصیلی که اعضای آن جمعیت را به دستیابی به آگاهی همه جانبه در باره میراث فرهنگی خود (تاریخ، جغرافیا، ادبیات، و دیگر نمود های فرهنگی شان) قادر سازد برخوردار شوند. همچنین محق اند که از گسترده ترین آگاهی ممکنه در باره هر فرهنگ دیگری که خواهان دانستن آن باشند بهره مند شوند.

ماده ۲۹

۱- هر کس محق است که از تحصیل و آموزش به زبان خاص سرزمین خود که در آنجا ساکن است (زبان نیاخاکی) برخوردار گردد.

۲- این حق، حق کسب دانش گفتاری و نوشتاری زبانی دیگر را که شخص ممکن است به عنوان ابزار ارتباط با دیگر جمعیت های زبانی بکار برد، نفی و سلب نمی کند.

ماده ۳۰

زبان و فرهنگ همه جمعیت های زبانی می بایست که موضوع مطالعه و تحقیقات علمی در سطح دانشگاهی قرار گیرند.

بخش سوم: نامهای شخصی

ماده ۳۱

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که سیستم نامهای شخصی خویش را در همه محیطها و در همه مناسبتها حفظ نموده و آنها را بکار برند.

ماده ۳۲

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که نامهای محل و مکان به زبان خاص سرزمینی خود را (زبان نیاخاکی)، هم به صورت شفاهی و هم به صورت کتبی، در محیطهای خصوصی، عمومی و رسمی بکار برند.

۲- همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که نامهای بومی محلها و مکانها را تثبیت و حفظ نموده، در آنها اصلاحاتی اعمال نمایند. همچون نامهای امکانه را نمی توان به طور کیفی موقوف و منسوخ نمود و یا تحریف و جرح و تعدیل کرد. همچنین نمی توان اینگونه نامها را پس از تغییرات سیاسی و یا هر گونه دگرگونی حادثه دیگر، تغییر داد.

ماده ۳۳

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که جمعیت خود را به همان نامی که در زبان خودشان بکار می برند بنامند. هرگونه ترجمه به زبانهای دیگر می بایست از نامگذاریهای تحقیر آمیز و ابهام انگیز اجتناب نماید.

بند ۳۴

هر کس حق دارد که نام خود را در همه محیطها به زبان خویش بکار برد. و همچنین حق دارد که نامش، اگر لزومی به بکاربردن سیستم نوشتاری متفاوت با زبان وی وجود داشته باشد، با لحاظ دقیقترین آوانگاری ممکن ثبت گردد.

بخش چهارم: رسانه های ارتباطی و تکنولوژی های جدید

ماده ۳۵

همه جمعیت‌های زبانی از این حق برخوردارند که در باره درجه حضور زبانشان در رسانه های ارتباطی در سرزمین خود (نیاخاک خود)، بدون در نظر گرفتن متد پخش و یا انتقال تولیدات آنها تصمیم بگیرند. چه این رسانه ها محلی و یا سنتی، چه رسانه های دارای شمول گسترده تر و چه رسانه هایی که از تکنولوژی های پیشرفته تر استفاده می کنند باشند.

ماده ۳۶

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که به همه منابع مادی و انسانی لازم برای تضمین نمودن درجه مطلوبی از حضور زبان خویش و درجه مطلوبی از افاده فرهنگی خودشان در رسانه های ارتباطی در سرزمین خود؛ و از پرسنل ورزیده، منابع مالی، ساختمانها و تجهیزات، تکنولوژیهای سنتی و مدرن دسترسی داشته باشند.

ماده ۳۷

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که از طریق رسانه های ارتباطی آگاهی کاملی در باره میراث فرهنگی خویش (تاریخ، جغرافیا، ادبیات، و دیگر نمودهای فرهنگ شان)، همچنین حداکثر اطلاعات ممکنه در باره هر فرهنگ دیگری که اعضای آن جمعیت، خواستار دانستن آن باشند را دریافت نمایند.

ماده ۳۸

زبانها و فرهنگهای همه جمعیت‌های زبانی در سراسر جهان، می بایست در رسانه های ارتباطی از معامله و برخوردی برابر و غیر تبعیض آمیز بهره مند شوند.

ماده ۳۹

جمعیت‌های توصیف شده در ماده ۱، پاراگراف ۳ و ۴ این اعلامیه و گروههای ذکر شده در پاراگراف ۵ همان ماده، از حق برابر تمثیل زبانشان در رسانه های ارتباطی سرزمینی که در آن ساکنند و یا به آنجا مهاجرت می نمایند برخوردارند. این حق باید در هماهنگی با حقوق دیگر گروهها و جمعیت‌های زبانی ساکن در آن سرزمین اعمال گردد.

ماده ۴۰

در عرصه تکنولوژی اطلاعاتی، همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که به تجهیزات تطبیق داده شده با سیستم زبانی‌شان و به ابزارآلات و محصولات تهیه شده در زبان خودشان دسترسی داشته باشند. به نحوی که بتوانند از همه امکانات و پتانسیلهای ممکنه توسط چنین تکنولوژی‌هایی برای افاده خود، برای تحصیل، در ارتباطات، انتشارات، ترجمه و پروسسینگ اطلاعاتی و پخش و کلا تبلیغ فرهنگشان حداکثر بهره برداری را بنمایند.

بخش پنجم: فرهنگ

ماده ۴۱

۱- همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که زبان خویش را در همه فرمهای افاده فرهنگی بکار برده، آنرا حفظ نموده و توسعه دهند.

۲- همه جمعیت‌های زبانی می‌بایست بتوانند حق مذکور را تمام و کمال اعمال نمایند، بی آنکه محیط آن جمعیت به اشغال سلطه گرایانه فرهنگی بیگانه معروض شود.

ماده ۴۲

همه جمعیت‌های زبانی از حق رشد و توسعه تمام و کامل در داخل محیط فرهنگی خود برخوردارند.

ماده ۴۳

همه جمعیت‌های زبانی از حق دستیابی به آثار آفریده شده به زبان خود برخوردار می‌باشند.

ماده ۴۴

همه جمعیت‌های زبانی محق‌اند که به برنامه‌های بین فرهنگها، از طریق پخش اطلاعات کافی دسترسی داشته باشند. همچنین حق دارند که از فعالیتهایی مانند آموزش زبانشان به خارجیان، ترجمه، دوبلاژ، پست سنکرونیزاسیون و زیرنویسی حمایت نمایند.

ماده ۴۵

همه جمعیت‌های زبانی از این حق برخوردارند که زبان خاص سرزمینی‌شان (زبان نیاخاکی‌شان) جایگاه ممتازی را در رویدادها و خدمات فرهنگی (کتابخانه‌ها، کلوبهای ویدئویی، سینماها، تئاترها، موزه‌ها، آرشیوها، فرهنگ عامه، صنایع فرهنگی و در همه دیگر نمودهای حیات فرهنگی) اشغال نماید.

ماده ۴۶

همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که میراث زبانی و فرهنگی خویش را، شامل نمودهای مادی آن مانند مجموعه‌های اسناد، آثار هنری و معماری، ابنیه تاریخی و متون نوشته شده به زبان خود را محافظه نمایند.

بخش ششم: محیط اجتماعی-اقتصادی

ماده ۴۷

- ۱- همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که کاربرد زبان خویش در همه فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی در سرزمین‌های خود را نهادینه نمایند.
- ۲- همه اعضای جمعیت‌های زبانی محق اند که برای اجرای فعالیت‌های حرفه ای خود، به همه وسائط ضروری تهیه شده به زبانشان، مانند اسناد و کارهای مرجع، دستورالعملها، فرمها و تجهیزات کامپیوتری، ابزارآلات و تولیدات دسترسی داشته باشند.
- ۳- استفاده از زبانهای دیگر در این محیط، تنها در صورتی می تواند مورد احتیاج باشد که طبیعت فعالیت حرفه ای نیاز به آنرا موجه سازد. به همه حال در هیچ شرایطی زبان تازه واردتر، نمی تواند موقعیت زبان نیاخاکی را تنزل داده و یا جانشین استفاده از آن گردد.

ماده ۴۸

- ۱- در درون سرزمین جمعیت زبانی خویش، هر کس حق دارد که زبان خود را با اعتبار قانونی کامل در همه معاملات اقتصادی از هر جنس، مانند خرید و فروش کالاها و خدمات، بانکداری، بیمه، قراردادهای شغلی و غیره بکار برد.
- ۲- هیچ ماده ی از اینگونه مقررات و عقدهای خصوصی، نمی تواند کاربرد زبان خاص سرزمین (زبان نیاخاکی) را محدود و یا ممنوع سازد.
- ۳- در داخل سرزمین یک جمعیت زبانی، هر کس محق شمرده می شود که به همه اسناد لازم برای انجام عملیات فوق الذکر، تهیه شده به زبان خویش دسترسی داشته باشد. اینچنین اسنادی شامل فرمها، چکها، قراردادهای، رسیده‌ها، صورت حسابها، سفارشنامه‌ها، دریافت نامه‌ها و غیره می شود.

ماده ۴۹

- در داخل سرزمین هر جمعیت زبانی، هر شخص حق دارد که زبان خویش را در انواع سازمانهای اجتماعی-اقتصادی مانند تشکیلات اتحادیه ای و سندیکاهای کارگری، انجمنهای حرفه ای، کارفرمایان، اصناف و بازرگانی بکار برد.

ماده ۵۰

- ۱- همه جمعیت‌های زبانی حق دارند که زبانشان از جایگاهی ممتاز در تبلیغات، آگهی‌ها، تابلوها، علائم و نشانگاههای بیرونی و به عنوان یک کل در چهره کشور برخوردار باشد.

۲- در داخل سرزمین جمعیت زبانی، هر کس حق دارد به اطلاعات تمام و کامل شفاهی و نوشتاری تهیه شده به زبان خود در باره کالاها و خدمات عرضه شده توسط موسسات بازرگانی، از جمله به نحوه استفاده، اتیکتها، لیست های مواد سازنده، تبلیغات و آگهی‌ها، ضمانت نامه ها و غیره دستیابی داشته باشد.

۳- همه علائم و نشانه های عمومی که تاثیر گذار بر سلامتی اشخاصند، به قید آن که پستتر از نشانه های مربوط به زبانهای دیگر نباشند، می بایست که اقلا به زبان خاص سرزمین (زبان نیاخاکی) تهیه شوند.

ماده ۵۱

۱- همه کس حق دارد زبان خاص سرزمین خود را در ارتباط با شرکتها و موسسات بازرگانی و نهادهای خصوصی بکار برد و به همان زبان پاسخ و یا خدمت دریافت دارد.

۲- هر کس حق دارد به عنوان یک مشتری، مصرف کننده، خریدار و یا استفاده کننده، از موسسات عمومی، اطلاعات شفاهی و نوشتاری تهیه شده به زبان خاص سرزمین خود را (زبان نیاخاکی) دریافت دارند.

ماده ۵۲

هر کس حق دارد تمام فعالیتهای حرفه ای خویش را به زبان خاص سرزمین خود (زبان نیاخاکی) به انجام رساند. مگر آنکه طبیعت شغلش کاربرد زبانهای دیگری را الزامی سازد، مانند معلمین زبانهای خارجی، مترجمین و یا راهنمایان توریستی.

ملاحظات اضافی

نخست

مقامات دولتی می باید تمام گامهای لازم برای تحقق و جاری شدن حقوق مندرجه در این اعلامیه را در محدوده حوزه صلاحیتهای خویش بردارند. به طور مشخص تر، برای تشویق نمودن تحقق حقوق زبانی جمعیتهایی که آشکارا از جنبه منابع مالی در مضیقه می باشند، می بایست منابع مالی بین المللی تدارک دیده شوند. بنابراین، مقامات دولتی می بایست حمایت لازمه برای استانداردیزه شدن، ترجمه، آموخته شدن و استفاده از زبانهای جمعیتهای گوناگون تحت اداره خود را فراهم نمایند.

دوم

مقامات عمومی می بایست مطلع شدن نهادهای رسمی، سازمانها و اشخاص مرتبط را با حقوق و وظائف مربوطه ناشی از این اعلامیه، تضمین و تامین نمایند.

سوم

مقامات عمومی می بایست در پرتو سیستم قانونگذاری موجود، مجازاتهای قابل اجراء برای هرگونه اخلال در حقوق زبانی تشریح شده در این بیانیه برپادارند.

ملاحظات نهائی

نخست

این اعلامیه بنیانگذاری "شورای زبانها" در بنیه سازمان ملل متحد را توصیه می نماید. مجمع عمومی سازمان ملل متحد عهده دار برپاساختن چنین شورائی، تعریف وظائف آن و انتساب اعضای شورا؛ و همچنین عهده دار ایجاد نهادی در قوانین بین المللی برای حفاظت از جمعیتهای زبانی در دستیابی و اعمال حقوق خویش که در این اعلامیه شناخته شده اند خواهد بود.

دوم

این اعلامیه تشکیل "کمیسیون جهانی حقوق زبانی" را، نهادی غیر رسمی و مشاوره ای مرکب از نمایندگان سازمانهای غیر دولتی و دیگر تشکیلات فعال در زمینه قوانین زبانی، توصیه و تشویق می نماید.

بارسلون، ژوئن، ۱۹۹۶

بحران زبان در نظام آموزشی ایران

اورمو بیراولمالی سیتیه سینده ن آلینمیش

در کشور کثیرالمثله ایران، در برابر زبان فارسی که اینک دیگر به زبانی بس پویا تبدیل شده، زبانهای دیگر نیز وجود دارد که هنوز مومیایی نشده. به زعم بعضی‌ها در آستانه خاموشی و فراموشی قرار گرفته‌اند. زبان فارسی مدام در حال دوباره‌زایی و گسترش خویش در داخل و خارج از کشور است اما زبانهای دیگر اعم از ترکی و کردی و بلوچی و غیره، در نظام آموزشی ایران عملاً فراموش شده و در حیات جمعی نیز از آنها بعنوان زبانهای فقیر، حقیر، ایستا و بدون زایش و پویایی و گسترش یاد می‌شود، فارغ از این واقعیت که در ایران، مطلقاً به بحرانهای مربوط به زبانهای غیر فارسی، توجهی نمی‌شود. آیا حتماً باید این بحرانها، وارد فاز سیاسی شود تا در صدد حل آن برآیند؟ البته باید اعتراف کرد که افکار پریشان مردم ایران، بخصوص آذربایجانیان، بیشتر درگیر بحرانهای اقتصادی و معیشتی است تا بحرانهای مربوط به مسایل فرهنگی و هویتی، اما متأسفانه هنوز اکثریت بالایی از مردم آذربایجان به این نکته مهم توجه ندارند که نقش مسئله‌ی زبان در ثبات هویت یک ملت، نقشی بسیار حائز اهمیت است و زبان هر ملتی همواره باید در مرکز توجه پارلمانها و محافل مختلف و حتی متون قانونگذاری قرار بگیرد. لازم به ذکر نیست که ایران نیز مانند بسیاری از کشورهای جهان، چندین زبانه است و مردم در آن به زبانهای مختلف تکلم می‌کنند. قریب به پنجاه درصد از مردم ساکن در ایران نیز به زبان ترکی حرف می‌زنند که البته این ترک زبانان، علاوه بر زبان مادری و ملی خود، همگی می‌توانند به زبان فارسی حرف بزنند و حتی بیشتر تحصیل کردگان آنها غیر از این دو زبان، با عربی و انگلیسی نیز انسیتی لازم را دارند.

تسلط زبان فارسی در تمامی مناطق ایران، نباید ما را از درک و دریافت اهمیت تنوع زبانی باز دارد زیرا در این کشور، به غیر از فارسی، قریب به ده زبان اصلی نیز وجود دارد و صد البته که همه این زبانها را نمی‌توان به عنوان زبان اقلیت و یا غیر اصلی نامید چون اگر آمار اصلی فارس زبانان موجود در ایران را در نظر بگیریم بخش چشمگیری از مردم ایران به زبانهایی غیر از زبان مسلط فارسی حرف می‌زنند به این ترتیب در ایران، تنها می‌توان به دو گروه زبان اشاره کرد:

1- زبان فارسی که از آن بعنوان زبان رسمی یاد می‌کنند و در اثر سیاست نابه حق یکسان سازی توسط پهلویان، و در طی سالها و دهه‌های متمادی، کاملاً به زبانی مسلط و حاکم و غالب تبدیل شده است و

اینک نیز همه رسانه‌های گروهی، کتابهای درسی در همه مقاطع تحصیلی، صدا و سیما و کلاً علم و فلسفه و غیره در سیطره این زبان هستند و گاهی نیز بدون در نظر گرفتن بار معنایی واژه ملی، از آن بعنوان زبان ملی، آنهم برای همه مردم ایران یاد می‌کنند و حتی بعضی از مسئولان رده بالای کشور نیز، ناآگاهانه و یا با منظور خاصی، آن را عامل وحدت بین ایرانیان می‌نامند!!

2- حدود شش - هفت زبان غیر مسلط دیگر که مثلاً از طرف به اصطلاح روشنفکران فارس زبان، نه زبان، که لهجه یا زبان قومی و بومی و محلی به شمار می‌روند و تنها می‌توانند در حوزه‌های قومی و محلی!!! خود، آن هم به زور و در صورت اجازه اعضای نامحترم جبهه ملی! دارای اهمیت باشند. حاکمیت‌های ایران از دیرباز به مسئله تنوع زبانی همچون مشکلی غیر قابل حل نگرسته‌اند در این میان، مناطق ترک‌نشین ایران به ویژه آذربایجانیان با زبان و جلوه‌های دیگر هویتی، مدام در صدد آن بوده که به گونه‌ای پایه وحدت فرهنگی خود را مستحکم سازد. متأسفانه هنوز در ایران، اهمیت دادن به تنوع زبانی را با جدایی طلبی یکی می‌دانند، در صورتیکه تنوع زبانی یا کلاً تکثر فرهنگی هیچ ربطی به مقوله جدایی طلبی ندارد. هرگز تفاوت‌های زبانی در یک کشور منجر به جدایی طلبی نمی‌شود مگر اینکه یکی از اقوام و ملل که از هر حیث نسبت به دیگر اقوام و ملل در تسلط کامل است، از این امر، بهره‌برداری سیاسی نموده و تمامی گرایشهای منسوخ از نوع جدایی طلبی را به تنوع زبانی مربوط بدانند و با جریحه‌دار کردن احساسات و غرور ملی دیگران، به جدایی طلبی دامن بزنند و راه حلی غیر از آن در پیش پای اقوام و ملل دیگر نگذارند. همان کار ناشایست و احمقانه‌ای که اعضای جبهه ملی ایران از جمله پرویز ورجاوند و ادیب برومند و غیره در قبال آذربایجانیان و ملل غیر فارس دیگر انجام می‌دهند تا همچنان محروم و مهجور ماندن از تحصیل و تدریس به زبان ملی و مادری، دست از گریبان ملل غیر مسلط ایران، بخصوص آذربایجانیان بر ندارد. اینگونه می‌شود که با بهره‌برداری بی‌رویه سیاسی و با خطرناک قلمداد کردن تنوع زبانی، به گرایش منسوخ جدایی طلبانه دامن زده می‌شود بطوریکه گاهی دانش آموز یادانججوی سرخورده ایرانی - آذربایجانی با تمامی احساسهای واخورده‌اش آرزو می‌کند که: «ای کاش می‌توانستم برای فراگیری قوانین منتظم زبان مادری‌ام، به خارج از ایران و به یکی از کشورهای همجوار بروم!»

به راستی آیا تعیین و تسلط یک زبان در یک کشور، حتی به منظور حفظ نژاد و وحدت ملی، که به واقع میراث پوسیده دورانهای سیاه استعمار و استبداد است، می‌تواند پاسخگوی نیازهای ملیتهای مظلوم واقع شده در طول تاریخ باشد؟ واژگان این زبان واحدی که از آن بعنوان عامل وحدت ایرانیان یاد می‌شود،

دارد ذهن و زبان کودکان معصوم اقوام و ملل غیر مسلط در ایران را مثل حشرات می‌جویند و می‌بلعد تا هرگز یارای شناخت و شناساندن هویت واقعی خویش را نداشته باشند. درست است که زبان واحد به عنوان زبان آموزشی و اداری در هماهنگی ساختن و نزدیک کردن اشخاص و مسئولین نهادها و سازمانهای مختلف، نقش زیادی دارد اما در ایران از آنجا که زبان فارسی تنها به یک قوم خاص یعنی فارس زبانها تعلق دارد و از حدود یک قرن پیش از موضع قدرت و تسلط با دیگر زبانها - اگر بگوییم - ارتباط داشته، هرگز نتوانسته موقعیت ممتاز یک زبان بیطرف را از آن خود کند.

پان فارسیستها باید به این نکته توجه داشته باشند که در صورت نبود سایر عوامل وحدت، تنها یک زبان واحد نمی‌تواند به جامعه، وحدت و همبستگی عطا نماید.

علاوه بر این در یک کشور چند زبانه، تنها یک زبان که همیشه خود را از جلوخان قدرت و تسلط به نمایش می‌گذارد و بالا بر دیگر زبانها نظاره می‌کند، حتی اگر پشتوانه عظیمی از فرهنگ هم داشته باشد، نمی‌تواند تا ابد، نقش یک زبان بیطرف را بازی نماید.

بعضی‌ها فکر می‌کنند تنها به واسطه زبان رسمی، می‌توان همه مشکلات فرهنگی و ارتباطی حیات جمعی در یک کشور را حل و فصل نمود اما با نگاهی مجمل به تاریخ معاصر می‌توان به درک این واقعیت رسید که پهلویان نابکار همراه با نویسندگان و مورخان دست نشانده در راستای سیاست یکسان سازی خود، زبان فارسی را به اقوام و ملل غیر فارس ایران تحمیل کرده و با تنگ نظریهای راسیستی خود، قدرت هرگونه بازگشت به خویشتن خویش را از ملل غیر مسلط ایران گرفته‌اند. بدین ترتیب زبان فارسی، به جای اینکه موقعیت ممتاز بی‌طرف بودن خود را استحکام بخشد، دارای موقعیتی کاملاً برتر و غالب شده است. تا جاییکه زبان فارسی، هم به زبان دولتی و اداری، هم به زبان آموزشی در همه سطوح، و هم به زبان تمامی رسانه های جمعی اعم از صدا و سیما، نشریات و مطبوعات تبدیل شده و حتی در تمامی محافل و مجامع کشوری و استانی و شهری به این زبان بحث و گفتگو شده تا بعنوان تنهاترین زبان علم، تکنیک، ادب و ارتباطات معرفی شود و برجسته‌ترین نویسندگان و شاعران ملل غیر مسلط نیز به این زبان بنویسند و بسرایند البته در همه ادوار تاریخ، حتی پیش از دوران سیاه پهلویان پلید، تلاشهای زیادی از طرف متفکران و روشنفکران و مردم فهیم، برای محدود کردن کاربرد زبان فارسی به عنوان زبان رسمی کل مناطق کشور صورت گرفته، اما این تلاشها بطور عجیبی بدون نتیجه مانده و بتدریج همه زبانهای غیر فارسی از نظر فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و نظامی در درون زبان فارسی به تحلیل رفته‌اند.

این امر باعث بیسواد ماندن قشر عظیمی از توده‌های مردم غیر فارس شده که ضایعه جبران ناپذیری در پی داشته و متأسفانه هم اکنون نیز این سیاست در جریان خود ادامه دارد. و بیم آن می‌رود که با تبدیل شدن زبان فارسی به زبان اکثریت در مناطق غیر فارس زبان، زبانهای دیگر به کلی از زندگی اجتماعی مردم رخت بر بندد که این مسئله، آرمانی‌ترین خواسته قلبی پان فارسیستهای شوونیستی است، فارغ از اینکه این آرمان هرگز تحقق نخواهد یافت. چرا که هر چند فارسی، زبان رسمی کشور در حال حاضر است، اما هرگز در میان ملل و اقوام دیگر، عنوان ملّ بودن بر آن اطلاق نمی‌شود به همین جهت باید گفت که بزرگترین دغدغه فکری هر ملّتی در این برهه از تاریخ، حفظ هویت و به تبعیت از آن، حفظ زبان ملّی و مادری خویش است. باری، اینک دیگر آذربایجانیان به آموزش زبان فارسی عادت کرده‌اند و تغییر این عادت، متأسفانه به کاری بس دشوار و ترک آن به موجب مرض شده است. اما بدیهی است که آموزش آنها به زبان ترکی، می‌تواند این عادت را حداقل کم رنگ کرده، امکان نیل به هدف هویتی آنها را فراهم کند. جای بسیار تأسف است که سیاست، زبانی کشور تنها بر نظام آموزش به زبان فارسی متمرکز، و سیاست رسمی در این زمینه، تنها بر اصول عدم دسترسی برابر ملل مختلف به آموزش و تعلیم و تعلم پیشرفته و علمی زبان مادری استوار شده است. درست است که اخیراً در بعضی از دانشگاههای شمالغرب کشور، واحدهای آموزش زبان ترکی در اختیار دانشجویان و علاقمندان گذاشته شده است، اما واقعیت امر این است که دسترسی عادلانه به تعلیم و تعلم، با تعلیم و تعلم پایه‌ای به زبان مادری، یعنی از دوران آموزش ابتدایی تامین می‌گردد. تنها در این صورت است که مشکل زبان اقوام و ملل غیر مسلط در ایران حل و فصل، و از بی‌توجهی بعضی از مسئولین تفاهم ستیز - که عقیده دارند هیچ زبانی غیر از فارسی در ایران، زبان نوشتاری نیست و همگی فاقد عناصر لازم و کافی برای تعلیم و تعلیم از دوران ابتدایی است - رهایی می‌یابد. تعلیم و تعلم پایه‌ای زبان مادری شامل یادگیری مقدمات خواندن و نوشتن و نیز کسب مهارت به کارگیری این زبان در طول دوران ابتدایی به شکل درست و علمی است

همان تعلیم و تعلمی که هنوز آذربایجانیان از آن محروم هستند. تا جاییکه بعضی از والدینی که در اثر آسیمیلیسیون هنوز نتوانسته‌اند مفهوم واژگان هویت، فرهنگ و تمدن را درونی کنند، از همکاری در آموزش فرزندانشان به زبان مادری، خودداری می‌نمایند و با تهیه فیلمها و سیدی‌های الینه و آسیمیله کننده در آموزش فرزندان چهار - پنج ساله شان به زبانی غیر از زبان مادری، اصرار می‌ورزند. بدین ترتیب، زبان فارسی که آموزش آن حتی از دوره پیش از ابتدایی شروع می‌شود، در دورانهای راهنمایی و متوسطه و دانشگاه و در سطوح بالا به زبان آموزشی تمام آذربایجانیها و دیگر ملل غیر مسلط ایران تبدیل می‌گردد. با

این وجود، باز ادعاها و تحقیرها و توهینها، پایانی ندارند و می‌گویند فلان ترک، فلان کرد، فلان بلوچ و عرب و غیره لهجه دارد و نمی‌تواند زبان فارسی را خوب ادا کند. و چنین بنظر می‌رسد که نتایج بعضی از مصاحبه‌های شغلی و گزینش‌های شفاهی، این امر را تأیید می‌نماید.

ظاهراً بعضی از شونیستها علت این ضعف را در نفهمی اقوام غیر مسلط می‌دانند که برای هر کدامشان، لقبی تحقیرآمیز پرداخت کرده‌اند. در هر حال عقیده ما بر این است که اگر زبان رسمی کشور، همراه با زبان مادری هر منطقه در تمامی مقاطع تحصیلی آموزش داده شود، نتایج بهتری به دست می‌آید پس عامل اصلی ضعف هر دو زبان (هم رسمی، هم ملی و مادری) در ایران رامی‌توان در درون سیاستهای غلط حاکم بر نظامهای آموزشی جستجو کرد و بس.

یکی از عیبها و ایرادات نظام آموزشی در ایران، این تصور باطل است که تمامی معلمان دوره ابتدایی می‌توانند زبان فارسی را به کودکان معصوم غیر فارس زبان، به خوبی هر چه تمام آموزش دهند. در صورتیکه اگر دو زبان رسمی و مادری همزمان و همراه با هم آموزش داده شوند، و معلمان مخصوص زبان رسمی همراه و همدوش با معلمان ویژه زبان مادری تدریس کنند، بدون شک در فراگیری هر دو زبان، نتیجه‌ای به دست می‌آید که درخشانتر از تمامی نتایج امروزی می‌گردد. مسلم است که هدف از ارائه این راهکار، دسترسی برابر همه مردم ایران به آموزش زبانهای مادری و رسمی، و توجه و اهمیت دادن به تنوع زبانی و در نهایت ایجاد احساس همنهادی و همزیستی مسالمت آمیز در میان تمامی اقوام و ملل موجود در کشور است. بر اساس ماده 15 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، زبان رسمی کشور، فارسی است اما تدریس و تحصیل زبانهای دیگر نیز در کنار آن در تمامی مدارس و دانشگاهها و استفاده از آن در تمامی نشریات و مجلات، آزاد است اما هنوز این ماده معطل مانده از قانون اساسی به مرحله اجرا در نیامده و مسئولین رده بالای مملکتی برای تربیت استخدام آموزگاران و دبیران زبانهای غیر فارسی، با وجود دادن شعارهایی از قبیل قانونمداری و گفتگوی تمدنها و ایران برای همه ایرانیان، هیچ اقدام شایسته‌ای نکرده‌اند. البته اخیراً اقدامات ضعیفی همچون ایجاد دانشکده‌های زبان غیر فارسی در دانشگاهها و به کار گرفتن اشخاصی غیر حرفه‌ای برای تدریس این زبانها صورت گرفته که اگر این امر به شکل درست و حرفه‌ای‌اش هدایت نشود، باید منتظر عواقب ویرانگری باشیم که در پی خواهد داشت. به نظر نگارنده وقتی آموزش به زبان مادری از دوران ابتدایی آغاز نشود، این موضعگیری، یک موضعگیری پارادوکسیکال نسبت به مسئله بحران زبان در نظام آموزشی ایران است. اگر اندکی حوزه دیدها، وسیع گردد، آگاهی همه اقوام و ملل غیر مسلط، بویژه متفکران و اندیشمندان دلسوزشان از بحران زبانی در کشور، به وضوح قابل رویت است. چرا که مطبوعات

منتشره در استانها هر از چندگاهی، به ارائه‌ی راهکارهایی مبتکرانه برای حلّ این بحران می‌پردازند اما متأسفانه گویی دنیای زشت سیاست برای به کارگیری این راهکارها، اراده‌ای از خود ندارد و این همان کمبود اصلی بحران‌زا است که تنها می‌تواند در بین زمامداران سیاسی و مردم، بی‌باوری و بی‌اعتمادی نسبت به یکدیگر به بار آورد. بنابراین هر چه زودتر باید کار کرد که زبانها بطور عادلانه به صاحبان اصلی‌شان آموزش داده شود. زیرا در کشوری که تک محوری فرهنگی بر آن حکمفرما باشد، ریشه‌ی هویت انسانها می‌پوسد. باور کنیم! زبانها با هم جنگ ندارند، فقط می‌خواهند حرف بزنند پس بیایید احساسی را که در واژه – واژه هر زبان نهفته است، دریابیم!

ضرورت‌های تدریس زبان مادری

بابک تاجرانی

با توجه به تأکید قریب به اتفاق ملتهای ساکن ایران بر خواسته‌های فرهنگی خود در مقاله حاضر سعی خواهیم کرد ضرورت‌های عمده آموزش زبان مادری را یادآوری کنیم در عین حال پرداختن به ضرورت‌های سیاسی و اقتصادی و... این آموزش، خارج از حوصله این مقاله است.

ضرورت‌های آموزشی - بازماندگی تحصیلی

یکی از موانع آموزشی عمده در ایران پدیده بازماندگی از تحصیل وافت تحصیلی بالادرجمعیات غیرفارس میباشد. منظور از کودک بازمانده از تحصیل کودکیست که از آموزش اجباری یا عمومی محروم بوده و یاد در طول دوره ترک تحصیل می‌کند. طبق آمارهای رسمی بر مبنای سوادخواندن و نوشتن حدود 8 میلیون نفر و بر مبنای سوادپنجم ابتدایی 15 میلیون نفر یا 27 درصد جمعیت بیسوادند. این درحالیست که در برخی کشورهای اروپایی مبنای سوادمدرک فوق دیپلم بوده و قانونانیز ملاک باسوادی در ایران آموزش سوم راهنمایی میباشد و با در نظر گرفتن تعریف یونسکو از باسوادی عمق فاجعه نمود بیشتری پیدامی‌کند. کودکان بازمی‌مانده از تحصیل عمدتاً شامل کودکان فقیر یا بی‌سرپرست، کودکان غیرفارس، کودکان دویاچندزبان و کودکانی که نمی‌توانند با نظام آموزشی وفق یابند می‌باشند و بیشتر در مناطقی که افتراق فرهنگی و زبانی با مناطق دیگر کشور دارند دیده می‌شود. کودکان در این مناطق، زبان تحمیلی فارسی (زبان رسمی با آموزش همزمان زبانهای رسمی و مادری رسمیت می‌یابد ولی متأسفانه این کودکان مجبور به آموزش زبان فارسی یا بیسواد می‌باشند). یاد می‌گیرند و در وقت دادن خود با نظام آموزشی تحمیلی فارسی مشکلات بیشتری دارند. مثلاً رتبه بیسوادی آذربایجان از رتبه چهارم به رتبه بیستم کشوری تنزل پیدا کرده است. در عین حال، فقر اقتصادی و فرهنگی، کمبود اعتبارات و امکانات آموزشی، بیکاری تحصیل کرده‌ها و بی‌سوادی اولیا این پدیده را تشدید می‌کند. هرچند که خود این عوامل نیز می‌توانند معلول فقر فرهنگی این مناطق و تمرکزگرایی شدید سیستم آموزشی حاکم، باشد. با اینکه در طی سالهای پس از انقلاب اقدامات مثبتی در زمینه محرومیت زدایی و توسعه اقتصادی صورت گرفته و تغییراتی را در وضعیت عمومی این مناطق در مقایسه با دوران باستان پرستی و پان آریایی پهلوی به دنبال داشته است. ولی هنوز هم آثار سیاستهای شوونیستی و یکسان سازی فرهنگی (الیناسیون و آسیمیلاسیون) که در دوران ستمشاهی صورت می‌گرفت ادامه دارد و فاصله رفاه و توسعه این مناطق

در آمارهای اقتصادی و تدوین بودجه کشور مشهود است. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد تفاوت زبانی و فرهنگی عامل اصلی شکل‌گیری این پدیده باشد.

رشد علمی

برنامه‌ها و مطالب درسی معمولاً واژگان فراوان و مطالب درسی پیچیده‌ای را شامل می‌گردند و این مطالب در چارچوب تدریس مدرسه‌ای معنادار و کلاسی، یاد گرفته می‌شوند. از آنجا که رشد مستمر علمی دانش‌آموزان مورد تأکید مدرسه و نظام آموزشی می‌باشد ضعف در زبان فارسی برای دانش‌آموزان غیرفارسی‌میتواند موجب تأخیر در ارتقاء علمی، شکست تحصیلی و مشکلات عاطفی و روانی گردد. در این شرایط زمان زیادی معمولاً هدر رفته و متعاقباً مردودی‌های متعددی را در پی می‌آورد. در هر مورد مردودی نیز احتمال ترک تحصیل 50 درصد و در مردودی دوم تا 90 درصد افزایش می‌یابد. با این حال امکان رشد مستمر علمی و پیشرفت تحصیلی به زبان مادری قابل وصولتر و امکان‌پذیرتر است چرا که محیط خانوادگی و فرهنگی دانش‌آموزان انگیزه‌های فراوانی جهت ارتقای سطح تحصیلی فراهم می‌آورد. در مواردی که دانش‌آموزان غیرفارسی‌مجبورند از زبانی که به خوبی رشد نکرده در مدرسه استفاده کنند رشد علمی کم‌تر اتفاق افتاده و این نسبتاً کند صورت می‌گیرد که آمارهای افت یا بازماندگی تحصیلی گویای این مساله می‌باشد. هر چند که دانش‌آموزان این مناطق با تلاش و ممارست دوچندان ضعف‌های سیستم آموزشی موجود را خود در طی ادامه تحصیل حتی در مقاطع آموزش عالی پوشش می‌دهند.

ضرورت‌های روان‌شناختی - رشد شناختی

رشد شناختی به صورت بهره‌گیری از تفکر خلاق و انتزاعی و تعامل اجتماعی کارآمد نمود پیدامی‌کند که با زندگی روزمره، محیط فرهنگی-اجتماعی، ارزش‌های خانوادگی و رشد اخلاقی نیز ارتباط نزدیکی دارد. زبان در شکل‌گیری سطوح تفکر و مراحل رشد شناختی اهمیت بسزایی داشته و معمولاً با رشد شناختی و سطوح تفکر فرد ارتباط مستقیمی دارد. آموزش به زبان مادری می‌تواند بخاطر تعامل پویای فرد با خانواده و محیط زندگی بعنوان عامل مهمی در رشد شناختی بوده در تسلط به زبان فارسی نیز مؤثر باشد و در صورت نبود این آموزش، آموزش زبان فارسی به نقش‌های محدود و ساده شناختی و مهارت‌های پایین اجتماعی محدود گردیده

وامکان خلاقیت علمی را کندتر می کند. با توجه به اینکه محتوای مطالب درسی چندان ساده، نظام مند و به دور از توالی مصنوعی نمی باشد اهمیت این مساله دوچندان می باشد.

رشد عاطفی

تدریس تنها به زبان تحمیلی می تواند اعتماد به نفس، اضطراب، فرار از مدرسه، ارتباط با همسالان، موفقیت درسی و سازگاری کودکان را تحت الشعاع قرار دهد که در تعامل با عوامل دیگر در مواردی تا بحران های هویتی و شخصیتی پیش رفته و زمینه گرایش به برنامه های کشورهای همجوار و فرهنگ رانیز فراهمتر میسازد. بعنوان مثال ناکاجیما معتقد است که کودکان در درجه اول باید به زبان مادری شان (ژاپنی) تسلط پیدا کنند و بعد از آن بقیه درسها از جمله انگلیسی را فراگیرند، چرا که تدریس همزمان زبان انگلیسی و ژاپنی در سنین پایین تر توان یادگیری کودکان را کاهش داده و مشکلات عاطفی آنان را تشدید میکند. این در حالیست که در حال حاضر امکان آموزش زبان مادری در این مناطق وجود ندارد و مقایسه وضعیت اقتصادی-اجتماعی این مناطق در مقایسه با کشوری چون ژاپن عمق فاجعه را نشان می دهد. یکی از علل بالای آسیب های اجتماعی در مناطق مهاجر نشین و حاشیه ای تهران (تورکهای تهران) همین مساله می باشد چرا که امکان سازگاری فرهنگی و مدرسه ای این کودکان را کاهش می دهد.

رشد اجتماعی

ارتباط، به منزله مبادله افکار و اطلاعات است و متداول ترین شیوهی ارتباطی نوع انسان، زبان است. زبان دارای کنش دوگانه ای است و می توان آن را هم وسیله شناخت یعنی ابزار فکر و هم وسیله ارتباط یعنی ابزار زندگی اجتماعی دانست. وابستگی تنگاتنگ زبان با رشد موجب می شود که اکتساب آن از تعامل های فرد با جهان جسمانی و جهان اجتماعی اجتناب ناپذیر باشد. هر بی نظمی در رفتارهای کلامی، می تواند آثار کم و بیش مهم بر زمینه های ارتباطی و عاطفی با والدین داشته باشد، تعامل مادر - کودک به همراه راهنماییهای کلامی مادر یا والدین که بستگی به سطح آگاهی و دانش وی دارد، زیربنای رشد مهارتهای ارتباطی و کلامی کودکان را تشکیل می دهد. فضای غنی فرهنگی قومی نیز می تواند تأثیر مطلوبی در فراهم آوردن محیطی مناسب در دوران رشد کودکان به وجود آورد. همزمان با رشد شناختی و زبانی، کودکان درباره عواطف نیز مفاهیمی کسب می کنند و قوانین فرهنگ و اجتماع خود را درباره بیان عاطفی می آموزند. حتی علی رغم اینکه سنای آمریکا انگلیسی را اخیراً پس از چند قرن از تصویب قانون اساسی زبان

رسمی اعلام کرد، براساس قوانین موجود آمریکا، دولت موظف است اسناد و مدارک و خدمات عمومی را به سایر زبانها در اختیار مردم قرار می‌دهد.

هویت

پیوندهای فرهنگی موجود مانند دین مشترک، زبان مشترک، ادبیات مشترک و ...، پیوندهای معنوی استواری میان مردمان ساکن در جغرافیایی ویژه به وجود می‌آورد، چشم انداز سیاسی ویژه ملت را به آنان ارزانی می‌دارد و آنان را از گروه‌های انسانی ساکن در پهنه‌های جغرافیایی دیگر متمایز می‌سازد و شخصیت و هویت ویژه‌ای به آنان می‌بخشد. .. واژه هویت به معنی «چه کسی بودن» است و نیاز به داشتن آن است که حس شناساندن خود یا یک سلسله عناصر فرهنگی و تاریخی را در فرد یا گروه انسانی (ملت) تحریک می‌کند. همانگونه که یک فرد، نیازمند شناخته شدن به نام و ویژگی‌های خاص خود و شناساندن خود بدان نام و ویژگی‌هاست، یک گروه انسانی نیز نیازمند شناخته شدن و شناساندن خود به یک سلسله پدیده‌های مادی و معنوی است که شخصیت ملی ویژه و شناسنامه متمایزی را پدید می‌آورد. پویایی این پدیده‌های مشترک است که مفهوم ملت را واقعیت می‌بخشد؛ پدیده‌هایی چون دین مشترک، زبان مشترک، سلسله خاطرات سیاسی مشترک، برخی دیدگاه‌های اجتماعی مشترک، سرزمین سیاسی مشترک، آداب و سنن و ادبیات و فولکلور مشترک و در کل، مجموعه‌ای از همه این مفاهیم، «شناسنامه‌ای» ملی می‌سازد که «هویت» ملی یک گروه انسانی یا یک ملت را واقعیت می‌بخشد اگر زبان را مجموعه ابزارهای ارتباطی هر فرد بدانیم که وابستگی مستقیم به هویت فرهنگی و اجتماعی و جغرافیای فرد دارد می‌توان نتیجه گرفت فردی که با هویت قومی خود بیگانه است از هویت ملی نیز عاری خواهد بود. در واقع زبان هر ملت محور فرهنگی و عامل هویت بخشیدن آن است و هجده‌علیه یک ملت و زبان و فرهنگ آن نوعی وازدگی را به ویژه در نسل نوجوان آن ملت مثلاً در بین تورک‌های تهران ایجاد میکند طوری که آنان از هویت و زبان مادری خود اعلام برائت کرده و حتی از زبان تکلم به زبان مادری نیز احساس نارضایتی میکنند. نتیجه این دگردیسی یا رویگردانی فرهنگی در تحقیرهای فزاینده ملت تورک توسط تورک‌های آسیمیله و تحقیر شده دیده میشود.

ضرورت‌های اجتماعی

این دانش آموزان معمولاً در معرض تبعیض‌ها و تعصبات قومی در مورد محتوای مطالب آموزشی کتابهای تحصیلی، کیفیت و روش آموزش، محدودیتها، مقررات و حساسیتهای آموزشی، رفتار معلمان، اشتغال به کار

دانش آموزان، کمبودی نبود معلم و بیسوادی اولیا قرار دارند. در سطوح عمومی جامعه نیز تبعیض های کلی بین این مناطق و مناطق دیگر احساس می گردد و فقر اقتصادی- فرهنگی مشهود می باشد. در کل میتوان گفت که کودکان این مناطق وضعیت پایین گروه اقلیت زبانی منطقه خود و همزبانان و همتایانشان (تبعیض ها و تعصبات علیه ملت های دیگر) را تجربه میکنند. بعنوان مثال حکومت منحوس پان فارسیستی پهلوی در راستای این سیاست بخاطر عقده های فروخورده، حس خود بزرگی بینی و نیز فرونشانی اعتراضات آزادیخواهانه و حق طلبانه ملتها به ویژه تورکها به ترویج حکایتها و لطیفه های تحقیر آمیز در مورد آنان پرداخت تا تصویر عمومی این ملت را در سطح جامعه مخدوش ساخته و همگرایی سایر طیفهای جامعه را با آنان کاهش دهد و افرادی که در مراکز فرهنگی لانه کرده اند این سیاستها را به شدت ادامه داده و در راستای منافع شوونیستی و ضد اسلامی خود بی اعتمادی بین حاکمیت و این ملتها را تشدید می کنند. در ادامه این سیاستها بودجه کرمان در دوران سازندگی 300 برابر بودجه چهار استان شمال غرب کشور بود و یا در حال حاضر 5000 نفر سرمایه گذار آذربایجانی در استان یزد حضور دارند و رییس شورای شهر یزد یک فرد آذربایجانی است. با این حال، علیرغم فراهم نبودن محیط مناسب فرهنگی- اجتماعی برای دانش آموزان غیر فارسی زبان، تبعیض ها، تعصبات و تحقیرهای قومی هنوز در سطح جامعه مشاهده می گردد و ترویج افکار و اندیشه های باستان گراییانه تفرقه انگیز و برتری جویی فرهنگی ادامه دارد و حتی افرادی چون ماهی صفتها از این مساله بعنوان وسیله تمسخر فرهنگ های دیگر و کسب درآمد استفاده می کنند. جالب اینجاست که ارگانهای تصمیم گیر نیز به نظاره و چه بسا با سکوت به تقویت این خط فکری می پردازند.

ضرورت های حقوقی

قانون اساسی: اصول 15، 19، 22 و 23 برابری و علم تبعیض اجتماعی، فرهنگی و... را تصریح می کند. مواد 2، 9 و 19 قانون الحاق ایران به میثاق بین المللی مصوب 1354/2/17 مجلس شورای ملی وقت نیز این مساله را تصریح می کند. یکی از اهداف برنامه هزاره سوم ملل متحد ریشه کنی بیسوادی در جهان تا سال 2015 میباشد. پیمان نامه جهانی کودک یونسف: مواد 2: علم تفاوت بین کودکان، ماده 8: هویت کودک، ماده 28: حق آموزش عمومی، ماده 31: پاسداری از فرهنگ و زبان مادری ملتها و اقوام ساکن در کشورها را مورد تأکید قرار می دهد. یونسکو: باسواد کسی است که به زبان مادری خود بخواند و بنویسد. اعلامیه جهانی «تنوع فرهنگی» در سال 2001، این مقوله را در ارتباط با چهار عنصر تکثر گرایی، حقوق بشر، خلاقیت و

همبستگی بین‌المللی مورد بررسی قرار داده است و در ماده 6 این اعلامیه؛ چندزبانی، دسترسی برابر به هنر و دانش فنی و علمی و این که کلیه فرهنگها حق و امکان ابراز و اشاعه خود را داشته باشند، تضمین شده است

دیدگاه اسلام

جداگانه و ممتاز بودن نسبت به دیگران، اصلی کهن است و ریشه در ژرفای معنویات دارد، چنان که در قرآن کریم آمده است: «یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوباً و قبایل لتعارفوا ان اکرمکم عندا... اتقیکم»؛ (شعوب جمع «شعب» در عربی، با مفهوم «ملت» در فارسی، برابری دارد)؛ ای مردم! همانا شما را از مرد و زن آفریدیم و شما را به صورت ملت ها و قبیله ها قرار دادیم تا از هم متمایز باشید. همانا گرامی ترین شما نزد پروردگار، پرهیزگارترین شماست (حجرات-۱۳). به این ترتیب به اعتبار قرآن کریم است که می توان گفت امت بودن و ملت جداگانه و متمایز از دیگران بودن در اسلام با هم منافات ندارد. با این حال با رعایت اصل عدالت امت واحده اسلامی را بر مبنای برتری تقوای اسلامی مورد تاکید قرار میدهد. به هر حال ارضای حس تعلق داشتن به هویت ملی ویژه، زیربنای انگیزه معنوی اصلی در اندیشه هر انسان و هر گروه انسانی ویژه است. شعار عدالت، محوری ترین شعار دولت کنونی است؛ شعاری که مبنای آن تأسی به عدالت «علوی» است، عدالتی که عدالت فرهنگی، اجتماعی و... را شامل می شود. از دولت کریمه علوی انتظار می رود که هر چه سریعتر عدالت در زمینه حقوق فرهنگی و زبان و... تمامی ملیتهای ایران را برآورده کند که به فرموده محمد (ص) مملکت فقط و فقط با عدالت باقی خواهند ماند.

زبان مادری

به نظر می رسد آموزش به زبان تحمیلی غیر مادری مهمترین عامل بازماندگی از تحصیل در این مناطق می باشد ، با توجه به عوامل ذکر شده قبلی موفقیت درسی مستلزم فراهم بودن همه عوامل مذکور می باشد . در صورت آموزش اولیه به زبان مادری ، کودک در طول آموزش واژگان بیشتری را فرا گرفته ، درک معنایی بالاتری داشته ، نحو وی نیز پیچیده تر گردیده و تمایزات و اجسناختی ظریفی در فراگیری زبان مادری به وجود می آید. ضمن اینکه توجه به کارکرد زیباشناختی (ارجاعی، معناشناسانه و حسی) زبان و رابطه معنایی بین عناصر زبانی نیز از اهمیت به سزایی برخوردار است. با مرور زمان مهارت خواندن و نوشتن افزایش یافته و در طول بزرگسالی نیز زبان مادری تکامل یافته تر و متنوع تر گردیده و ظرافت معنایی گسترش می یابد. در واقع فراگیری زبان یک فرایند بی پایان در طول زندگی روزمره است و در طول دوره 2 یا 5 ساله نمی تواند اتفاق بیافتد این در حالی است که امکان هیچ گونه آموزشی به زبان مادری وجود نداشته و حتی اجازه

برگزاری سمینار در روز جهانی زبان مادری (2 اسفند) داده نمی شود. در عین حال آموزش به زبان فارسی نیز فرایندی پیچیده، در حال تکامل و پویامیباشد و برای تسلط در این زبان نیز مدت زمان طولانی حتی تا سطح تحصیلات دانشگاهی (اگر بتوان تسلط زبانی پیدا کرد) مورد نیاز می باشد. لذا موفقیت درسی در زبان دوم نیازمند رشد علمی، شناختی و فرهنگی متناسب با زبان اول یا مادری این دانش آموزان می باشد.

آیا یک فرد غیر فارسی می تواند به سطح تسلط زبانی فردی فارسی زبان دست پیدا کند؟

علی رغم اینکه در بسیاری از ایالات آمریکا از جمله ایالت مکزیک نو که انگلیسی و اسپانیایی ودریالت هاوایی هاوایی و انگلیسی به طور همزمان تدریس می گردند بازهم از نظر تسلط زبانی حداقل 7- 10 سال زمان لازم است که یک کودک غیرانگلیسی زبان از نظر تسلط زبانی به کودک انگلیسی زبان برسد. با اینکه بعنوان نمونه در هند 67 سوئیس 4، چین 5، افغانستان 6، و عراق 5 زبان رسمیت آموزشی دارد (در بروکسل پایتخت بلژیک که پایتخت اتحادیه اروپا نیز می باشد خانواده ها که هلندی یا فرانسوی زبان هستند بسته به زبان رایج در خانه فرزندان خود را به یکی از مدارس می فرستند و کودکان زبان دیگر را به عنوان زبان دوم آموخته و با تسلط صحبت می کنند. نام خیابان ها و علائم ترافیکی نیز همواره به هر دو زبان نوشته می شود. حتی مهاجران ترک و عرب نیز به زبان خود می توانند آموزش ببینند). ولی در جامعه ما این کودکان به زبان مادری آموزشی نمی بینند، بعنوان یک سوال آیا امکان تسلط زبانی برای این کودکان فراهم است؟ از نظر تسلط زبانی با توجه به ارتباط تعاملی عوامل فوق الذکر، ارتقا دانش آموزان این مناطق به سطح زبانی دانش آموزان فارسی زبان بسیار دشوار و چه بسا غیر ممکن به نظر می رسد چرا که دانش آموزان فارسی زبان به طور مداوم و پیوسته در حال تقویت مهارت های زبانی و علمی خود هستند ضمن اینکه عوامل اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی می تواند میزان این فاصله را تشدید کند. لذا رقابت دانش آموزان غیر فارسی با دانش آموزان فارسی زبان از نظر تسلط زبانی بیهوده به نظر می رسد. با توجه به تاثیر عمیق عوامل فوق در سیستم آموزشی حاکم اکثریت قریب به اتفاق کودکان غیر فارسی بدون تسلط زبانی مدارج علمی را طی می کنند و توانایی رقابت با فارسی زبانها را از این نظر ندارند. هر چند که با پشتکار و تلاش فراوان در زمینه های دیگر علمی و عملی موفقیت های دوچندانی را به دست می آورند، چه بسا بتوانند این ضعف های ظاهری را پوشش داده و تا حدودی از تیررس تحقیرها، تبعیض ها و تعصبات قوی خود را دورنگه دارند. بنابراین مهمترین عامل جهت تسلط به زبان فارسی، تحصیلات دانش آموزان به زبان مادری می باشد، آموزشی صرفا به زبان فارسی برای دانش آموزان غیرفارسی به ویژه از سال سوم ابتدایی که نیازهای خاص علمی، شناختی و ... دانش آموزان تشدید می گردد در امر تحصیل پیشرفت چندانی را فراهم نمی کند. در جهت تسلط علمی بیشتر، آموزش به

زبان مادری مهارت‌های تفکر علمی - اجتماعی و شناختی را افزایش می‌دهد. در این صورت یادگیری توانایی‌ها و مفهوم سازی‌های پیچیده از زبان اول به زبان دوم منتقل می‌گردد چرا که با رشد زبان مادری مهارت‌های زبان دوم نیز گسترش می‌یابد. لازم به ذکر است که عوامل ذکر شده در عین حال لازم و ملزوم یکدیگر بوده و بی‌توجهی به هر کدام می‌تواند پیشرفت تحصیلی فرد را باز داشته یا کندتر کرده و زمینه بازماندگی یا ترک تحصیل را فراهم آورد. به این ترتیب با رویکرد فرهنگی - تربیتی می‌توان شهروندی را تحویل جامعه داد که علاوه بر داشتن شرایط مناسب با ویژگی‌های یک شهروند ایرانی و اسلامی بتواند با حفظ هویت قومی، ملی و دینی خود به عنوان یک شهروند جهانی نیز ایفای نقش نموده و با جهان در حال تغییر، تعاملی سازنده داشته باشد آموزش به زبان مادری می‌تواند موفقیت دراز مدت دانش‌آموزان را تأمین کرده و امکان پیشرفت در زبان مادری، فرهنگ قومی و کسب هویت ملی را تسهیل می‌کند. در این صورت مهارت‌های اجتماعی، علمی و فرهنگی کسب شده در هر زبان، زبان دیگر را نیز تقویت می‌نماید و تنها به این صورت می‌توان تبعیض آموزشی را به حداقل رسانده و زمینه‌های بازماندگی از تحصیل را کاهش داد. البته در سال‌های آینده آموزش و پرورش قصد دارد برنامه‌های آموزش پیش دبستانی را در سنین پایین‌تر برای کودکان به اصطلاح دو زبانه اجرا کند، در حالیکه در این مناطق اکثریت قریب به اتفاق مردم تک زبانه محسوب می‌شوند پس در واقع با توضیحات بالا اصطلاح دو زبانه معنی ندارد و اجرای این برنامه مصداق عینی « آب در هاون کوبیدن» است. در غین حال مفهوم آموزش، مقدمه‌ای برای یادگیری و اعم از تدریس است و فرهنگ عمومی جامعه را شامل می‌شود. در کنار این آموزش زبان مادری، آموزش رسانه‌آی نیز ضرورت دارد. مبارزه با فقر اقتصادی، فرهنگی، تبعیض‌های اجتماعی و تعصبات قومی بی‌مورد، ایجاد تنوع در آموزش و مقررات آموزشی، اصلاح و تغییرات نظام ارزشیابی مبتنی بر نمره، تغییر محتوا و منطقه‌ای کردن تولید محتوای آموزشی، آموزش بزرگسالان و والدین، توسعه آموزش‌های غیررسمی و تشکیل کمیته‌ای ملی در زمینه آموزش زبان مادری و زبان رسمی می‌تواند موفقیت در دستیابی به اهداف برنامه هزاره سوم را فراهم کند. در عین حال زمینه تقویت وحدت و هویت ملی و رشد و توسعه عمومی در مناطق مختلف کشور فراهم خواهد شد.

تنوع زبانی معادل تنوع انسانهاست

امید شکری

مقدمه

زبان پدیده ای منحصر به فرد است که روند تکامل انسان در جامعه توسط آن به نسلهای بعد منتقل می شود. اگر زبان از جامعه انسانی گرفته شود، چرخه اجتماعی از حرکت می ایستد؛ جامعه انسانی از هم گسسته، فرهنگ و تمدن بشری هم نابود می شود. از زبان به عنوان کلید شبکه های ارتباطی و گاهی نیز سرمایه فرهنگی یاد می شود که افراد با تسلط بر آن می توانند علاوه بر برقراری روابط اجتماعی، نوعی هویت ویژه کسب کنند. پس هویت فرد چه در سطح قومی و در سطح ملی تا حدود زیادی بستگی به زبانی دارد که او فرا میگیرد. وقتی که از حفظ، تقویت و توسعه فرهنگ یک جامعه سخن به میان می آید، زبان نیز به عنوان یک عامل اساسی مطرح می شود، چرا که زبان در حکم رشته ای است که فرهنگ گذشته و حال را به هم پیوند می دهد.

در 3 قرن اخیر روند نابودی زبانها به نحو فزاینده و دهشتناکی رو به رشد بوده است، به نحوی که نوع بشر در هر ماه 2 زبان را از دست می دهد. این روند بیشتر در مناطقی چون آمریکا و استرالیا ملموس است. در حدود 3000 زبان به طور جدی در معرض نابودی قرار دارند و بر اساس یافته های جدید دانشمندان، بیشترین زبانها دارای کمترین متکلمان هستند؛ به نحوی که تعداد متکلمین برخی زبانها کمتر از 10000 نفر و در مواردی کمتر از 1000 نفر است. بر اساس هشدار جدی زبانشناسان مبنی بر احتمال نابودی 40 درصد زبانها در این قرن، سازمان ملل و یونسکو اقدام به تدوین طرحی برای حفظ زبانهای موجود کرده اند که از موارد آن می توان به نامگذاری روز 21 فوریه به نام روز جهانی زبان مادری اشاره کرد.

تاریخچه

بنگلادش اولین کشوری بود که در نوامبر سال 99 پیشنهاد رسمی خود را مبنی بر نامگذاری روز 21 فوریه (3 اسفند) به نام روز جهانی زبان مادری به سازمان یونسکو ارائه کرد. طرح ارائه شده از سوی دولت

بنگلادش و انجمن جهانی طرفداران زبان مادری در سی‌امین نشست عمومی سازمان یونسکو به تصویب نمایندگان کشورهای عضو رسید.

با تعیین این روز به عنوان روز جهانی زبان مادری، طرحی توسط یونسکو تهیه و به کشورهای عضو ابلاغ شد که در آن برنامه های متنوعی برای مردم جهان تدارک دیده شده بود. کشورهای جهان از آن پس در 21 فوریه این روز را جشن می گیرند که از جمله کشورهای پیشرو در پاسداشت روز جهانی زبان مادری می توان به آمریکا، انگلیس، کانادا، جمهوری چک، هندوستان، بنگلادش و ... اشاره کرد.

سازمان ملل

در پنجاه و پنجمین نشست عمومی سازمان ملل، که ریاست آنرا یان کاوان (Jan Kavan) وزیر اسبق امور خارجه جمهوری چک بر عهده داشت، وی اعلام کرد که روز جهانی زبان مادری باعث ایجاد احترام متقابل فرهنگها و زبانهای مختلف شده و سبب غنی تر شدن فرهنگها می گردد. همچنین با اشاره به سیر تاریخی نامگذاری روز جهانی زبان مادری از سوی یونسکو و روند صعودی نابودی زبانها افزود: «سازمان ملل و یونسکو در جستجوی راهی برای حفظ زبانها به عنوان میراث مشترک بشری هستند و سیستم آموزشی چندزبانه را به کشورها توصیه می کنند.»

وی با اشاره به وجود خلاقیت بسیار در خصوصیات زبان، وجود نزدیک به 6700 گونه زبانی و لزوم حفظ زبان به عنوان عنصر ارزنده میراث فرهنگی و هویت اجتماعی، توجه به سابقه تاریخی روز جهانی زبان مادری و مبارزات تاریخی مردم بنگلادش و نیز فعالیتهای ارزنده سازمان طرفداران جهانی زبان مادری (Mother Language Lovers of the World) را لازم و ضروری دانست.

وی همچنین این روز جهانی را خدمت مناسبی در جهت گرامیداشت یاد و خاطره پروفیسور استفان وورم (Stephen Wurm)، زبانشناس شهیر ایتالیائی مجاری تبار برشمرد که قادر بود به 50 زبان صحبت کند. وورم، اطلس جامع زبانهای در حال انقراض را تکمیل نمود و در این اثر بیش از 300 گونه زبان در حال نابودی را جمع آوری و ثبت کرد. وی توانست گونه زبانی Cornish را که گفته میشد در سال 1977 به طور کامل نابود شده است، احیا نماید. اکنون نزدیک به 10000 نفر در انگلیس به آن زبان تکلم میکنند.

کاوان افزود: «زبان مادری به عنوان ابزار ارتباطی نقشی بسیار مهم در تکوین شخصیت افراد دارد و روز جهانی زبان مادری، اعلامیه جهانی تنوع فرهنگی و محافظت از بینش سنتی مردم بوده و جلوگیری از نزاعهای غیر منطقی بر سر کالاها و خدمات فرهنگی، از اهداف آن به شمار می‌رود. از کشورهای عضو که سیستم آموزشی چند زبانه را به کار گرفته‌اند، سوئیس، نروژ، هلند و هند نمونه‌های موفقی به هستند که با استفاده از این سیستم، به اهداف یونسکو جامه عمل پوشانیده و مردم را به فراگیری چند زبان ترغیب نموده‌اند.

اینترنت نیز ابزار بسیار قدرتمندی برای دستیابی موفق به اطلاعات فرهنگی به شمار می‌رود. تاکنون تنها از کتابخانه‌ها و موزه‌ها برای تبادلات فرهنگی استفاده می‌شد، ولی امروزه کشورهای عضو قادرند تا با کمک ابزارهای ترجمه و منابع چندزبانه الکترونیک به عنوان ابداعاتی مفید از تنوع فرهنگی خویش محافظت کنند.

امیدوارم که روز جهانی زبان مادری احترام متقابل ملل دنیا را تقویت کرده و سنتهای فرهنگی را که زبان نمونه بارز آن است، غنی‌تر گرداند.»

جمهوری چک

در سال 2004، این مراسم در کشورهای مختلف با حضور مسئولین یونسکو برگزار گردید. در پراگ پایتخت جمهوری چک نیز در 20 فوریه برپا شد. در این مراسم، مدیر کل یونسکو کوچیرو ماتسورا با اشاره به اینکه زبانها روح بشریت هستند، گفت: «زبانها، این میراث معنوی بشر، زاده می‌شوند، تکامل می‌یابند و متأسفانه در برخی موارد محکوم به نابودی هستند. اگر تلاش خویش را برای نجات زبانها آغاز کنیم به سود ماست. باید تمامی سعی خود را برای مراقبت از زبانها به عنوان میراث معنوی جهانی بکار گیریم که این امر در سایه سیستم آموزشی چند زبانه محقق خواهد شد. یونسکو از آن سیاستهای زبانی که بر مبنای ارتقای زبان مادری در سیستم آموزشی چندزبانه باشد، حمایت میکند.

در کشورهای اسپانیولی زبان ضرب المثل مشهوری با این عنوان رواج دارد:

“Hablando, se entiende la gente“

انسانها با صحبت کردن همدیگر را می‌فهمند. فرهنگ صلح هنگامی شکوفا می‌شود که مردم از حق طبیعی استفاده از زبان مادری در تمام شئون زندگی برخوردار باشند. طی 3 قرن گذشته بسیاری از زبانها در وضعی

غم بار و به طور فزاینده نابود شده اند و امروز بیش از نصف 6000 گونه زبانی در خطر نابودی قرار دارند. اخیراً طی یک آمارگیری مشخص شد که 74/5 درصد از جمعیت روسیه سفید به زبان مادری تکلم می کنند؛ با اینحال کمیسیون ملی زبانشناسی اعلام کرده که زبان بلاروسیه با مسائل و خطرات جدی مواجه است؛ چراکه این کشور نیز زیر نفوذ رسانه های روسی زبان قرار دارد و متأسفانه هیچ برنامه خاصی برای ارتقا و توسعه در رسانه ها و حتی آگهی های این کشور وجود ندارد.» [لازم به ذکر است زبان تورکی آذربایجانی در جمهوری آذربایجان نیز از این خطر به دور نیست و حتی برخی رسانه های خود این کشور همچون کانال Lider نیز با پخش برنامه های متعدد به زبان روسی، به این خطر دامن می زنند. / همچنین جای بسی تعجب و سوال است که با وجود آنکه چندین سال از تغییر الفبا در جمهوری آذربایجان می گذرد، شبکه برون مرزی ایران هنوز با الفبای روسی (کیریل) برای این جمهوری برنامه پخش می کند.]

وی همچنین ارتقا تنوع زبانشناختی و آموزشی بر مبنای سیستم آموزشی چندزبانه و افزایش آگاهی از زبانها و سنتهای فرهنگی بر مبنای تساهل و گفتگو را از اهداف نامگذاری روز جهانی زبان مادری را برشمرد.

وی افزود: «در زندگی روزمره، از صحبت کردن به زبان مادری لذت می بریم. زبان یکی از اجزای بسیار مهم و حیاتی زندگی، تفکرات و رفتارهای ماست، ولی اغلب نقش مهم آنرا در برقراری ارتباط و ایجاد حس فهمیدن و فهماندن فراموش می کنیم. از میان تمامی زبانهای جهان، زبان مهم و حیاتی برای بیان احساسات و شناخت زبانی است که برای اولین بار به وسیله آن سخن گفته، ارتباط برقرار کرده و در خانواده هویت یافته ایم. روز جهانی زبان مادری گامی در راه ارج نهادن به زبانهای موجود است که هریک به نوبه خود مظهر فرهنگی خاص می باشند.»

کانادا

در کشور کانادا با توجه به تنوع قومی، سیستم فدرالی و سیستم آموزشی چندزبانه، علاوه بر فعالیتهای مستمر دولتی انجمنهای مختلفی نیز در مورد زبان مادری فعالیت می کنند که از آن جمله می توان به انجمن جهانی طرفداران زبان مادری که نقش بسیار مهمی در تصویب 21 فوریه به عنوان روز جهانی زبان مادری داشت و انجمن زبانهای بین المللی و تاریخی (International and Heritage Languages Association) اشاره کرد. این انجمن به عنوان یک سازمان غیر انتفاعی، فعالیت خود را بر حفظ، احیا و ترویج 20 گونه زبانی رایج در ادمونتون کانادا آغاز کرده است. اهم فعالیتهای این انجمن در جهت کمک به افزایش آگاهی همه مردم از زبانها و فرهنگهای مختلف قرار دارد که این امر نهایتاً به بارورتر شدن سطح زندگی می انجامد.

در این بین دانشگاهها و مدارس نقش عمده ای بر عهده دارند. انجمن در کنار این فعالیتهای، اهداف زیر را مدنظر دارد:

1. ترویج و افزایش آگاهی عمومی از کلیه زبانها
 2. شناسایی تمامی فرهنگها که بیانگر زبانها نیز هستند و حمایت از بسط و توسعه سیاستهای زبانی که به زبانها فرصت می دهد تا برایشان حفاظت از خود را در سطح جهان و در کنار حفظ هویت اجتماعی ممکن سازد.
 3. ترویج احترام متقابل و درک عمیق از تفکر و زندگی که اینها نیز به نوبه خود بیانگر زبانهای مختلف در سطح دنیا می باشند.
- این انجمن با اشاره به اینکه زبان مادری اولین زبانی است که انسان با آن می آموزد، مردم آنرا به بهترین وجه می فهمند و از آن بهره می گیرند و ابزاری ارتباطی است که انسانها توسط آن شناخته می شوند، بسیار ضروری می داند که به مفهوم ارزشی این میراث معنوی بشر ارج نهاده شود، زیرا انسان برای بیان هویت و تعلق خویش آنرا ترجیح می دهد. [البته منظور انسانی است که آسیمیله نشده است.]. همچنین این انجمن با اشاره به فرصتهای محدود انسانها در مواجهه با فرهنگها و زبانهای گوناگون، خواستار رفع موانع موجود بر سر راه آشنائی مردم با این زبانها و برقراری رابطه مابین فرهنگها و زبانهاست.
- شایان ذکر است که مراسم گرامیداشت روز جهانی زبان مادری امسال (21 فوریه 2005) توسط این انجمن در 19 فوریه برابر با اول اسفند 83 در ادمونتون برگزار می شود.

انگلستان

در کشور انگلستان و در مارس 2004 انجمنی به نام انجمن حفظ زبانهای در حال نابودی (Society of Endangered Languages) و با مشارکت زبانشناسان و محققان برجسته ای همچون پروفیسور پیترو آئوستین (Peter Austin)، دیوید کریستال (David Crystal)، نیکلاس اولستر (Nicholas Olster)

و... تشکیل شد که با کمک بلاعوض 20 میلیون پوندی دولت انگلیس و زیر نظر کالج سلطنتی مطالعات آفریقائی و شرقی اداره می شود.

پروفسور پیتر آئوستین مدیر یکی از پروژه های این انجمن، با اشاره به روند تصاعدی نابودی زبانها، اهداف این انجمن را مطالعه، آموزش، ضبط و نگهداری زبانهای در حال نابودی بر می شمارد. وی می افزاید که تلاش عمده این انجمن، ضبط زبانهای در حال انقراض در کنار سعی بر حفظ اینگونه زبانهاست. وی از مشارکت زبانشناسان برجسته این کشور و همکاری بسیار نزدیک محققین برای انجام این پروژه خبر داد و اولین برنامه این انجمن در طی دو سال آینده را تلاش برای حفظ 40 گونه زبانی، از جمله 2 گونه زبانی Mayan در گواتمالا، گونه Archo در قفقاز، گونه Siwi در کشور مصر که در زبان Berber ادغام شده و گونه Vurse در ونواتوو اعلام کرد. وی همچنین بهره گیری از اینترنت و لوازم کمک آموزشی نظیر CD را برای دستیابی به اهداف انجمن مفید دانست.

نیکولاس اولستر رئیس این انجمن با اشاره به شرایط حاد فعلی می گوید: «موقعیت زبانها در سطح دنیا بسیار بحرانی است. با توجه به جمعیت جهان و وجود 6 تا 7 هزار گونه زبانی، می توان نتیجه گرفت که بسیاری از زبانها متکلمان اندکی دارند. هشدار جدی زبانشناسان مبنی بر احتمال نابودی 40 درصد از زبانها در طی قرن اخیر و توجه به اینکه 95 درصد زبانها فقط توسط 4 درصد از جمعیت دنیا مورد استفاده قرار می گیرند، خبر از وضعیت نامناسب بسیاری از گونه های زبانی می دهد.»

دیوید کریستال نیز به عنوان یکی از سرشناس ترین زبانشناسان انگلیس و یکی از اعضای این انجمن، با اشاره به اهمیت تنوع زبانی، آنرا معادل با تنوع انسانی می داند و می افزاید: «نژاد بشر به این دلیل در سطح سیاره زمین موفق است که می تواند خود را با شرایط متفاوت تطبیق دهد.» به نظر وی نیروی عقلانی زبان معادل توانائی بیولوژیکی انسان می باشد. وی نابودی هر گونه زبانی را به معنای نابودی یک جهان بینی خاص می داند.

برنامه یونسکو برای گرامیداشت روز جهانی زبان مادری، 21 فوریه 2005

یونسکو با تاکید بر سیستم آموزشی چندزبانه، شعار امسال روز جهانی زبان مادری را به زبانهای نشانه ای و خط بریل اختصاص داده است. به همین منظور نمایشگاهی با همکاری فدراسیون جهانی ناشنویان و اتحادیه جهانی نابینایان برگزار خواهد شد.

نتیجه گیری

بنابر یافته های جدید محققین در مورد تاثیر آموزش کودکان به زبان مادری، یونسکو سیستم آموزشی چندزبانه را رمز پایداری زبانهای مادری دانسته و استفاده از این سیستم را به کلیه کشورهای جهان توصیه می کند. چنانکه کویچیرو ماتسورا مدیرکل یونسکو در روز جهانی زبان مادری سال 2001، با اعلام این مطلب که کودکان باید در سنین پائین به زبان مادری در مدارس آموزش ببینند، خواستار تحقق این شعار از سوی کلیه کشورها شده است. به عنوان مقایسه، بد نیست بدانیم که در کشوری همچون هندوستان، حدود 80 زبان در مراحل مختلف تحصیلی به کار گرفته می شوند، در قاره آفریقا حدود 2011 زبان وجود دارد که به دلیل حضور چندین ساله کشورهای استعمارگر در قاره سیاه و اجرای سیاست آسیمیلیسیون به انحاء مختلف، زبانهای انگلیسی، پرتغالی، اسپانیولی و فرانسوی بیشترین متکلمان را دارا می باشند، در آمریکای لاتین نیز شرایط مشابهی حاکم است، در حالیکه آموزش در اروپا عمدتاً با زبانهای رایج این اتحادیه صورت می گیرد. در ایران، با وجود به رسمیت شناخته شدن حق تحصیل به زبان مادری برای اقوام در اصول 15 و 19 قانون اساسی و استفاده از این اصول در مورد برخی اقلیتها، به نظر می رسد که تا اجرای آنها در مورد اقوام ایرانی هنوز فاصله وجود داشته باشد.

در پایان ذکر این نکته خالی از فایده نیست که بسیاری از موسسات فرهنگی فوق الذکر و همچنین سازمانهای معتبر دیگری همچون SIL، دارای دوره ها و خدمات بین المللی میباشند که جا دارد زبانشناسان ایرانی با گسترده تر کردن دایره فعالیتهای علمی خود از طریق ارتباط فعال با این نهادها، در جهت شناساندن زبانهای اقوام ایرانی و همچنین به روز کردن دانسته هایشان تلاش نمایند. در این میان، زبانشناسان آذربایجانی مسئولیت خاص خود را خواهند داشت، زیرا که ویژگیهای منحصر به فرد، دایره لغات و حتی قواعد پایه گرامر زبان تورکی آذربایجانی، شدیداً در معرض فارسیزه/ روسیزه شدن قرار دارد. شاید اغراق نباشد اگر بگوئیم که علی رغم تعداد بالای متکلمین، این زبان در ایران از لحاظ گرامر رفته رفته در حال پیوستن به زبانهای در حال انقراض می باشد.

منابع

1. پراید، ج.ب، یادگیری و تدریس زبان، ترجمه سید اکبر حسینی
2. نشریه دانشجویی سایان، شماره 8، اسفند 82
3. www.unesco.org
4. www.sil.org
5. www.un.org
6. www.bbc.co.uk/news

دیلده یئنی چیلیک

بهزاد بهزادی

دیل ایجتیماعی حیاتین اوست قورومو اولاراق ایقتیصادی، سیاسی، ایجتیماعی ده ییشیک لرله بیرلیکده ده ییشیر و اینکیشاف تاپیر؛ عئلم و تئخنیکانین ایره لی له ییشی ایله زنگین ل شیر؛ قونشو خالق لار و دنیا خالق لاریله ایلگی لر واسیطه سیله یئنی سؤزلر و ایفاده لر منیمسه ییر. دیل دورغون بیر وارلیق دئییل، بلکه آردیجیل و قانونا اویغون اینکیشاف ائتمکده دیر. اونا گوره ده مؤوجود دیل لرین تملی اولان اسکی، کوهنه و قدیمی لوغت و دیل لر اؤزونه مخصوص بیر بحث دیرکی، اونلاری اؤیره نمک و آراشدیرماق موتخصیص دیل چیلرین ایشی دیر. بیز بورادا دیلین عومومی اینکیشاف خطینی ایضاح ائتمک ایسته ییریک. اینسانلارین ایجتیماعی قورولوشو یارانان زامانلاردان دیل اونسییت واسیطه سی کیمی مئیدانا گلیر. هر کیچیک اینسان قروپلاری، ایجما و تایفا قونوشماق اوچون دیل عونصورلرینی یاراتماغا باشلاییر. گئتدیکجه کیچیک توپولوملار قونشولارلا قاریشیب سیاسی- ایجتیماعی قورولوشلار یارادیرلار؛ بو توپلومدا ایشتیراک ائدن قروپلارین دیل لری بیر- بیرینه قایناییب- قاریشیر و آنا دیل لرین اساسی تشکیل تاپیر. کؤچری لیک، سیاسی حاکیمییت بیرلیکی، ایقتیصادی ایلگی لر، دیل لرین بیر- بیرینه قارشیلیقلی تأثیرینی گوجلندیریر، عوموم خالق شیفاهی دیلی ووجودا گلیر. هر دیلده اولان چئشیدلی لهجه و شیوه لر کئچمیش اینکیشاف یوللاریندان قالان آبیده لردیر. موعین سیاسی- ایقتیصادی شرایطدن آسیلی اولاراق لهجه لردن بیرسی، دیلده اوستونلوک قازانیر، عوموم خالق شیفاهی ادبی دیل تشکول تاپیر. ایلکین یازیلی ادبی دیل عوموم خالق شیفاهی دیل و شیفاهی ادبی دیلی اساسیندا قورولور.

ادبی دیل گئتدیکجه اؤزونه مخصوص اینکیشاف یولو ایله ایره لی له ییر و سارای و رسمی دیل سویه سینه یوکسه لرک، دانیشیق دیل ایله باشقالا شیر. شیفاهی دیل و ادبی یازیلی دیل، هر بیر اؤز اینکیشاف یوللارینی داوام ائدیرلر. بئله لیکله ادبی یازیلی دیل، خالق دیلیندن ائله اوزاقلاشیر کی، خالق اوچون اونو دوشونمک چتین و حتا قئیر-ی مومکون اولور. بئله بیر دورومدا ادبی یازیلی دیلده بیر دؤنوشلوک اوز وئیریر. گئرییه قایدیش، ساده دیلده یازماق و خالق دیلینه اویغونلاشماق گئندیشی باشلانیر. مکتب لرین گئنیشلنمه سی، یازماق و اوخوماغین کوتله وی لشمه سی، کیتاب و مطبوعاتین چوخ سایی

یایلماسی... ادبی یازیلی دیلین یئنی اینکیشاف دوورونه سبب اولور. ادبی دیل خالق دیلین دن ایلهام آلاراق ساده لشییر و بدیعی ایفاده لرین یارانیلیماسینا دوغرو ایره لی له ییر.

بو مرحله ده یئنی چیلیک دیله گوجلنه ییر. قیساجا دئدیگمیز دیلین اینکیشاف مرحله لرینی، فارس و آذربایجان دیل لرینده، اؤتری بیر باخیشلا، تطبیق ائدک. اسکی فارسی دیل لر باره سینده آرتیق دانشماق لازیم گلمیر. بو دیل لر عرب لر ایستیلایسیندان سونرا تاریخه قولوشدو. ایلك فارسجا ادبی دیل، سامانی لر مستقیل حاکیمییت قوردوقدان سونرا دیرچه لیشه باشلاییر. خوراسانین شیمالی بؤلگه لرینده یاشایان فارس دیلی تایفالار آراسیندا «دری» لهجه سی اوستونلوک قازانیر، سامانی لر ساراییندا ایلك فارسی شعرلر و نثر یازیلار «دری» لهجه سینده یارانیر و گئنیشله ییر. گئتدیگجه دری لهجه سی ادبی و رسمی سوییه سینه یوکسه لیر، بو دیل ایندی ده یاشاماقدادیر. رودکی-دن باشلایاراق فارسی شعره ساده و خالق دیلینه یاخین، یابانچی لوغت و ایفاده لر دن اولدوقجا آری دیر. لاکین زامان کئچدیگجه یازیلی ادبی دیل لرده حد دن آرتیق عربی و تورکو سؤزلرین ایشلمک، ادبی اثرلرینی دولاشیق و آنلاشیلماز بیر طرزده بیان ائتمک، طنطنه لی ادبییات یاراتماغا سبب اولاراق، اونلاری دوشونمک خالق اوچون قئیر-ی مومکون اولدو. شعرده هیندی سبک نثرده «تاریخ و صاف»، «دره نادری» کیمی کیتابلار، دؤولتی فرمانلار و موکاتبه لر بئله بیر دورومون نومونه سی دیر. قاجارلار دؤوروندن، گئرییه قایدیئش، ساده دیله یازماق باشلانیر. مشروطیت اینقیلابیندان سونرا یئنی دیرچه لیش دؤورونده ادبی دیل کوتله وی لشمک، ساده لشمک یولیه ایره لی له ییر.

آذربایجاندا اسکی زامانلاردا یاشایان ایلتیصاقی دیل لر کؤهنه لیر، ایلك تورک تایفالارینین آذربایجاندا تشککولو و سونراکی زامانلاردا موختلیف تورک تایفالاری نین (خزرلر، قیپچاق لار، اوغوزلار و...) آذربایجانا کؤچمه سیله، موختلیف لهجه لی تورک و ایلتیصاقی دیل تایفالارین بیرگه یاشامالاری سبب اولورکی، عموم خالق آراسیندا ایلگی و اونسییت یارانماق گرکلی یی نتیجه سینده، عموم خالق دیلی بوتون بو دیل و لهجه لرین قایناییب- قاریشما سیندان، آنا تورک دیلی اساسیندا، اوغوز- قیپچان لهجه سینین اوستونلویو اورزه تشککول تاپسین. شیفاهی ادبی آذربایجان تورکجه سی مئیدانا گلیر. یازیلی ادبی دیل بئله بیر تمیل اورزه عموم خالق دیلینه یاخین یارانیر. «ده ده قورقود کیتابی» و حسن اوغلو شعره بو مرحله ده ادبی دیلین ساده لیگینه نومونه دیر. بو زامان عرب و فارس دیل لریندن گلمه سوزلر اولدوقجا آزدیر. لاکین یازیلی ادبی دیل اوز اینکیشافیندا، عربجه دن (دینی دیل اولدوغونا گوره) و فارسجادان (رسمی دیل اولدوغونا گوره) آشیری اولاراق سؤزلر و ایفاده لر دن فایدالانیر، بیان دولاشیق و دوشونولمز اولور. شاه

اسماعیل ختایی و فضولی شاعرلرینده عرب و فارسی سؤزلرینین چوخلو ایشلمه سی بئله دؤورو سحییله لندیریر. البته ختایی و فضولی شاعرلرینده ائله میصرع لار و بئیت لار واردیرکی، اونلاردا بیر کلمه ده فارسجا و عربجه سؤز ایشلمه میشدیر. صفوی لر دؤورونده اوز وئرن اوچ حادیثه و اونلارین دیل اینکیشافیندا بوراخدیغی ایزلری بئله سیرالاماقل اولار:

ایراندا گئنیش اؤلکه نین یارانماسی، مرکزی لشمیش حؤکومتین قورولماسی؛ شیمالی و جنوبی آذربایجان دیل بیرلییی نین آرتیق یاخین لاشماسینا سبب اولور. عوئمانلی خیلافتی نین، ایران اؤلکه سینده باشقا قونشو موسلمان اؤلکه لری کیمی اؤزلرینه تابع ائتمک سییاستی و شاه اسماعیل و باشقا صفوی شاه لارینین بو سییاسته قارشی چیخیش و موحاریبه لری، خصوصیه شیعه مذهبی نین ایراندا رسمی اولاراق گئنیش یایلماسی ایکی اؤلکه و خالق لاری آراسیندا اولان ایلگیلرین قیریلماسینا سبب اولدو. آنادولی و آذربایجان تورکجه سی هر بیر موسیقیل دیل کیمی اینکیشاف یولونا یؤنه لدیلر، نهایت هر بیر 28 تورک دیل لر قروپونون بیر قولونو تشکیل ائتدیلر. آذربایجان دیلی ساریین قونوشما دیلینه، حربی ایشلر دیلینه، یاری رسمی دیل سوییه سینه یو کسلدی.

18- نجی عصیردن دیل ساده لشمه یه دوغرو گئریه دؤنوش حرکتینی باشلاییر و ایگی مینجی عصیرلرده یئنی چیلیک گوجلنیر. دیله یئنی چیلیک مرحله سی خصوصیه سییاتی دیلین ساده لشمه سی، خالق دیلینه یاخین لاشماسی، یابانچی دیل لردن آلینما سؤزلرین و ایفاده لرین اولدوقجا آزالماسی، دیلین اؤزل سؤز خزینه سینین گوجلندیریلمه سی، دیلین قورولوش قانونلارینین اؤیره نیب، آراشدیریلماسی و ادبیاتدا تطبیق ائدیلمه سیندن عیبارت اولدوغونو قئید ائتمک اولار. دیل عئلمی اساسلار اوزره آردیجیل و قانونا اویغون صاف لاشیر. لاکین بو او دئمک دئییل کی، یابانچی سؤزلر و ایفاده لر بوتونلوکله دیلدن چیخاریریلیر. گر کلی آلینما سؤزلر دیلی زنگین لشدیرمه یه یاردیم ائدیر، اونولا دوغمالاشیر، آلان دیلین عوضو کیمی یاشاییر.

بوندان باشقا عئلمی و تئکنیکی ایختیرالار نتیجه سینده یئنی یابانچی سؤزلر دیله قبول اولونور. دیله یئنی چیلیک میلی اویانیش حرکتی ایله گوجلنیر. لاکین بو دؤورده بیر پارا آشیری حرکتدا دیلین دوزگون ایره لی له بیشینه منفی تاثیر بوراخا بیلر. اؤرنک اولاراق رضاخان، ارباب لارینین امرینی ایجرا ائتمک مقصدیه، «فرهنگستان» واسیطه سیله فارسی دیلینی عربی، تورکو لوغت لردن تمیزلمک تشبوتونو آد آپارماق اولار. «فرهنگستان» خالقا تانیس اولمایان اسکی و کؤهنه لیمیش فارسی لوغت لرینی یئنی دن دیریلتمک، قوندارما «دساتیر» لوغت لردن فایدالاناراق اویدورما و کؤک سوز سؤزلر و ایفاده لری فارس دیلینه

سوخور دولار. کسروی «زبان پاک» کیمی عئیبه جر بیر دیل یارادیر، «پان آریائست» لر هله ده فارسی دا ایشله نن عربی و تورکو سؤزلرینه قارشی دوشمن جه خور باخیرلار. بئله بیر تشبوت لر دیلین یئنی چیلیک گئدیشینده زیان یئتیرن «آزار، آفت»-لر دیر. بونلارین حاققیندا آذربایجانلی بیر مثلثی دئمک یئرینه دوشر. (کندیمیزه تزه دلک گلیب، ککولو یاندان قویور).

آذربایجان دیلینین بو گونکو دیرچه لیش مرحله سینده، میلی حرکاتین دا گوجلنمه سی نتیجه سینده بیر پارا آشیری حرکتلر باش وئره بیلر. اومید اندیریک یازیچیلاریمیز و شاعیرلریمیز، بو گونکو شرایط و طلباتی نظره آلاق دیلیمیزین منلیگی نی و کیم لیگینی قوروماقلا، تلمه دن، بیلر کدن، گوزو آچیق لیقلا حرکت ائتسینلر. یئرلی کلمیشکن نچه تاپشیریغی خاطر لاما ق ایسته بیریک:

- خالق دان آیریلما یین. سیز خالق اوچون یازیر سیز. خالقا تانیس اولمایان لوغت لری ایشلمکدن چکینمک لازیم دیر. اگر یازی لاردا ائله لوغت لر ایشله کی، اونو اوخویان کوتله لر، باشا دوشمه یه لر، سیزین پیام لاریزی منیمسه یه بیلمه یه جکلر. بودا دوشمن لری سئویندیره جک.
- متروک تورکو لوغت لری، یئر سیز اولراق، یازی و شعرده گتیرمک گرک سیز دیر.
- ادبی شعر و یازیدا یئرلی سوزلری ایشلمکده گرک دیققت اندیلین.
- شمالی آذربایجان عالیم و یازیچیلارینین اثرلرینی ایفبامیزا کؤچورنده، شمالی آذربایجاندا ایشلک اولان روسجا و آروپا کؤکلو سؤزلر و ایفاده لر عئینی ایله کؤچورولمه ملیدیر. اونلارین فارسجا و یا عربجه تانیس اولان قارشی لیقلارین ایشلمک یارارلی اولار. (پونما، لیریکا... یوخ، شعر غزل یازیلما لیدیر).

- تورکییه تورکجه سینده ایشله نن لوغت و اکلری ادبیاتیمیزدا یایماق، خالقیمیزا تانیس اولمایان و دیلیمیزین قانونلاریله اویشمایان سؤزلری ایشلمک دوزگون دئییل.
- بو گونکو شرایطی نظره آلاق لوغت و ایفاده لر دوزلتمه یه تلمه ملی یک. واختیله صلاحیت دار عالیم دیلچی لر، قورولوشلار، دیلیمیزین قانونلارین گوزلمکله برابر بو ایشه ساهمان وئره جکلر.
- عربجه و فارسجا لوغت و ایفاده لرین دیلیمیزده قبول اولونان دوغمالاشمیش، کوتله لره تانیس اولانلار قارشی کینه ایله یاناشمالی ییق.

- «مدنی، سیاسی...» کیمی ایفاده لرین یئرینه «کولتورول، پولیتیکال...» ایشلمه یی دیلده یئنی چیلیک آدلاندیرماق اولماز.

دیله یئنی چیلیک حرکاتی تاریخی بیر ضرورت دیر. دیل ساده لشیب، گرک سیز یابانچی سؤز و ایفاده لردن اؤزونو تمیزله یه جک. ادبی یازیلی دیل خالق دیلینه یاخین لاشماق اوغروندا ایره لی یه جک. مکتب لر و عالی مکتب لر لازیمی و صلاحییت دار کادر حاضیرلا یارق آکادئمی قورولماغینا ایمکان یاراداجاق و عالیم دیلچی لریمیز عئلمی اساسلار اورزه دیلیمیزین قانونلارینا اویغون بئله بیر حرکتینی اوغورلو ایره لی ییشینه یاردیم ائده جکلر.

ریشه‌های ترک‌ستیزی در ایران

ماشاله رزمی

« یک فارس با یک نفر ترک دعوا داشت و هرچه فحش از دهانش بیرون آمد به وی گفت ، مرد ترک آرام نشسته بود و چپق خود را می کشید ، سر انجام چوب چپق را با دقت تمام از سر آن جدا کرد - گوئی که می خواست آن را پاک کند - و با چوب آن ضربه‌ای به سر فارس وارد آورد و در حالی که فریاد می کشید کپی اوغلو دو باره سر جای خود قرار گرفت ، به معاینه دسته چپق پرداخت که مبادا زبانی دیده باشد و سپس به کشیدن چپق پرداخت. طوری که گفتی هیچ اتفاقی نیفتاده است. » (از سفر نامه پولاک پزشک اطریشی ناصرالدین شاه)

روز جمعه دوازدهم ماه مه ۲۰۰۶ روزنامه دولتی ایران در ضمیمه جمعه در صفحه کودکان مقاله‌ای چاپ می کند تحت عنوان: «چه کار کنیم که سوسک‌ها سوسکمان نکنند؟» در این مقاله هشت شیوه مبارزه با سوسک‌ها به بچه‌ها آموزش داده می شود و هر شیوه نیز با کاریکاتوری نمایش داده شده است. در یکی از این کاریکاتورها کودکی با یک سوسک صحبت می کند و سوسک زبان کودک را نمی فهمد و به ترکی می گوید «نمنه» که بمعنی یعنی چه است.

شیوه‌هایی که برای مبارزه با سوسک‌ها پیشنهاد می شود شبیه شیوه‌های حذف مخالفان سیاسی توسط حکومت می باشد و در یکی از این شیوه‌ها گفته می شود که چون غذای سوسک مدفوع آدمی است بهتر است بچه‌ها بجای رفتن به مستراح در باغچه رفع احتیاج بکنند تا سوسک‌ها از گرسنگی بمیرند. هر ترکی این مقاله را بخواند بسادگی متوجه می شود که منظور نویسنده مقاله و کاریکاتوریست ترک‌ها هستند. بار دیگر توهین تکرار می شود و همین روزنامه مقاله‌ای چاپ می کند با عنوان «چنگیز می میرد» که بسیار مستهجن است تا اینکه ده روز بعد از چاپ این مقاله‌ها یعنی ۲۲ ماه مه دانشجویان دانشگاه تبریز که پایتخت منطقه ترک نشین ایران است در دانشگاه تجمع می کنند و سپس از دانشگاه خارج شده برای دادن نامه‌ای اعتراضی به کاریکاتور روزنامه ایران بطرف استانداری حرکت می کنند. در بین راه پلیس ضد شورش به دانشجویان حمله می کند و زدو خورد بین آنان در می گیرد در این موقع مردم عادی به کمک دانشجویان می آیند و عده‌ای نیز به ساختمان استانداری و چند بانک خساراتی وارد می کنند که کار به پرتاب گاز آتش

آور و سپس شلیک گلوله بروی تظاهر کنندگان می‌کشد و تعداد زیادی زخمی و عده‌ای کشته می‌شوند در روزهای بعد شهرهای ، اورمیه ، زنجان ، اردبیل ، خیاو (مشگین شهر) ، مراغه ، مرند ، میانه ، قوشاچای (میاندو آب) ... و سولدوز (نقده) برای همبستگی با قیام تبریز و اعتراض به توهین روزنامه ایران به تظاهرات بزرگ دست می‌زنند. در اورمیه دفتر روزنامه ایران و ساختمان رادیو و تلویزیون آتش زده می‌شود و در تظاهرات ، اردبیل ، خیاو(مشگین شهر)، سولدوز(نقده) پلیس بروی مردم آتش گشوده و تعدادی کشته می‌شوند.

این حرکت اعتراضی که سراسر آذربایجان را فراگرفت و به تهران و قم نیز کشیده شد یک هفته تمام ادامه داشت و طبق نوشته سایت‌های اینترنتی فعالین جنبش ملی آذربایجان ، چهل نفر کشته شده ، هزاران نفر زخمی شده و جمعا یازده هزار نفر دستگیر شده‌اند. رئیس دادگاه انقلاب تبریز فقط تعداد دستگیر شدگان تبریز را ۳۳۰ نفر اعلام کرد و پلیس هم کشته شدگان سولدوز را چهار نفر ذکر نمود.

این قیام ،عظیم ترین حرکت سراسری آذربایجان بعد از استقرار جمهوری اسلامی بوده و مردم تبریز آنرا با قیام ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ تبریز مقایسه می‌کنند که آغاز شورشهای شهری علیه رژیم پهلوی بود و به انقلاب سال ۱۳۵۷ منجر شد. گرچه چاشنی انفجاری حرکت اخیر آذربایجان ، کاریکاتور مانا نیستانی در روزنامه ایران بود ولی ساده اندیشی خواهد بود اگر قیام میلیونی مردم را صرفا در اعتراض به یک کاریکاتور بدانیم. مجموعه عوامل و خواسته‌های سیاسی ، فرهنگی ، اقتصادی و اجتماعی که بیست و پنج مورد آنها در اطلاعیه مجمع دانشگاهیان تبریز آمده بود بوجود آورنده این جنبش عظیم بودند. اگر تا ۲۲ ماه مه ۲۰۰۶ (اول خرداد ماه ۱۳۸۵) یک جنبش هویت طلبی در آذربایجان وجود داشت ، از فردای آن روز یک نهضت ملی پا به عرصه وجود گذاشته است. دستگیری و زندانی کردن چند هزار نفر این حرکت را خاموش نخواهد کرد زیرا جنبش ملی آذربایجان مراحل رشد و تکامل خود را طی کرده و بمرحله تعیین تکلیف رسیده است. خود آگاهی ملی بسیار بالا رفته و شرایط منطقه‌ای و جهانی اجازه نمی‌دهد تا حکومت مانند سال ۱۳۶۰ به سرکوب عمومی اقدام کند و یا مانند سال ۱۳۶۷ به قتل عام زندانیان سیاسی دست بزند. در شرایط حاضر هر گونه اعمال سیاست خشونت آمیز علیه آذربایجانی‌ها به ضرر رژیم تمام خواهد شد.

این حرکت گرچه فی البداهه بوده ولی از قوانینی تبعیت کرده است که نانوشته هستند و در حافظه جمعی آذربایجانی‌ها حک شده‌اند. شعارها فراوان بودند اما می‌توان همه را در یک جمله خلاصه کرد و آن اینکه ، ملت آذربایجان می‌خواهد حاکم بر سرنوشت خود باشد. پان ایرانیست‌ها وجود مساله ملی در ایران را انکار

می‌کنند و در مورد ترک‌های ایران قضیه را وارونه کرده و می‌گویند که ترک‌ها به فارس‌ها ستم کرده‌اند بدینجهت برای روشنتر شدن قضیه در این مقاله سعی خواهد شد، آپارتایدی که در ایران علیه ملل غیر فارس اعمال میشود و انفجارهای اجتماعی ایجاد می‌کند توضیح داده شود و همچنین پیدایش و رشد ترک ستیزی و علل طغیان آذربایجانی‌ها علیه ستم ملی با نمونه‌های تاریخی بازگوئی گردد. قبل از همه اشاره به روانشناسی اجتماعی ترک‌های آذری جهت آشنائی با شیوه‌های اعتراضی آنان ضروری است با این توضیح که در این مقاله هر جا کلمه آذری آمده بمعنی صرف جغرافیائی آنست، مانند اطریشی یا هلندی، همچنان که ترک‌های ترکیه ما را آذری می‌نامند و نیز اورینتالیست‌ها همین عنوان را با درک جغرافیائی آن بکار می‌برند و منظورشان ترک‌های ساکن در آذربایجان است و کاربرد آن هیچ ربطی به نیم زبان تاتی ندارد که ابن حوقل از قول ابوالعلاء معری آنرا الآذریه نامیده و احمد کسروی رساله‌ای در باره آن نوشته است که مورد استناد باستان گرایان می‌باشد. و برای انکارهویت ترکی آذربایجانی‌ها، اصطلاح آذری را بکار می‌برند.

دکتر پولاک که این مقاله با نقل قول یک اتفاق واقعی از سفرنامه او شروع شده، دقیق ترین ناظر خارجی است که مدت ده سال در دربار ناصرالدین شاه بوده و مشاهدات و ارزیابی‌های خود را از ایران و ایرانیان با دقت تمام یادداشت کرده است و واقعه ذکر شده در بالا را نیز برای نشان دادن خونسردی و نیز اهل عمل بودن ترک‌ها نقل کرده است. روانشناسی فردی و اجتماعی ترک‌ها طوری است که صبر و تحمل زیاد دارند ولی وقتی فشار غیر قابل تحمل شد، غفلتا عکس العمل تند نشان می‌دهند. بنوشته پولاک:

« ترک‌ها از نظر سجایا و خلق و خو بیشتر به عثمانی‌ها شباهت دارند، هر چند که از فارسها نیز سهم بسزائی گرفته‌اند، مردمی هستند نتراشیده و کمتر حيله گر و بهر حال دلیر و مصمم، به همین دلیل تقریبا همه سربازها از این قبایل گرفته می‌شوند. اینها فارسها را به داشتن صفت جبن تحقیر می‌کنند و به اصل و نسب ترک خود می‌نازند، مردمی آرام هستند، ولی اگر کارشان به نزاع بکشد دیگر دو دل نمی‌مانند و برای حمله آماده‌اند». (۱)

طبق منابع مکتوب تاریخی از قرن هفتم میلادی به بعد اتحادیه‌های قبایل ترک از آسیای مرکزی حرکت کرده و بتدریج تمام آسیا و اروپا را در نوردیده‌اند، آنان امپراطوری‌های بزرگی تشکیل داده و به ملت‌های زیادی حکومت کرده‌اند به طوری که تاریخ هیچ یک از این ملت‌ها را نمی‌توان جدا از تاریخ ترک‌ان نوشت. جهانگیری و جهانگشایی ترک‌ها زخم‌های مانا، ناشی از شکست در دل وجان ملل مغلوب، بجا گذاشته است که هر وقت فرصت یافته‌اند کینه خود را با توهین و تحقیر ترک‌ها علنی کرده‌اند. به بیان دیگر این

فرهنگ بالقوه وجود دارد و در شرایط مناسب بالفعل می‌شود و گسترش می‌یابد. چینی‌ها، روس‌ها، اروپائی‌ها، عرب‌ها و فارس‌ها هر یک بشیوه خود و بدرجات مختلف، دارای اخلاق ترک ستیز هستند. گاهی نیز بعضی از کردها که خود و حقوقشان بوسیله پان ایرانیست‌ها پایمال شده است برای مخالفت با ترک‌ها به همان گفتارهای پان ایرانیست‌ها متصل می‌شوند، بدینجهت ترک‌ها ی معتقد به اصالت ترکی می‌گویند:

« ترک غیر از ترک دوستی ندارد »

در ایران دشمنی با ترک‌ها از محدوده تاریخ فراتر می‌رود و افسانه و اسطوره می‌شود، شاهنامه فردوسی اساسش بر دشمنی ایرانیان با تورانیان استوار شده است و از نظر فردوسی تورانیان همان ترک‌ها می‌باشند. فردوسی مخلوط شدن دهقان پارس با ترک و عرب را باعث تباهی نژاد دهقان می‌داند:

زدهقان و از ترک و از تازیان نژادی پدید آید اندر میان نه دهقان نه ترک و نه تازی بود سخن‌ها بگفتار بازی بود (۲)

سلطان محمود غزنوی شاه ترک ایران چهارصد مداح فارس در دربار خود داشت که یکی از آنها ابوالقاسم فردوسی بوده است و نیز همه حاکمان ترک در ایران به گسترش زبان فارسی همت گماشته‌اند با این حال ترک ستیزی از ویژگی‌های ادبیات فارسی است و در آن « ره به ترکستان بردن » بمعنی گمراهی است و زورگوئی و حق کشی « ترکنازی » نامیده می‌شود. قبل از فردوسی نیز ترک دشمن محسوب می‌شد. ابن فقیه همدانی جغرافی دان بزرگ اسلامی در سال ۹۰۳ میلادی ترکان رادشمن خطاب کرده و در شرح حال ترکان حدیثی از پیغمبر اسلام ذکر می‌کند که بسیار گویاست آن حدیث چنین است:

« اگر می‌خواهید ترک‌ها کاری با شما نداشته باشند آنان را راحت بگذارید » (۳)

کسی که ترک نباشد معنی ترک ستیزی در ایران را مشکل می‌فهمد. آنان که این واقعیت را قبول ندارند بهتر است وقایع آذربایجان را لا اقل در همین سه دهه گذشته از نظر بگذرانند. توهین به ترک‌ها در همین مدت سه بار منجر به شورش عمومی شده است. یکبار در سال ۱۳۵۸ بدنبال مقاله صادق خلخالی تحت عنوان « بهانه‌ها را از دست دشمنان باید گرفت » که در آن به آیت اله شریعتمداری توهین شده بود و گفته بود که اطرافیان شریعتمداری ساواکی هستند، تبریز را به شورش کشید و منجر به اشغال رادیو و تلویزیون تبریز گردید. (۴)

باردیگر در سال ۱۳۷۴ بدنبال پخش پرسشنامه « فاصله اجتماعی » از طرف صدا و سیمای جمهوری اسلامی در محلات مختلف تهران که در آن یازده سوال توهین آمیز از قبیل ، اگر روزی قصد ازدواج داشتید حاضرید با یک فرد ترک ازدواج کنید؟ آیا حاضرید با فردی ترک در یک اطاق همکار باشید؟ آیا حاضرید در محله‌ای که اکثریت آنها ترک هستند مسکن بگیرید؟ آیا حاضرید با فردی ترک رفت و آمد داشته باشید ، او را به خانه خود مهمان کنید و یا به خانه آنها بروید؟... تبریز را متشنج کرد و دانشگاه تبریز را به طغیان وا داشت. (۵) و اکنون کاریکاتور و مقاله همراه آن در روزنامه دولتی ایران تمام آذربایجان را به قیام و اعتراض وا داشته است. تکرار این توهین‌ها و تداوم این شورش‌ها گسترش ترک ستیزی علیه آذربایجانیان را نشان می‌دهد و نیز گویای حساسیت آذربایجانی‌ها در دفاع از هویت ترکی خودشان است.

در تاریخ هزار ساله حکومت ترکان در ایران فارس‌ها هرگز ستم فرهنگی احساس نکرده‌اند. حکام ترک هرستمی هم کرده‌اند عاری از ستم فرهنگی بوده و اینهمه دیوان شعر که از شعرای فارس باقی مانده حتی یک بیت آن در باره ستم فرهنگی نیست زیرا ترکان هرگز با زبان مردم تحت حاکمیت خود کاری نداشته‌اند و فارسی همواره زبان شعر ، عربی زبان علم و دین و ترکی زبان قشون و دربار بوده است. هر سه زبان محترم شمرده شده‌اند و البته اسلامی نامیده می‌شدند و این اصطلاح که: « لفظ ، لفظ عرب است ، فارسی شکر است ، ترکی هنر است » از آموزش‌های اولیه هر مکتب و مدرسه‌ای بوده که اکنون فراموش شده است و جمهوری اسلامی علیرغم اینکه رهبران آن همگی تحصیلات عربی دارند با جلوگیری از تحصیل کودکان عرب بزبان عربی در خوزستان گناه نابخشودنی مرتکب می‌شود و روزنامه ایران نیز ترکی را زبان سوسک‌ها می‌کند و راههای ریشه کن کردن آنرا به کودکان آموزش می‌دهد.

در اینجا این سوال مطرح می‌شود که چرا در حکومت هزارساله ترکان در ایران زبان کتابت اغلب فارسی بوده است؟

در جواب به این سوال سه نظریه مختلف مطرح می‌شود:

۱ - پان ایرانیست‌ها و ستایشگران زبان فارسی این امر را ناشی از برتری زبان فارسی بر زبان ترکی می‌دانند در صورتیکه از نظر زبان شناسی عکس قضیه صادق است. سازمان یونسکو موقعی که سال ۱۹۹۹ را سال بزرگداشت « ده ده قورقود » اعلام کرد ، زبان ترکی را نیز سومین زبان با قاعده دنیا اعلام کرد که بیست و چهار هزار فعل دارد و همان زمان فارسی را سی و سومین لهجه عربی معرفی نمود.

۲ - باستان گرایان و بعضی از شرق شناسان از جمله آرتور کریستن سن معتقدند که گسترش سواد و اداره کشور با حساب و کتاب و جمع آوری مالیات و ثبت و ضبط در آمد و مخارج در ایران در دوره ساسانیان انجام گرفته و معمول شده است و چون زبان حکومت در آن دوره نوعی پارسی بوده لذا پایه کار دیوانی به این زبان گذاشته شده و چون شغل دیوان نیز مانند همه مشاغل در گذشته موروثی بوده و پسر کار پدر را ادامه می‌داده لذا علیرغم تغییر سلسله‌ها زبان و سیستم مالیات گیری تغییر نیافته است. اغلب دبیران هم از زبان « هزوارش » استفاده کرده‌اند یعنی نوشته‌اند گوشت و برای حاکم عرب خوانده‌اند « لحم » و برای حاکم ترک خوانده‌اند « ات ». احمد کسروی نیز متداول شدن زبان فارسی در امر نوشتن را از زمان ساسانیان می‌داند. این استدلال از آنجا ضعیف است که می‌دانیم زبان فارسی دری امروزی بعد از اسلام و از آسیای مرکزی به ایران آمده است و پارسی باستان همانقدر با فارسی امروز بیگانه است که هر زبان خارجی دیگر.

در تاجیکستان و شمال افغانستان ایلات فارس زبان وجود دارد که بخشی از آنها در دوره سلجوقیان به ایران آمده و در دهات و شهرها ساکن شده‌اند و زبان دری را رواج داده‌اند ولی در داخل فلات ایران هیچ ایل فارس زبان شناسائی نشده است. بر عکس فارس‌های کشاورز، ایلات ترک برای یافتن مراتع دائماً در حرکت بوده‌اند، بهمین جهت اختلاف بین ترک و فارس در قرون وسطی به شیوه تولید متفاوت این دو ملت نیز مربوط بوده است، ایلات ترک دامدار بودند و روستائیان فارس کشاورز و دهات کشاورزان در مقابل حرکت ایلات که بصورت نظامی سازمان یافته بودند قادر بدفاع و مقاومت نبوده است. در میان مردم شناسان نظریه‌ای وجود دارد که می‌گوید:

کشاورزان برای حفظ و دفاع از خاک و زادگاه خود می‌جنگند ولی ایلات و عشایر دامدار برای خارج شدن از زادگاه خود و پیدا کردن مرتع به جنگ و حمله اقدام میکنند.

۳ - نظریه سوم به رابطه زبان با دین تکیه می‌کند. طبق این نظریه خط و زبان در گذشته از دین تبعیت می‌کرده است این امر نه فقط در ایران بلکه کم و بیش در سایر جوامع نیز صادق بوده است. زبان دینی مسلمانان، عربی و خط آنان قرآنی بوده است. زبان فارسی بعد از اسلام آوردن فارس زبانان آنچنان با زبان عربی مخلوط شده است که محققین زبان فعلی فارسی را لهجه‌ای از زبان عربی می‌دانند و این ادعا بی دلیل نیست زیرا تاریخ می‌گوید که گلستان سعدی بمدت هفتصد سال یعنی تا باز شدن مدارس جدید، تنها کتاب آموزش زبان فارسی در هر مکتب و مدرسه‌ای بوده است. در بعضی از قسمتهای گلستان در صد کلمات عربی از کلمات فارسی بیشتر است و مقدمه گلستان با این جملات شروع می‌شود:

« منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت ، هر نفسی که فرو
می‌رود ممد حیات است و چون بر می‌آید مفرح ذات ، پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی
شکری واجب ».

چنانکه ملاحظه می‌شود اکثریت کلمات این جملات عربی است.

دیوان حافظ نیز با مصرعی از اشعار یزید بن معاویه شروع می‌شود:

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها - که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکها

سبک و وزن اشعار حافظ هم درست شبیه اشعار یزید است.

تمام اشعار فارسی نیز از رودکی تا نیما یوشیج ، سبک و وزن عروضی دارند و همه سبک‌ها از عربی اقتباس شده. جالب اینکه عرب ، رجز را شعر نمی‌شناسد و شاهنامه فردوسی چیزی جز رجز خوانی نیست و خود فردوسی در اثر دیگرش بنام یوسف وزلیخا افسوس می‌خورد که عمرش را برای سرودن شاهنامه تلف کرده است. بدون کم ارزش شمردن زبان فارسی و با احترام به کسانی که این زبان را دوست دارند باید پذیرفت که زبان فارسی لهجه‌ای از زبان عربی است و این وابستگی از شیرینی آن نمی‌کاهد و اگر قاتل زبان‌های دیگر نباشد برای همه محترم است. ساکنان فلات ایران قبل از ساکنان آسیای مرکزی مسلمان شده‌اند و ترک‌ها از قرن هشتم میلادی به بعد اسلام آورده‌اند و خط قرآنی را انتخاب کرده‌اند و زبان فارسی بعثت نزدیکی اش به زبان عربی ، زبان کتابت دیوان شده است زیرا تمام اصوات زبان عربی را می‌شود با اصوات فارسی تطبیق کرد و خواندن کلمات فارسی برای اعراب هم آسان است و بطور خلاصه می‌شود گفت که زبان فارسی بعثت نزدیکی اش به زبان عربی در واقع زبان دینی مسلمانان بوده است ولی این امر در مورد زبان ترکی صادق نبوده است و اصوات زبان ترکی با خط و زبان عربی قابل تطبیق نیست اکثر اسلام شناسان و عرب شناس‌ها قادر به خواندن و فهمیدن متون تاریخی فارسی هستند زیرا فارسی در دوران قرون وسطی خیلی به عربی نزدیک بوده و بدین جهت کسی که عربی بلد نباشد نمی‌تواند ادعا کند که به ادبیات فارسی کاملاً مسلط است.

در انستیتوی لوموند عرب در پاریس شاه نامه فردوسی را گذاشته‌اند و فردوسی را عرب معرفی می‌کنند و هیچ آکادمیسینی هم تاکنون اعتراض نکرده است. در قبرستان پرلاشز پاریس بر سنگ قبر غلامحسین

ساعدی نمیشنامه نویس تبریزی ، نامش را با خط نستعلیق حک کرده‌اند و هر وقت توریست‌ها از کنار این مقبره رد می‌شوند ، راهنمای توریستی ساعدی را نویسنده عرب معرفی می‌کند.

باین ترتیب انتخاب زبان فارسی از طرف سلاطین ترک دلیل دینی داشته و ساده بودن این زبان نیز دلیل دیگر انتخاب آن بوده ولی بخاطر همین سادگی و مختصر بودنش زبان علمی محسوب نمی‌شود. که بنوشته دکتر خانلری در کتاب دستور زبان فارسی ، زبان فارسی تنها سیصد و چهارده فعل دارد. در ایران همیشه دعوی دین وجود داشته و حتی بعضی‌ها کلمه « کشور » را متشکل از دو کلمه « کیش » و « ور » می‌دانند ، ولی دعوی زبان تازه است و از یکصد سال فراتر نمی‌رود و با باز شدن مدارس جدید و آغاز آموزش عمومی شروع شده است. قبل از آن ترک ستیزی جنبه نژادی و قومی داشته است و از اختلاف‌های تاریخی و طایفه‌ای ناشی می‌شده و بهمین جهت و در مقطعی از تاریخ که حکومت ترکان سقوط کرده ، جو ضد ترکی در ایران ایجاد شده است تا از قدرت یابی مجدد ترکان جلوگیری شود.

در دوران کوتاه حکومت افغان‌ها بعد از سقوط سلسله صفوی تمام کسانی که در زمان قدرت شاهان صفوی ساکت بودند با تحقیر شاه سلطان حسین بعنوان شاه ترکان خشم خود را بر سر ترکان خالی می‌کنند، دوران حکومت زندیه و دوران حکومت دو شاه پهلوی و دوره اخیر حکومت جمهوری اسلامی ، مقطعی از تاریخ ایران هستند که توهین و تحقیر ترک‌ها گسترش یافته است. خاویر دو پلانول محقق فرانسوی به نقل از پاکروان می‌نویسد که:

- « در سال ۱۷۷۰ خواهر آغا محمد خان قاجار که خود گروگان دربار زند بود ، از قزوین به شیراز می‌آید تا با پسر کریمخان زند یعنی محمد رحیم خان ازدواج کند ولی دختر کریمخان با این ازدواج مخالفت می‌کند. و می‌گوید « این دختر دهاتی ، دختر یک غارتگر، لایق برادر من نیست بهتر است او را به یک قاطرچی بدهید ». خواهر آغا محمد خان بالاخره با علی مراد خان برجسته ترین سردار زند که خیال حکومت کردن داشت ازدواج می‌کند. اما این واقعه بهمینجا خاتمه نمی‌یابد و زخم زبان‌های « لایق قاطرچی » ، « شایسته دهاتی » ، « مناسب برای یک ترک » و نظایر اینها ورد زبان درباریان زند می‌ماند تا اینکه بیست سال بعد آغا محمد خان سلسله زند را سرنگون می‌کند و برای انتقام گیری همان دختر کریمخان را به قاطرچی خودش می‌دهد.» (۶)

- لطفعلی خان زند نیز که خود را وارث کریمخان می‌دانست در تحقیر آغامحمدخان می‌گوید: یارب سندی ملک زدست چومنی دادی به مخشی نه مردی نه زنی از گردش روزگار معلوم شد

درپیش تو چه دف زنی چه شمشیر زنی دکتر پولاک واقعه‌ای را توضیح می‌دهد که بیانگر تحقیر فارسها توسط سربازان ترک است و به طریق اولی گویای جدال دائمی بین ترک و فارس در ایران می‌باشد. وی می‌نویسد که:

- « هنگامی که در تابستان ۱۸۵۹ مقارن نیمه شب با مستخدم ارمنی خود از میان چهار باغ می‌گذشتم یک نفر از لوطیان با دشنه لباده مستخدم مرا پاره کرد و به یکی از باغها گریخت. زد و خورد بر پا شد، نگهبانان ترک را صدا زدیم. وی اجازه ورود به خانه را خواست ولی جواب رد شنید. سربازی ترک، پای برهنه، در حالی که پیراهنی نخی برتن و تفنگی بر دوش داشت از پائین به سوی پنجره فریاد کشید: - شما سگ فارسها از کی جرئت کرده اید دشنه با خود بردارید، اگر من شاه مملکت بودم به هیچ فارسی اجازه نمی‌دادم حتی یک سوزن با خود داشته باشد - با گفتن این کلمات در از جا در آمد، بزهارک بیرون کشیده شد و تحویل حاکم گردید و وی به وساطت ما فقط او را به چند ضربه محکوم کرد. هر کجا، چه در نقطه‌ای مرزی و چه در شهر، هرگاه عناصر ترک و فارس با هم جمع شوند یکی از آنها دست بالا را احراز می‌کند و دیگری را در هم می‌کوبد.» (۷)

بعد از سقوط سلسله قاجار توهین و تحقیر ترک‌ها در کتاب‌های تاریخی و در کتاب‌های آموزشی مدارس بصورت سیستماتیک و با وحشی و غارتگر و بیابانگرد نامیدن ترک‌ها ابعاد گسترده یافته و سیاست رسمی شده است بگونه‌ای که فارغ التحصیل این سیستم آموزشی عملاً به یک ضد ترک تبدیل می‌شود. تمامی این بد آموزی‌ها در این جمله خلاصه می‌شود که « آمدند و کشتند و سوختند و بردند و رفتند » و باین ترتیب هزار سال خدمت و زندگی مشترک را نفی می‌کنند. این اغراق گوئی‌ها و جعل تاریخ مربوط به برهه‌ای از زمان است که سعدی در گلستان می‌گوید:

- « در آن مدت که مارا وقت خوش بود ز هجرت ششصد و پنجاه و شش بود ». (۸)

در اینجا قصد تطهیر کشت و کشتارهایی نیست که طبیعت هر جنگ آنهم در قرون وسطی است بلکه اعتراض به دشمنی با ترک‌ها با بزرگ نمائی و حتی جعل وقایع تاریخی است.

بقول عالمی هر کس در ایران با این سیاست آموزشی دکترای تاریخ بگیرد باید از وی قطع امید کرد چون اگر افسانه‌های قبل از اسلام و جعلیات بعد از اسلام را حفظ و تأیید نکند پایان نامه تحصیلی وی قبول نمی‌شود. حقایق تاریخی وارونه قلمداد می‌شوند. از شاهکارهای ادبی فارسی تمجید می‌شود بدون اینکه گفته شود تمامی این آثار با حمایت سلاطین ترک خلق شده‌اند. مداحی استوانه‌های زبان فارسی از سلاطین ترک

فراموش می‌شود تا بزرگی و سعه صدر ترکان معلوم نشود. آنچه که گنجینه ادب فارسی نامیده می‌شود چیزی غیر از دیوان‌های شعر نیست و می‌دانیم که تا ورود چاپخانه به ایران و رواج اشعار سیاسی و اجتماعی، کار اصلی شعرا مداحی بوده است و با توجه به حکومت هزارساله ترکان در ایران، در عمل همه این شعرا مداحان حکام ترک بوده‌اند و ترک ستائی ممر معاش آنان بوده است. مداحی شغل شعرا بوده و هیچ شاعری را بخاطر مدح این و آن نباید سرزنش کرد. در اینجا چند نمونه مدح را بعنوان مشتی از خروار ذکر می‌کنم. سعدی قصیده بلندی در مدح هلاکو خان دارد به این مضمون:

این منتی بر اهل زمین بود از آسمان وین رحمت خدای جهان بود بر جهان
تاگردنان روی زمین منزجر شدند گردن نهاده بر خط و فرمان ایلخان
با شیر پنجه کردن روبه، نه رای بود باطل خیال بست و خلاف آمدش گمان
و حافظ، سلطان اویس و تیمور را مدح می‌کند و ترکانه سخن گفتن را تمجید می‌نماید:
بشوی اوراق اگر همدرس مائی که درس عشق در دفتر نباشد
من از جان بنده سلطان اویسم اگرچه یادش از چاکر نباشد
کسی گیرد خطا بر شعر حافظ که هیچش لطف در گوهر نباشد
...

برشکن کاکل ترکانه که در طالع تست بخشش و کوشش خاقانی و چنگیز خانی
از گل پارسی ام غنچه عیشی نشکفت حبذا دجله بغداد و نی ریحانی
ای نسیم سحری خاک در یار بیار که کند حافظ از او دیده دل نورانی

ناسیونالیست‌های افراطی فارس، ترکان را ضد فرهنگ معرفی می‌کنند و نمی‌خواهند بپذیرند که تمام تاریخهای معتبر گذشته از دوران حکومت سلجوقیان تا تاریخ جهانگشای جوینی گرفته تا تاریخ مشروطیت ایران بدون استثنا توسط علمای ترک نوشته شده‌اند و کتاب «از صبا تا نیما» هم گواه صادقی است که نثر فعلی زبان فارسی نیز توسط آذربایحانیان ایجاد شده است. (۹)

در گذشته نیز علم نثر نویسی و تاریخ نگاری در دوره ایلخانان رشد و تکامل بی نظیر داشته است و نمونه‌ای از خدمات فرهنگی ترکان در مکتوب ۳۶ خواجه رشید الدین به غازان خان چنین آمده است:

«دیگر دو بیت الکتاب... از جمله هزار عدد مصحف نفیس در آنجا نهاده ام... دیگر شصت هزار مجلد کتاب در انواع علوم و تواریخ... و هزار طالب علم و فضل که هر یک در میدان دانش صفدری و بر آسمان فضیلت اختری اند... و شش هزار طالب علم دیگر در دارالسلطنه تبریز ساکن گردانیدم.» (۱۰)

در دوره ایلخانان و تیموریان هر سه زبان عربی و ترکی و فارسی بموازات هم رشد می کردند. در معراج نامه مصوری که در هرات و در دربار شاهرخ تیموری نوشته شده و کپییه نفیسی از آن در اختیار نویسنده این سطور است و نسخه اصلی در کتابخانه ملی فرانسه نگهداری می شود، شرح هر مینیاتور به سه زبان عربی و ترکی و فارسی نوشته شده است (۱۱) در این دوره ها است که حوزات اربعه: رصد خانه مراغه، ربع رشیدی در شرق تبریز، شام غازان در غرب تبریز و سلطانیه بوجود آمده و فلاح و صنعت و تجارت رونق می یابد و رفاه ایجاد می کند. ندیده گرفتن خدمات سلسله های ترک در ایجاد و نگهداری ایران فعلی و خونخوار و بربر نامیدن ترک ها در کتب درسی و اصرار غیر منطقی بر این ادعای بی اساس که سی میلیون ترک در ایران ترک نیستند و اقوام مهاجم ترک بزور زبان آنان را تغییر داده اند، غیر از ترک ستیزی نمیتواند نام دیگری داشته باشد.

لوئی بازن تورکولوگ برجسته فرانسوی و متخصص ترکی آذربایجانی می نویسد:

«اینکه گفته شود اقوام مهاجر بزور زبان ترکی را به مردم آذربایجان تحمیل کرده اند، مغلطه است و نمی تواند واقعیت داشته باشد بلکه منطقی اینست که گفته شود با آمدن ترکان مهاجر، ساکنان بومی تقویت شده اند.» (۱۲)

بسیاری از پان فارسیست ها که قادر به خواندن یک جمله ترکی نیستند در موضع گیری علیه آذربایجانی ها ناگهان ترک شناس می شوند و با سماجت بسیار می گویند که آذربایجانی ها ترک نیستند و آذری زبان هستند. همین عده که در گذشته برای هدف خاصی تربیت شده اند وقتی که مساله آذربایجان مطرح می شود، وا زرتشتا گویان و گات ها خوانان از راه می رسند و می خواهند اصل و نسب آذربایجانی ها را به آنان بشناسانند. اصرار بر نفی هویت ترکی آذربایجانی ها منجر باین می شود که امروز صدها هزار ترک، همزمان در بیست و پنج شهر آذربایجان قیام می کنند و فریاد می زنند:

«هارای هارای من ترکم»

« منیم دیلیم اولن دئییر اوزگه دیله دونن دئییر » زبان من نمی میرد بزبان دیگری تبدیل نمیشود .

« آذربایجان اوياخدیر وارلیقینا دایاخدیر » آذربایجان بیدار است پشتیبان هویت خویش است پان ایرانیست‌ها هر تهمتی می‌خواهند به ترک‌ها می‌زنند و لحن کلامشان مانند رفتار ارباب با رعیت است و بر خورد بخشی از اهل قلم فارس با غیر فارس‌ها که متاسفانه از حمایت همه جانبه بوروکراسی و قدرت سیاسی نیز بر خوردارند مصداق بارز شوونیسم فارس است. گاهی این تعصب کور ناشی از محدود بودن دید است. در مقایسه روشنفکران ترک با اهل قلم فارس متوجه این فاصله می‌شویم. ازدوران‌های قدیم علمای آذربایجانی هر یک لا اقل به سه زبان تسلط کامل داشتند ولی در میان فارس‌ها تک زبانی پدیده رایج بوده است و چون زبان دیگری نمی‌دانستند به پرستش زبان فارسی می‌پرداختند. زنده یاد دکتر نطقی در اشاره به سه زبانه و پلی قنوت بودن آذربایجانی‌ها می‌گفت که ترک‌ها با خدای خود بزبان عربی راز و نیاز می‌کنند، با دوستان خود بزبان فارسی بحث می‌کنند و با همشهریان و خویشاوندانشان بزبان ترکی حرف می‌زنند.

دکتر کاتوزیان شوونیسم فارس را پان ایرانیسم غلیظ شده تعریف می‌کند که نسبتاً جدید است و در دوره رضا شاه بوجود آمده و بعضی از ترک‌ها نیز در ایجاد آن نقش داشته‌اند.

شوونیسم فارس با برگزاری هزاره فردوسی رسمیت میابد و با گرایش سیاسی و ایدئولوژیک رضاشاه و اطرافیانش به آلمان و نظام هیتلری به اوج خود می‌رسد و در سال ۱۹۳۶ به پیشنهاد سفیر رضا شاه در برلین به سفاتخانه‌های خارجی رسماً اطلاع داده می‌شود که از آن تاریخ نام کشور بجای پرس ، ایران نوشته شود و و البته قبل از آن در داخل نام کشور ایران گفته می‌شد و ترکانی نظیر کاظم زاده ایرانشهر نیز که تربیت شده آلمان بودند درپیشبرد این تفکر و تثبیت شوونیسم فارس تلاش می‌کنند. فرهنگستان زبان فارسی دوران رضا شاه به سرپرستی پرویز ناتل خانلری ترک تبار ، مشغول ترکی زدائی از زبان روزمره ایرانیان می‌شود و اصطلاحات متروک و لغات نامفهوم را بنام فارسی سره جایگزین لغات متداول می‌کند.

معروف است که در جلسه فرهنگستان اصطلاح « ترانسپورت » را به « فرابری » ترجمه میکنند و به منشی می‌دهند تا بعد از تایپ کردن آنرا به تمام ادارات بخشنامه کند ، منشی نیز که نه اصل ونه ترجمه لغت را نمی‌فهمیده بجای حرف « ف » اشتباها حرف « ت » را تایپ می‌کند و بخشنامه ارسال می‌گردد و بدینسان لغت بی معنی « ترابری » وارد زبان فارسی می‌شود.

بدستور همان فرهنگستان ، ارتش بعنوان سازمانیافته ترین تشکیلات کشوری مروج زبان باستانی می شود. تیمسار ورهرام که خود ترک بود در هرجمعی ادعا می کرده که به من الهام شده است که شاهنامه کتاب آسمانی است و بهمین جهت می گفت من دستور دادم تمام اصطلاحات نظامی موجود در شاهنامه را جایگزین اصطلاحات ترکی متداول در ارتش بکنند و نیز از کلمات پهلوی باستان استفاده شود.

شوونیسیم فارس بر پایه شیفتگی به نژاد موهوم آریائی جان گرفته است. کشف خوانواده زبان های هند و اروپائی توسط ویلیام جونز در سال ۱۷۸۸ به رشد تفکرات نژاد پرستانه کمک کرده است و شروع این تفکر را در ایران می توان در آثار کنت دو گوینو از جمله در « مقاله ای در نا برابری نژادهای انسانی » در سال ۱۸۵۵ مشاهده کرد.

امروزه آنچه که بر زبان و قلم بعضی از نامداران فارس جا ری می شود ، با تعریف کاتوزیان ، شوونیسیم عریانی است که حتی بدلیل داشتن بار سنگین نژاد پرستی می تواند در دادگاههای صالحه مورد تعقیب واقع شود. صد البته حساب اینان از ملت فارس و انبوه روشنفکران دموکرات و انساندوست فارس جداست. کسانی که در ایران قصد بریدن زبان غیر فارس هارا دارند باید از تاریخ عبرت بگیرند. بعد از فتح اصفهان توسط افغانها که بر بستر دعوی شیعه و سنی بود و افغانها علیه جوو ستم حکام شیعه قیام کرده بودند و اندکی بعد نیز توسط نادر شاه شکست داده شدند ،

« قتل نادر شاه را می توان اولین حرکت سازمان یافته علیه حاکمیت ترکان در ایران نامید زیرا این قتل با هم قسم شدن افسران فارس در قشون نادرشاه انجام گرفته است » (۱۳).

نادر شاه افشار فرصت نیافت تا سلسله پایداری بوجود آورد و حتی پایتختی نیز انتخاب نکرد و این جمله او که پایتخت من زین اسب من است ، معروف می باشد. افشارها بعد از نادر در نقاط مختلف ایران حکومت های محلی خود مختار ایجاد کردند.

افشارها تنها ایل از ۲۲ ایل بزرگ ترک هستند که در ایران مانده اند. محمود کاشغری مولف « دیوان لغات الترك » و اولین دایره المعارف نویس دنیا در قرن یازدهم میلادی ، که ترکی را زبان مسلمانان ترک می نامد ، نام و مشخصات ۲۲ ایل ترک از جمله ایل افشار را در جنگ بزرگ ملازگرد در سال ۱۰۷۱ میلادی ، که حاکمیت ترکان را در آسیای صغیر همیشگی ساخت ، ذکر میکند و نیز ازدو ایل خلیج نام می برد که ساکن آسیای مرکزی هستند. افشارها در جنگهای شاه اسماعیل با عثمانی ها نیز همراه

شاه اسماعیل بودند و بعد از شکست شاه اسماعیل از آناتولی به آذربایجان عقب نشینی کردند و سازمان ایلی خود را حفظ نمودند. هم اکنون افشارها در آذربایجان و نیز در کرمان و خراسان زندگی می کنند. ذکر این نکته نیز ضرورت دارد که در قرون گذشته همواره از ۲۴ ایل ترک سخن میان می آمد ولی فقط بیست دو ایل شناسائی می شدند تا اینکه مینورسکی در سال ۱۹۰۶ خلیجها را که در خلجستان (متشکل از ۲۱ دهکده واقع در جنوب تهران و غرب قم) زندگی می کنند کشف کرد و با نوشتن رساله ای در باره خلیجها که در سال ۱۹۴۰ منتشر شد ثابت کرد که خلیجها ترک هستند و زبان خلجی زبان اولی ترکان بوده است و می توان آنرا زبان مشترک ترکان اولیه یعنی ترکی مشترک دانست. متأسفانه تزییقات علیه خلیجها توسط فارسها بقدری زیاد بوده که آنها را کاملاً در انزوا قرار داده است.

اماچه عواملی از قرن نوزدهم به بعد باعث گسترش ترک ستیزی در ایران شده است؟ از آغاز قرن شانزدهم بیش از همه قدرتهای بزرگ اروپائی در پیدایش ترک ستیزی از طریق شرق شناسانشان نقش اول را بازی کرده اند ، اشاره به این مطلب نه بخاطر سلب مسئولیت از فارسها یا حتی بعضی از خود ترکها ، بلکه برای نشان دادن جایگاه استراتژیک ترک ستیزی در تفکراستراتژیهای کشورهای اروپائی است. هنگامیکه قشون عثمانی شهر وین را در قرن شانزدهم در محاصره گرفته بود ، سیاستمداران غرب می کوشیدند بهر ترتیبی شده از شرق حرکتی علیه ترکها بوجود آورند و از پشت جبهه ضربه بزنند و موفق هم شدند. تا دعوی شیعه و سنی راه بیاندازند و از نیروی بخشی از ترکها علیه خود ترکها استفاده به کنند.

می دانیم که جنگ چالدران به ظاهر یک غالب و یک مغلوب داشت اما برنده اصلی این جنگ عثمانیها نبودند بلکه اروپائینی بودند که آتش بیار این معرکه شده بودند و بعد از آن نیز به ترک ستیزی بمثابه یک سیاست استراتژیک ادامه دادند و تا توانستند از اختلافات طایفه ای بهره برداری کردند و به خصومت بین خود ترکها و ترکها با ملل دیگر دامن زدند. مروری بر سفر نامه های سیاحان اروپائی آشکارا این سیاست دراز مدت را عیان می سازد.

رنه گروسه ترک شناس و مورخ معروف فرانسوی در کتاب «امپراطوری استپها» (۱۴) که بفارسی «امپراطوری صحرائوردان» ترجمه شده است ، آسیای مرکزی را زهدان بشریت و تاریخ می داند و جهانگشائیهای آتیلا ، چنگیزخان و تیمور را شرح داده و تجزیه و تحلیل می کند که هدف از آن نشان دادن خطر دائمی از طرف ترکان است و همچنین بمانند او تمامی نمایندگان سیاسی ، تجار ، جهانگردان

و مبلغین مذهبی اروپائی خطر ترک‌ها را عمده نموده و هدف واحدی را دنبال می‌کنند که عبارت است از تضعیف و تکه تکه کردن ترک‌ها و شکستن ابهت آنان در نزد سایر ملل.

در ایران ترک ستیزی از زمانی شروع به رشد کرده است که بخشی از خود ترک‌ها در این راه قدم گذاشته و فارسی‌گری پیشه ساخته‌اند.

شکست قشون ایران که عموماً از ترک‌ها بودند، در جنگهای ایران و روس و امضاء قرارداد ترکمن‌چای در سال ۱۸۲۸، دو تکه شدن ترک‌های آذربایجان و پیشرفت روسها در آسیای مرکزی و متروک شدن جاده ابریشم - که شاهراه ارتباطی دنیای ترک بود - در اثر بازشدن کانال سوئز و قحطی چند ساله بدنبال آن ضربات پی در پی بودند که بر قدرت و ابهت ترک‌ها وارد شد و نقاط ضعف آنان را عیان نمود. انبوه ترک‌ها مجبور شدند برای امرار معاش به عثمانی و روسیه مهاجرت بکنند و بدنبال آنان، سفر ناصرالدین شاه به اروپا و مشاهده پیشرفتهای صنعتی و اجتماعی اروپائیان باعث گردید که ترک‌های ایران به انتقاد از خود به پردازند. از آن به بعد ترک‌های ایران دنباله رو کسانی شدند که همیشه سیاست نابودی ترکان را پیش برده بودند. ایرانیان تا آن زمان از طریق عثمانی با دنیای غرب تماس داشتند و از فرنگ تصویر خیالی در ذهن داشتند و حتی در آغاز جنگهای ایران و روس، روسهارا قزاق‌های فرنگی می‌گفتند، اما با گذشتن سیم‌های تلگراف از خاک ایران که هندوستان را به انگلستان وصل می‌کرد احساس عقب ماندگی کردند و بعضی از آنها چاره را در آن دیدند که «از نوک پا تا فرق سر فرنگی شوند» (۱۵) و این آغاز شکست درونی بود. خود ناصرالدین شاه که در تبریز تربیت شده و فارسی را بالهجه غلیظ صحبت می‌کرد دیگر اهمیتی به زبان و فرهنگ ترک نمی‌داد و در مجالس و محافل، فارسی حرف می‌زد و فقط با اندرونی‌ها به ترکی صحبت می‌کرد و بدینسان میدان برای ترک ستیزی عوامانه باز گذاشته شده بود.

شکست شیوه حکومتی ناصرالدینشاه در واقعه تنباکو که باعث شد حتی زنان اندرون نیز از فرمان وی سرپیچی کنند سلسله ترک قاجار را رو در روی مردم قرار داد. جنبش تنباکو که اولین حرکت بیداری ایرانیان بعد از آشنائی با غرب می‌باشد یک خوبی و یک بدی داشت، خوبی اش این بود که توده مردم را به میدان آورد و صحبت آزادی را در دهان مردم گذاشت و بدی اش نیز آن بود که آخوند را رهبر سیاسی کرد. با آلوده شدن دین به سیاست و سیاست به دین، مانع بزرگی در راه رشد مدرنیته بشیوه

سکولار ایجاد شد. و سرنوشت دموکراسی در ایران به اسطوره سیزیف در یونان باستان تبدیل شد. از این روی تاریخ یک و نیم قرن گذشته ایرانیان، تاریخ نبرد مردم با حکومت برای کسب آزادی است.

همه ملت‌ها برای گذار از سنت به دموکراسی یک بار انقلاب کرده و کاررا یکسره کرده‌اند و راه رابرای پیشرفت جامعه باز کرده‌اند ولی ایرانیان در یکصد و پنجاه سال گذشته در هر نسلی یک انقلاب کرده‌اند ولی تاکنون به مقصود اصلی یعنی آزادی نرسیده‌اند. برآستی چرا جامعه ایران برای گذار از کهنه به نو اینهمه مقاومت نشان می‌دهد؟

ایرانیان و پیشاپیش آنان آذربایجانیان بعنوان آگاه‌ترین ایرانی‌ها برای خروج از رخوت و غلبه بر عقب ماندگی‌ها، پیشگام انقلاب مشروطه و خواهان قانون شدند. ولی ایران از جنوب بوسیله انگلیس و از شمال بوسیله روسیه در منگنه گذاشته شده بود و تکه تکه شدن خاک امپراطوری عثمانی در پایان جنگ اول جهانی نیز به پیدایش کشورها و سیاستهای ترک ستیز در منطقه منجر شده بود.

در فاصله انقلاب مشروطه تا تاسیس حکومت پهلوی یعنی در مدت بیست سال اتفاقات بزرگی در منطقه رخ داده است، در این فاصله شهر تبریز چند بار بین روس‌ها و عثمانی‌ها دست بدست شده است و پایان کار امپراطوری روسیه تزاری و امپراطوری عثمانی آذر بایجان را میدان بازی قدرتهای بزرگ آنروزی کرده بود. مردم نه از امپراتوری تزاری و نه از امپراطوری عثمانی دل خوشی نداشتند و می‌خواستند امنیت و آسایش داشته باشند بدین جهت عده‌ای از روشنفکران آنروزی آذربایجان که سر آمدان زمان خود بودند، برای مقابله با دو امپراطوری همسایه به ایرانی گری متوصل می‌شوند. این عده بشدت تحت تاثیر ناسیونال سوسیالیسم و تئوری‌های نژادی آلمان هیتلری بودند بهمین جهت ناسیونالیسم ایرانی بشدت رنگ نژادی دارد و تعجب آور نیست که حاملان این تفکر ناسیونالیسم ملل دیگر را نیز نژادی بفهمند. بعد از آشنائی ایرانیان با ناسیونالیسم اروپائی بوده که کسانی چون احمد کسروی، رضازاده شفق و کاظم زاده ایرانشهر پایه گذار باستانگرایی و ایرانیت می‌شوند. مجله ایرانشهر در برلین به سرپرستی کاظم زاده ایرانشهر و مجله آینده در تهران به مدیریت محمود افشار درتدوین و ترویج تئوری یک کشور، یک ملت، یک زبان نقش تعیین کننده بازی می‌کنند بطوری که وقتی رضا شاه بقدرت می‌رسد شرایط مقدماتی از بین بردن فرهنگ‌های غیر فارس فراهم شده بود و بمحض اینکه قدرت سیاسی در راستای این فکر بحرکت در می‌آید سرکوب نظامی فرهنگ‌های غیر فارس بفرمان رضاشاه آغاز می‌شود و روشنفکرانی که نظر مخالف داشتند و در کنار جنبش‌های ملی بودند از میان برداشته می‌شوند.

وبالاخره حاصل همه فداکاری‌ها و جانبازی‌های مبارزان مشروطه با استقرار حکومت متمرکز رضا شاه به کمک انگلیس در سال ۱۹۲۵ به باد می‌رود و هویت ملی ترک‌ها در ایران نفی می‌شود.

از این تاریخ به بعد ما با دو نوع ترکی ستیزی در ایران مواجه هستیم:

۱- ترک ستیزی آگاهانه، سیاسی و استراتژیک یعنی استفاده از تمام وسایل برای جلوگیری از قدرت یابی مجدد ترک‌ها

۲- ترک ستیزی عوامانه با هزل و هجو و بامزه پرانی علیه ترک‌ها یعنی جنگ روانی که مکمل ترک ستیزی سیاسی است.

بنیان گذاری ترک ستیزی سیاسی در ایران، اروپائیا و در حله اول انگلیسی‌ها هستند که با فروپاشی امپراطوری عثمانی سهم شیر نصیب آنها شده بود و همانها شعار «ترک را بکش هرچند که پدرت باشد» را برای بسیج اعراب علیه ترکان عثمانی ساخته بودند و با براه انداختن ترک ستیزی در ایران نیز هدف تضعیف تمام ترک‌ها را تعقیب می‌کردند. یک نگاه اجمالی به تاریخ ادبیات ایران نوشته ادوارن براون این هدف را آشکار می‌سازد که در آن با نقل چند حکایت به ظاهر خنده دار از زبان دیگران علیه ترک‌ها، خط کلی برای جوک سازی و جنگ روانی داده شده است. ادوارد براون، ترک و فارس را ضد هم و مانند آتش و روغن توصیف می‌کند.

ترک ستیزی سیاسی با انحلال سلسله قاجار و بقدرت رسیدن رضاشاه بدون اینکه رسماً اعلام شود در عمل رسمیت می‌یابد، خود رضا شاه از آذربایجانی‌ها و مشخصاً بنوشته احمد کسروی از تبریزی‌ها بدش می‌آمد، در دوره استبداد صغیر که قشون عین الدوله تبریز را محاصره کرده بود، رضا پالانی (رضا شاه بعدی) مسلسل چی نیروهای عین الدوله بوده و شکست تلخی را تجربه کرده بود.

نقش آذربایجانی‌ها در انقلاب مشروطه عاملی بوده است تا همه دیکتاتورها در ایران از آذربایجانی‌ها دلهره داشته باشند.

مدارک زیادی از عمومیت یافتن ترک ستیزی در این دوره وجود دارد که یکی از آنها نوشته ارزشمندی از آرتور کریستن سن، شرق شناس و ایران شناس برجسته دانمارکی نیمه اول قرن بیستم است.، عنوان مقاله «ابلهان در روایات عامیانه فارس‌ها» می‌باشد که بزبان فرانسه در مجله مطالعات

شرقی چاپ شده است. این مقاله تحقیقی در سال ۱۹۲۲ میلادی یعنی سه سال قبل از شاه شدن رضا شاه نوشته شده است و هیچ لطیفه یا طنز و تحقیر در باره ترک‌ها و رشتی‌ها ندارد. طبق نوشته خود کرسیتن سن حکایات خنده دار آنجا که به ساکنان یک منطقه مربوط می‌شود اغلب درباره مازندرانی‌هاست و آنجا که به طبقه‌ای مربوط است بیشتر راجع به آخوندها و طلبه‌هاست و آنجا که به فرد نسبت داده شود بیش از همه یزید بن معاویه است که شیعه‌ها وی را دوست ندارند. (۱۶)

کرسیتن سن از سه کتاب لطیفه که در آن دوره چاپ شده بودند یعنی، جواهر العقول، ریاض الحکایات و همچنین لطایف الظرایف نمونه‌های متعددی ذکر می‌کند و حکایت مردمان شهر حمس را هم بطور کامل می‌نویسد تا نشان بدهد که نقد دین با لطیفه تا چه اندازه عمومیت دارد.

علت رایج شدن جوک گوئی علیه مازندرانی‌ها در آن دوره به مبارزه و مخالفت مازندرانی‌ها با حکومت قاجار مربوط است. جنبش بایگری تحول بزرگی در مذهب شیعه و خطر جدی علیه سلسله قاجار بوده. این نهضت در مازندران توده‌ای شد و منطقه بارفروش (آمل و بابل) مدتها در مقابل نیروهای اعزامی از مرکز مقاومت کرد و بعد از سرکوب شدن مورد بی مهربی حکومت قرار گرفت و مسخره کردن مازندرانی‌ها رایج گردید.

جوک رشتی نیز بعد از سقوط جمهوری سوسیالیستی گیلان و جنبش میرزا کوچک خان رایج شده است و چون رشت یکی از شهرهایی بوده که جنبش آزادی زنان از آنجا آغاز شده لذا جوک رشتی ویژگی خاصی یافته است. همین استدلال در باره لرستان و لرها نیز صادق است و مسخره کردن لرها بعد از سرکوب طوایف لر توسط رضاشاه، رواج عمومی یافته است.

با توجه به موارد بالا معلوم است که مسخره کردن ملل غیر فارس عمل سیاسی و حساب شده بوده و همه این ملت‌ها کوبیده می‌شوند تا مستحیل شوند و فارس و فرهنگ فارسی بی رقیب شود. ترک ستیزی عوامانه نیز که جنگ روانی و مکمل ترک ستیزی سیاسی است از تهران شروع شده و بدنبال شکست حکومت ملی آذربایجان تشدید شده است تا آنجا که شه‌ریار را به سرودن شعر معروف «ایا تهرانیانصاف می‌کن...» وا داشته است و نیز در شکوه از جلوگیری از فرهنگ آذربایجان می‌گوید:

تهرانین غیرتی یوخ شه‌ریاری ساخلا ماغا گل‌میشم تبریزه کی یاخشی یامان بللن‌سین
سعدی نین باغ گلستانی گرک حشره قدر آلماسی سله لنین خرماسی زنبیل‌لن‌سین

لعنت او باد خزانه کی نظامی باغینین بیر یاوان گلبرین قویمادی کاکلنسنین

ترجمه:

تهران غیرت آنرا ندارد که شهریار را نکهدارد به تبریز آمده ام تا خوب و بد معلوم شود
باغ گلستان سعدی تا به فیامت باید سیبش آفشانده و خرمایش به زنبیل چیده شود
لعنت به آن باد خزان که نگذاشت یک خیار ساده باغ «نظامی» کاکل در آورد

شعر زیبای محمد بی ریا خطاب به حسن نزیه تبریزی هم که از طریق رادیو تهران آذربایجان را تحقیر میکرد و جواب می گرفت که « گل من اولوم حسن داداش آز بیزه زیرنا چال گوراخ - من بمیرم داش حسن بیا کمتر برای ما سرنا بزن » ، وصف حال آن دوران و جواب به ترک ستیزان است.

حسن نزیه بعد از انقلاب ۱۳۵۷ وزیر نفت شد ولی وقتی که خمینی دستور داد صدای او را قطع کنند ، توانست خود را به بیت شریعتمداری در قم برساند و به آذربایجانیها پناهنده شود. ترک ستیزی عوامانه بیشتر از طریق جوکهای تحقیر آمیز علیه زبان و فرهنگ ترکها انجام می گیرد و طی پانزده سال گذشته بشدت گسرش یافته است که هر چند وقت یکبار جلسات جوک گوئی به زد خورد بین فارسها با ترکها تبدیل می شود. علت اصلی رشد جوکهای که برای تحقیر ترکها گفته می شود سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی است که به رشد پدیدههای ضد فرهنگی منجر می شود. اکنون ترک ستیزی در تهران دامنه وسیع پیدا کرده و حتی در مراسم مذهبی نیز خود نمائی می کند. بگفته شاهدان عینی در مراسم مرثیه خوانی ماه محرم که صحنههای جنگ کربلا بصورت تعزیه و نمایشنامه مذهبی اجرا می شود گاهها دیده می شود که امام حسین و اطرافیانش فارسی بدون لهجه صحبت می کنند ولی شمر و حرمله با لهجه غلیظ ترکی حرف می زنند. بعضی از نقاشیهای مذهبی ، امامان را بشکل شاهزادگان سفید پوست و کفار را با قیافه ترکی و مغولی با سیلهای از بناگوش در رفته تصویر می کنند که پلانول پوستر جنگ امامزاده ابراهیم با یک کافر را بعنوان نمونه ضمیمه مقاله خود کرده است (۱۷)

طنز شناسان بیست و دو تم و موضوع کلی برای جوک و لطیفه شناسائی کرده اند که لطیفه های تمام ملل در داخل آن تمها تعریف میشوند. دو تم بزرگ جوک و لطیفه در دنیا سکس و دین است و مخصوصا در محیطهای نظامی اغلب جوک جنسی تعریف می شود. اما در جمهوری اسلامی سکس تابو محسوب می شود و حرف زدن از سکس در جمع ممنوع می باشد و هرگونه سخن خنده دار در باره دین نیز گناه

محسوب شده و شدیدان ممنوع است ولی جامعه احتیاج به تفریح و انبساط خاطر دارد و لذا کم‌دین‌ها و مقلدین و جوک‌گوها برای خندانند دیگران و پرکردن برنامه به مسخره کردن ملل غیر فارس می‌پردازند که در هر جامعه‌ای اختلافات ملی پیشینه طولانی دارد و به اختلافات طایفه‌ای گذشته مربوط می‌شود که با تکرار شدن ممتد، بسیار مستهجن و دل‌آزار می‌شود. هم اکنون نسلی از جوک‌گوها و شومن‌ها در ایران بعمل آمده است که از طریق مسخره کردن ملل غیر فارس نان می‌خورند. این نسل از دوران جنگ ایران و عراق شروع به رشد کرده و اکنون در تهران صحنه گردان بر نامه‌های نمایشی است. در آغاز جنگ دولت روضه خوان و نوحه خوان به جبهه می‌فرستاد تا شهادت تبلیغ بکنند ولی این عمل روحیه سربازان را خراب می‌کرد تا اینکه بالاخره مسئولین جنگ متقاعد شدند که سرباز به خنده و شوخی نیاز دارد تا مرگ را فراموس کند و چنین است که بسیج به فرستادن دلچک به جبهه‌ها پرداخت و چون میدان عمل آنان با اخلاق خشک مذهبی مسدود شده بود و حق نداشتند جوک سکسی یا دینی و نیز سیاسی تعریف بکنند، کارشان به تقلید لهجه غیرفارس‌ها و خنگ و نفهم نشان دادن کسانی که فارسی را مانند تهرانی‌ها صحبت نمی‌کنند محدود می‌شد و همین پدیده است که اکنون به نام هنر به یک عمل ضد فرهنگی تبدیل شده است و نه تنها رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی عرصه اصلی این ضدفرهنگ است بلکه صفحات روزنامه‌ها و مجلات را نیز تسخیر کرده است، کاریکاتور مانا نیستانی هم محصول همین جو مسموم است.

مابین ترک ستیزی سیاسی - استراتژیک و ترک ستیزی عوامانه، نوع دیگری از ترک ستیزی درمیان بخشی از اهل قلم ایران رایج است که می‌توان آنرا ترک ستیزی ناشی از سرگشتگی ایدئولوژیک نامید. این عده خود را دموکرات و مترقی معرفی می‌کنند ولی آلوده به تفکرات نژادپرستانه هستند. با حکومت دیکتاتوری مخالفت میکنند و بزندان می‌روند اما درست مانند دیکتاتورها با ملل غیر فارس برخورد می‌کنند. خود را جهان وطن و انترناسیونالیست می‌نامند اما مصداق بارز شوونیسم فارس هستند و در موضع گیریهای سیاسی، خاک را به مردمی که روی آن خاک زندگی می‌کنند مقدم می‌شمارند. این عده بخاطر مخالفت با دیکتاتوری و سابقه وابستگی به گروههای چپ، اصطلاحاً به روشنفکر معروف شده‌اند اما فاقد معیارهای روشنفکری جهان مدرن هستند. شاید هم بخاطر اینکه جامعه ایران هرگز یک جامعه آزاد نبوده لذا نتوانسته است روشنفکران آزاده تولید و تربیت بکند. تعریف اصطلاحات میهن، ملت و فرهنگ در نزد این روشنفکران همان تعریف‌های رضاشاه و کسانی است که رضاشاه را به سلطنت رسانده بودند.

« چهره ایران معاصر تا حد زیادی نتیجه سیاستهای رضا شاه است. او بر اقلیت‌های خود مختار و عشایر چیره شد و آنها را گرد هم آورد تا کشوری واحد با ملتی واحد و زبانی واحد تشکیل دهد. اساس سیاست رژیم پهلوی برای ادغام اقلیت‌های ملی در « ایران پارسی » یکپارچه با مرکزیت سیاسی - اقتصادی تهران ، تخریب پایه‌های اقتصادی ملل غیر فارس بود. از اینجاست که تهران به بهای ویرانی اقتصاد مناطق ملی نشین به قطب توسعه اقتصادی ایران بدل می‌شود. رضا شاه مسئول ایجاد تغییرات زیادی در جامعه ایران است. او به تقلید از آتا تورک به یک سری اصلاحات مدرن دست زد در ضمن با سردادن شعارهای ملی پارسی علیرغم مخالفت مردم ، کوشید عظمت امپراطوری باستان را در عرصه تبلیغات احیا کند. با توجه به اینکه بعضی از روشنفکران حتی در صدر مشروطه نیز تفکرات عظمت طلبانه باستانی داشتند لذا رژیم رضاشاه موفق شد نظر روشنفکران دهه ۱۹۳۰ را برای تشکیل خط مشی ایدئولوژیک جلب کند. زیرا با این زمینه‌ها برخی از ارزش‌های ایدئولوژیک رژیم با روشنفکران مشترک شده بود.» (۱۸)

زبان فارسی هسته ایدئولوژیک رژیم پهلوی و دست آویزی برای تحریک احساسات میهن پرستانه و غرور فرهنگی و در نهایت ابزاری برای تظاهر به یکپارچگی ملی بود. در اینجا و در برخورد با موضوع زبان نیز بار دیگر هماندیشی بنیانی رژیم پهلوی با تمایلات روشنفکران آن زمان آشکار می‌شود. زبان فارسی از انقلاب مشروطه به بعد بخشی از گفتمان بزرگ هویت یابی ایرانی بود و رژیم پهلوی قصد داشت هویت ملی و بومی غیر فارس زبانان ایران را تغییر دهد و آنان را زیر پرچم فارس گرد آورد بدینجهت آموزش و پرورش عمومی در انحصار زبان فارسی قرار می‌گیرد و خواندن و نوشتن به زبان‌های ملی غیر فارس ممنوع میشود.

بزرگ نمائی عظمت ایران باستان و به عرش اعلاء بردن زبان فارسی از مشخصات ناسیونالیسم رضا شاهی است که همچنان عده‌ای از مخالفان آن رژیم نیز همان سیاست را دنبال می‌کنند و سیاست جمهوری اسلامی هم در عرصه آموزش و پرورش همان سیاست دوران رضاشاه با عناوین اسلامی است. بعنوان مثال زمانی که در دوره ریاست جمهوری هاشمی رفسنجانی روسای کشورهای تازه استقلال یافته آسیای مرکزی به خراسان دعوت شده بودند و رفسنجانی در زیر چادر بزرگی برای آنان سخنرانی می‌کرد ، گفت که جمهوری اسلامی می‌خواهد زبان فارسی را زبان سیاسی اسلام بکند و محمد خاتمی رئیس جمهور بعدی نیز بارها گفته است که زبان فارسی و دین اسلام مشترکاً هویت ایرانی را می‌سازند. و این در حالی است که اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی در کنار فارسی ، زبان‌های ملی غیر

فارس را نیز می‌پذیرد که البته طی ۲۷ سال گذشته با وجود خواست تمامی ملل غیر فارس ایرانی. این قانون تا کنون اجرا نشده است. اصل ۱۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی بشرح زیر است:

« زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد، ولی استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است » (۱۹)

در سال‌های اخیر، شروع تحریکات و توهین‌ها از کانال‌های دولتی بخاطر اینست که هرچه مردم از مذهب دولتی بیشتر فاصله می‌گیرند، حکومت بیشتر به ناسیونالیسم ایرانی متوصل می‌شود و چون پان ایرانیست‌ها بعنوان مدافع ناسیونالیسم ایرانی و کارشناس مسائل ملی در دستگاه‌های تبلیغی حکومت بکار گرفته شده‌اند لذا خط فکری نژاد پرستانه خود را پیش می‌برند و چون معتقد به مستحیل کردن ترک‌ها هستند، از هر امکانی برای تحقیر و توهین به ترک‌ها استفاده

می‌کنند و می‌بینیم که نتیجه عکس می‌گیرند.

اصلیت ترک بعضی از رهبران جمهوری اسلامی بهانه‌ای است تا ترک ستیزان ادعا بکنند که کارهای کلیدی حکومت در دست ترک‌هاست. این فقط ظاهر قضیه است و گرنه نظام سیاسی و فرهنگی ایران رسماً برپایه زبان فارسی و غیر رسمی کردن سایر زبان‌ها گذاشته شده است و بودن چند غیرفارس در راس امور تغییری در اصل مساله ایجاد نمی‌کند بعنوان مثال استالین خود گرجی بود ولی در خدمت زبان و فرهنگ روسی قرار گرفته بود و در زمان او، گرجیها بیشتر از هرزمانی آسیمیله شدند و روسها با « کون سیاه » نامیدن گرجی‌ها در دوره استالین، هم غیر مستقیم مخالفت خودشان را با استالین نشان می‌دادند و هم گرجی‌ها را تحقیر می‌کردند.

نتیجه گیری:

قیام خردادماه ۱۳۸۵ آذربایجان بار دیگر مساله ملی در ایران را در صدر مباحثات سیاسی قرار داده است. این مباحث هنوز تعمیق نیافته است و از طرف کسانی که مسله ملی در ایران را قبول ندارند و یا معتقدند که آذربایجان مساله ملی ندارد، پرخاشجویانه و غیر منطقی است اما شروع مساله خود گام بزرگی است که به جلو برداشته شده است. قالبی و کهنه بودن استدلال‌های پان ایرانیست‌ها و قضاوت آنان در باره ترک‌ها نشان

می‌دهد که آنها بعد از فروریختن دیوار برلین هیچ خانه تکانی سیاسی - ایدئولوژیک انجام نداده‌اند و شکست آنها در هر مباحثه نو محرز است. در مقابل آنها روشنفکران ملل غیر فارس در ایران، طی دو دهه گذشته بنیانهای اندیشگی خود را باز سازی کرده و تجربیات زیادی از تحولات بین المللی اندوخته‌اند و می‌بینیم که سوژه‌های مدرن مرتباً از طرف اینان مطرح می‌شود و فعالین جنبش‌های ملی، خطوط قرمزی را که خط تبعیض هستند هر روز در عمل زیر پا می‌گذارند. پان ایرانیست‌ها علیرغم اینکه نیروی سرکوب دولتی را همراه خود دارند، در موضع تدافعی قرار گرفته‌اند و پرخاشجویانه برخورد می‌کنند. اینان اگر همچنان هم موضع با حاکمیت به توهین و تحقیر ملل غیر فارس ادامه بدهند، آگاهانه یا نا آگاهانه سرنوشت خود را به سرنوشت حکومت گره می‌زنند و این قمار خطرناکی است. اینان باید در موضع گیریهایشان دقت بکنند و گر نه آتش به خرمن آرزوهای خودشان می‌زنند، مگر نمی‌بینند که طی یک سال اخیر توهین به ملل غیر فارس سه شورش خونین در ایران ایجاد کرده است.

اول نامه توهین آمیز منتسب به معاون اول ریاست جمهوری که در آن خواهان پاسازی قومی در خوزستان شده بود، اعراب خوزستان را به شورش وا داشت. بعد از آن توهین به اهل تسنن در سریال امام علی در تلویزیون جمهوری اسلامی، کردستان و بلوچستان را به طغیان و شورش وا داشت. و اکنون مقاله و کاریکاتور روزنامه رسمی دولت باعث قیام آذربایجان شده است. با گذشت زمان توهین‌ها علنی و اعتراضات رادیکال تر می‌شود. ترک‌ها بخش بزرگی از جمعیت ایران هستند و چگونگی حل مساله ملی در آینده با حرکت آذربایجانی‌ها رقم خواهد خورد چون ایران بدون آذربایجان معنی ندارد و نیروی میلیونی آذربایجان اکنون به میدان آمده است، نیروی صدها هزار نفری که در قلعه بابک هویت ملی خود را اعلام می‌کرد اکنون بطور آشکار موجودیت خود را در شهرها نشان می‌دهد و این درست عکس نظر برنارد اورکاد است که خیال می‌کرد با انقلاب اسلامی، مساله اقلیت‌های ملی در ایران برای همیشه حل شده است (۲۰) ولی وقایع سال‌های اخیر بیانگر آنست که:

« آتشفشان خاموش از خواب دیرمان بیدار گشته است ».

فهرست بعضی از منابع که در این نوشته مورد استفاده قرار گرفته اند:

1- سفرنامه پولاک ترجمه کیکاووس جهانداري Jakob Eduard POLAK

2- شاهنامه فردوسی (متن انتقادی) تصحیح م.ن. عثمانوف زیر نظر ع. نوشین - مسکو ۱۹۶۷

3- AL – HAMADANI (۱۹۷۳:۳۷۵)

4- ماشاله رزمی - علل شکست جنبش طرفداران شریعتمداری - شماره ۲۶ ماهنامه جمهوریخواهان ملی دیماه ۱۳۶۹ برابر با ژانویه ۱۹۹۱ این مقاله بارها در ایران و خارج از ایران تجدید چاپ شده از جمله در کتاب: ایران آینده و آینده ایران نوشته حسن شریعتمداری در سال ۱۳۷۶ بطور کامل درج شده است.

۵- ماشاله رزمی - در تبریز خبری هست - مجله راه آزادی چاپ پاریس شماره ۴۲ مهرماه ۱۳۷۴ - این مقاله شورش دانشجویان دانشگاه تبریز را علیه بخشنامه فاصله اجتماعی تحلیل می‌کند. جالب است که ناشر مجله اصرار داشت که عنوان مقاله را عوض بکند چون فکر می‌کرد در تبریز خبری نیست. این مقاله نیز دهها بار در داخل و خارج تجدید چاپ شده و از جمله در نشریه تریبون دفتر پنجم سال ۱۹۹۹ بطور کامل و با مقدمه ناشر چاپ شده است.

۶- Xavier de PLANHOL - le fait turc en Iran - Paris Sorbonne ۱۹۸۸

۷- polak - Persien , das land und sein - ۱۸۶۵ - پولاک - (ایران و ایرانیان) ترجمه
بفارسی تهران ۱۳۶۱

8- کلیات سعدی با تصحیح محمد علی فروغی

۹- از صبا تا نیما (تاریخ ۱۵۰ سال ادب فارسی) - یحیی آرین پور - تهران 1351

۱۰- منوچهر مرتضوی ، مسائل عصر ایلخانان ، تهران ۱۳۷۰

۱۱- Miraj nameh - Paris – Bibliothèque Nationale

۱۲- Louis BAZIN – les turcophones d’Iran – Sorbonne nouvelle ; Paris
- éditions CNRS ۱۹۸۸

۱۳- Xavier de PLANHOL –le fait turc en Iran - paris , éditions CNRS - ۱۹۸۸

René GROUSSET - L'Empire des steppes (Attila'Gengis- - ۱۴

khan'Tamerlan)

۱۹۳۹ Paris

۱۵- سید حسن تقی زاده نماینده تبریز در مجلس مشروطه

Arthur CHRISTENSEN – les sots dans la tradition populaire des persans – ۱۶

۱۹۲۲ ۳-۱ Acte orientale

Xavier de PLANHOL – le fait turc en Iran: quelques jalons – paris – ۱۷

éditions CNRS

۱۸ - عرب ستیزی در ایران - جویا بلوندل ترجمه فرناز حائری - تهران ۱۳۸۲

۱۹ - قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

Bernard HOURCADE – ethnologie ; nation et citoyenneté en Iran - éditions – ۲۰

۱۹۸۸ Paris ،CNRS

زبانهای (اقوام و ملل) ایران

ترجمه: فرزاد صمدلی (از اعضا فعال جنبش دانشجویی آذربایجان)

مقدمه مترجم:

این متن ترجمه ای از چکیده گزارش تحقیقی پژوهشگران زبانشناس موسسه بین المللی SIL (با آدرس اینترنتی: <http://www.sil.org>) است که در سایت بسیار معروف Ethnologue درج شده است.

این موسسه در سایت خود (<http://www.ethnologue.com>) اقدام به ارایه یکی از مهمترین و علمی ترین اطلاعات زبانشناسانه جهان کرده است. متن ذیل ترجمه ای است از بخش Languages of Iran که می توانید با مراجعه به آدرس اینترنتی

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=Iran

آنها مشاهده فرمائید.

قبل از مطالعه متن ذکر چند مطلب ضروری است:

1- ارقام اقوام و ملل ایران مطابق آمار (UN 1998) در حدود 65,758 میلیون نفر ذکر شده است. ضمن اینکه آمار متکلمین برخی از زبانها قدیمتر از این تاریخ نیز می باشد که البته تاریخ هر مورد در مدخل مربوطه قید شده است.

2- مطابق این تحقیق امروزه در درون مرزهای ایران ملت تورک اعم از آذربایجانی (23,500,000)، تورکمن (2,000,000)، قاشقایی (1,500,000)، تورک خراسان (400,000)، خلیج (17,000)، کازاخ (مطابق آمار سال 1982 برابر 3,000) ... بالغ بر 27 میلیون نفر هستند. البته ارقام جمعیت یاد شده مطابق آمار سال 1997 در حدود شصت و شش میلیون نفر در نظر گرفته شده است. ضمن اینکه آمار برخی دیگر از اقوام پر جمعیت ملت تورک در این گزارش نیامده است. به نظر می رسد طی 8 سال گذشته با رسیدن جمعیت ایران به هفتاد میلیون نفر جمعیت تورکها و بخصوص آذربایجانیها افزایش محسوسی یافته است.

3- همچنین مطابق این تحقیق جمعیت کل فارس زبانهای ایران کمتر از 22 میلیون و پانصد هزار نفر اعلام شده است که حتی از رقم تورکهای آذربایجان (بدون احتساب تورکهای قاشقایی) نیز کمتر است.

4- سومین گروه قومی که در ایران زندگی می کنند برخلاف تصور کردها نیستند بلکه قوم کمتر مورد توجه قرار گرفته لر می باشد! جمعیت این گروه قومی مطابق آمار سال (1993) برابر با 4,280,000 نفر می باشد.

5- چهارمین گروه قومی ایران با تفاوت اندکی از گیلانیها (3,265,000) (1993) و مازندرانیها (3,265,000) (1993) کردها هستند. مطابق این پژوهش قوم کرد (3,250,000) و کورمانج 200,000 (1993) در مجموع 3.450.000 نفر هستند که به نظر می رسد این ترکیب جمعیتی در حال حاضر بسود گیلانیها و مازندرانیها تغییر یافته است.

لذا مشخصا اگرچه به هر دلیلی زبان رسمی ایران بصورت آیین نامه ای و دستوری فارسی شده است زبان ملی ایرانیان چه در طول تاریخ و چه اکنون تورکی آذربایجانی بوده است. این در حالی است که میلیونها نفر از فارسها، گیلانیها، تالشها، کردها، آرامنه، آسوریها و... بدون اینکه کوچکترین تعلیمی در مدارس به این زبان وجود داشته باشد بصورت طبیعی این زبان را یاد گرفته و بخوبی تکلم می کنند.

بنابراین مطابق این پژوهش ترتیب جمعیت اقوام و ملل ساکن در ایران بشرح ذیل است:
تورک، تورک آذربایجان، فارس، لر، کرد+ کورمانج، مازندرانی و گیلانی...

(زبانهای در حال تکلم در) جمهوری اسلامی ایران*

زبان رسمی: فارسی (از نوع فارسی غربی)

جمعیت: 65/758/000 نفر (مطابق آمار سال 1998 سازمان ملل متحد)

نرخ باسوادی: 70 تا 75 درصد میان آنهایی که 6 سال و بیشتر دارند. (آمار مرکز استاتیسکال ایران طی سالهای 1995 و 1996) همچنین جمعیت ایران (در سال یاد شده) شامل 300 هزار هولاولا (hulaula) و 2500 نفر تورک از افغانستان، 1/5 میلیون کرد از عراق و 120 هزار عرب از عراق بوده است.

ترکیب دینی و مذهبی ایران: مسلمان شیعی (رسمی)، مسلمان سنی، مسیحی

جمعیت نایبایان: 200 هزار نفر (WCE1982)

جمعیت ناشنویان: 3/978/000 نفر

مؤسسات ناشنویان: 50 مؤسسه

تخمین صحت اطلاعات: b,c

تعداد زبانهای فهرست شده برای ایران: 71 زبان. (از این تعداد 69 زبان در حال حیات بوده و 2 زبان منقرض شده است.)

آذربایجانی، جنوبی: یکی از زبانهای ایران

جمعیت: 23/5 میلیون نفر آذربایجانی مطابق آمار سال 1997 در ایران زندگی می کنند که (مطابق آمار سال 1997) 37/3٪ از کل جمعیت ایران را تشکیل می دهند. آذربایجانیهای ایران شامل 290 هزار نفر افشار، 5 هزار نفر آینالو، 7/500 نفر بهارلو، یک هزار نفر مقدم، 3/500 نفر {اسم طایفه نفر است}، یک هزار نفر پیچاقچی، 3 هزار نفر قاجار، 2 هزار نفر قاراگوزلو و 130 هزار نفر شاهسون {ایل سون} (مطابق آمار سال 1993) هستند. جمعیت کل آذربایجانیها در سراسر ایران 24/364/000 نفر می باشد.

منطقه: این زبان آذربایجان شرقی (به انضمام اردبیل)، آذربایجان غربی، زنجان (به انضمام قزوین) و استان مرکزی، همدان و همچنین در مناطق زیادی از حومه های تهران تکلم می شود.

برخی از گروههای متکلم به زبان آذربایجانی در استان فارس و مناطق دیگری از ایران حضور دارند. زبان آذربایجانی همچنین در افغانستان، آذربایجان، عراق، اردن، سوریه، تورکیه (بخش آسیایی) و آمریکا نیز تکلم می شود.

اسامی معادل: آذری (آذربایجانی)

لهجه ها: آینالو (اینالو، اینالو)، کاراپاخ، تبریز، افشار (آفشار، افسار)، شاهسونی (شاهسون)، مقدم، بهارلو (کامش)، نفر، قاراگوزلو، پیچاقچی، بایات، قاجار.

طبقه بندی: آلتائیک، تورکی، جنوبی، آذربایجانی.

توضیحات: تفاوتهایی میان لهجه رسمی جمهوری آذربایجان (در شمال) و لهجه آذربایجان ایران (در جنوب) در قالب صداشناسی، کتاب لغت، ریخت شناسی کلمات، علم نحو و کلمات دخیل وجود دارد.

زبان تیمور تاش ها (که در حدود 7 هزار نفر در مازندران زندگی می کنند و احتمالاً همان تیموری، تی موری و تای موری هستند) و سلجوقها (که در استان کرمان ساکنند) ممکن است از لهجه های زبان آذربایجانی باشند.

زبان قشقایی نیز (احتمالاً) یک لهجه از زبان آذربایجانی است.

زبان شناسان اگرچه معتقدند که زبان شمال و جنوب آذربایجان، توسط یک مردم و یک گروه قومی تکلم می شود اما تذکر می دهند که بین این دو قسمت تفاوتی در گویش و نگارش وجود دارد و هر یک مشکلاتی در پذیرش فرم نگارش طرف مقابل دارند.

آذربایجانیها زبان خود را زبان تورکی (زبان تورکها) می نامند. این زبان، زبان جامعه بسیار بزرگی است.

الفبای آذربایجانیهای ایران عربی - فارسی است. آنها شاعر، روزنامه نگار، کشاورز و دامدار هستند.

آذربایجانیها مسلمان و شیعه می باشند.

این زبان همچنین صحبت می شود در:

افغانستان :

نام زبان: آذربایجانی جنوبی

اسامی معادل: آذری (آذربایجانی)

لهجه ها: افشاری (افشار، افسار)

توضیحات: (این لهجه در افغانستان) از تفاوتی عمده ای با زبان رسمی در حال تکلم با جمهوری آذربایجان برخوردار است. جمعی از گروه بازرگانان قزلباش به لهجه افشاری صحبت می کنند. این لهجه به صورت وسیعی تحت تأثیر فارسی قرار دارد. برخی از قزلباشها دری صحبت می کنند. در واقع همه این قزلباشها به زبانهای فارسی و پشتو تسلط دارند.

آنها الفبای سیریلیک* را نمی دانند. آنها مسلمان هستند.

* این الفبا قبل از استقلال جمهوری آذربایجان در این کشور رسمی بود. در حال حاضر الفبای رسمی آذربایجانیها الفبای لاتینی - آذربایجانی است.

به مدخل اصلی تحت عنوان ایران رجوع کنید.

عراق:

نام زبان: آذربایجانی ، جنوبی

جمعیت: 300 هزار تا 900 هزار و شاید هم بیشتر در عراق (مطابق تخمین سال 1982) زندگی می کنند.

لهجه ها: کرکوک

توضیحات: به صورت بارزی لهجه آنها با لهجه آذربایجان شمالی در (جمهوری) آذربایجان متفاوت است.

آنها در منزل و در داخل گروه قومی خود به زبان آذربایجان جنوبی تکلم می کنند . برای آنها ادبیات محسوسی نیز وجود دارد . آنها در عراق و سوریه خودشان را تورکمن و یا تورک می نامند . بسیاری از آنها عربی و کردی را می توانند بخوانند.

بسیار از آنها در خصوص زبان آذربایجان جنوبی درس نخوانده اند . به الفبای عربی می نویسند و مسلمانند .

به مدخل اصلی تحت عنوان ایران رجوع کنید.

سوریه:

نام زبان: آذربایجانی ، از نوع جنوبی

جمعیت: 30 هزار نفر در سوریه (مطابق سرشماری سال 1961) زندگی می کنند.

توضیحات: لهجه ای که در سوریه صحبت می شود با لهجه کرکوک در عراق متفاوت است و به احتمال قوی نزدیکتر به لهجه تورکی عثمانی است تا لهجه آذربایجانی . این افراد به دلیل دانستن زبان عربی ، دو زبانه محسوب می شوند . آنها خود را تورکمن و یا تورکومن در سوریه و عراق می نامند . زبان نوشتاری در سوریه ندارند و مسلمانند.

تورکیه (بخش آسیایی):

نام زبان: آذربایجانی ، جنوبی

جمعیت: 530 هزار و یا بیشتر در تورکیه زندگی می کنند.

اسامی معادل: آذری (آذربایجانی)

لهجه ها: قارص (کارس)

توضیحات: یک تغییر تدریجی از زبان تورکی (عثمانی) به تورکی آذربایجانی از مرکز تورکیه به سمت غرب آن وجود دارد . مردم قارص به زبان تورکی آذربایجانی صحبت می کنند اما زبان ادبی آنها تورکی (عثمانی) است.

فارسی، غربی

[FARSI, WESTERN] PES

تعداد متکلمین: 22 میلیون نفر در ایران، یا 35/92٪ از کل جمعیت (1997) شامل 800/000 نفر داری در خراسان و همچنین در مناطق گیلان، تات نشین ، بختیاری، لر. کل جمعیت در سراسر کشور 24/280/000 نفر

اسامی معادل: پرشین، پارسی

لهجه ها: قزوینی، محلاتی، همدانی، کاشانی، اصفهانی، سده ئی، کرمانی، اراکی، شیرازی، جهرمی، شاهرودی، کازرونی مشهدی، باسری
طبقه بندی: هندواروپائی، هندوایرانی، ایرانی، غربی، جنوب غربی، پرشین

[KURDI] KDB

کردی

تعداد متکلمین: 3/250/000 در ایران

منطقه: شمال غرب ایران، عمدتاً در استانهای کردستان و کرمانشاهان و نیز تاحدی در استان آذربایجان غربی همچنین جمعیت بزرگی از کردها در شمال شرق ایران در استان خراسان هستند.

اسامی معادل: کوردی، کردی جنوبی، سورانی، کوراکورا، واوا.

لهجه ها: کرمانشاهی، مکری، جافی

طبقه بندی: هندواروپائی، هندوایرانی، ایرانی، غربی، شمال غربی، کردی

آنا دیلی

کونستانتین دیمتریوویچ اوشینسکی (1824-1871)

ترجمه ائدنی: پروفیسور فخرالدین و. یادگار

ترجمه چی دن نجه سؤز:

دوینیا پداقوژی ادبیاتینین اینجی سی ساییلان بو مقاله نی ک. د. اوشینسکی ایلک دفعه «خالق تحصیلی ناظیرلیگی» ژورنالیندا (1861- جی ایل، نؤمره 5) چاپ ائتدیرمیشدیر. مقاله اؤز مضمونو اعتباری ایله او دؤورده کی روسیا مکتبلرینده حؤکم سورن کلاسیک تحصیل سیستمینه قارشى یؤنلمیشدیر. ک. د. اوشینسکی اؤز علمی - پداقوژی کونسپسیاسیندا آنا دیلینی اؤن پلانا چکیر، خاریجی دیلترین آنا دیلیندن قاباق اؤیره نیلمه سینین اوشاق پسیکوژی سینه وورا بیله جه بی زیانی آچیب گؤستریر. سونرالار او، «آنا دیلی» درسلیگینده ایتدایی مکتبه تحصیلین آنا دیلی اساسیندا قورولماسی ایده یاسینین دوزگون لوگونو بیر داها تصدیق ائدیر.

فلسفی باخیمدان دیله بوتؤو کیمی یاناشان ک. د. اوشینسکی اونو خالقین معنوی حیاتی حساب ائدیر، و. ق. بلینسکینین «فردلر دیل یارادا بیلمز، چونکو اونو خالق یارادیر» فیکیرینه تام شریک اولدوغونو بیلدیریر. گؤرکملی پداقو، زادگان (اشراف) عایله لرینده خالقا اعتیناسیزلیگی کسگین تنقید ائدیر، چار مطلقیتی (تزار استیدادی) طرفیندن میلی آزادلیق حرکاتینین تعقیب اولوندوغونو پیسله ییر، خالقی کئچمیشدن آیرماغا چالیشانلاری حیدتله قامچیلاییر.

ک. د. اوشینسکی نین «آنا دیلی» مقاله سینین ترجمه ائدیب اوخوجولارا تقدیم ائتمکله دوشونورم کی، بو مقاله ده قالدیریلان مساله لرین بیر چوخو بو گون بئله اؤز یئرینی ایتیرمه یگیندن هموطنلریمیز اوچون مارقلی اولاجاق.

«دیل اؤیرتمه، دیلیری اؤیرنمگه نیسبتن داها یوکسک شئی دیر. تدریس واسیطه سی کیمی قدیم دیلترین پایینا دوشن تعریفلر ایکی قات آنا دیلینه عایید دیر، اونو دیلترین آناسی آدلاندیرماق داها دوزگون اولاردی». ژان پول

«بئش یاشلی اوشاق «لاکین»، «حالبوکی»، «اؤزوده»، (یعنی)، «یالینیز»، «بونون عکسینه اولاراق»، «البته» سؤزلرینی باشا دوشور. آنجاق اونلاری بیر کره اوشاغا یوخ، آتاسینا ایضاح ائتمگه چالیشین. تکجه «یعنی» سؤزونده درین بیر فلسفه گیزله نیر». ژان پول

"من فرانسیز دیلینی اؤیرنیم می؟ بونا دگرمی؟. آخی یاد دیلده سن اؤزونو همیشه عاجیز حیس ائدیر، دائما سونسوزلوقا قدر اونا اویغونلاشماغا چالیشیرسان. او دیلده ان عومومی، ان کوبود جیزگیلرینی ایفاده ائده بیلرسن". ی. و. گوته

"من خوشلا بیرام کی، روس روس اولسون، اینگیلس ده اینگیلس؛ اگر پروسدا پروس لی اولماق لازم دیرسا، اوندان گرک فرانسادا دا فرانسیز اولسون". برانژه

اینسان اوزون مودت نفس آلیر، آنجاق هاوانین مؤوجودلوقوندان اونون خبری اولمور. اوزون مودت هاوانین وارلیغینی بیلیر، لاکین خاصه لرینی، ترکیبینی، اورقانیزمین حیاتیندا اونون نه کیمی اهمیته مالیک اولدوغونو بیلیمیر. اینسانلار اوزون مودت آنا دیلین خزینه سیندن ایستیفاده ائدیلر، آنجاق اونون طبیعتین مورکبلیگینه، درینلیگینه فیکیر وئرمه بیلر، اؤز معنوی حیاتلاریندا اونون معناسینی قیمتلندیرمه بیلر. گوره سن ایندی اونو لایقینجه قیمتلندیریرلمی؟ معلوم ایجتیماعی فیکیردن، پئداقوژی پراکتیکادا قبول اولونموش اصوللاردان، موختلیف موسیسه لرده تدریس حیصه سینین قورولوشوندا چیخیش ائتسک، درک ائتمک چتین دئیلدیر کی، لایقینجه قیمتلندیرمگه هله چوخ قالیب.

اینسان دیلین باشلانغیجی عومومیلیکده بو و یا دیگر خالقین دیلین ازللی باشلانغیجی بشریت تاریخینده بوتون بؤیوک خالقلارین یارانماسینین باشلانغیجی کیمی کئچمیشین قاتلاریندا ایتیر؛ لاکین بوندان آسیلی اولمایاراق بیزده بئله بیر قطعی قناعت وار کی، هر بیر خالقین دیلینین یارادیجی سی باشقاسی دئییل، ائله همین خالقین اؤزو دور. بونو آکسیون کیمی قبول ائتسک ده، تزلیکله ائله شئین شاهیدی اولوروق کی، او بیزی ایستر - ایسته مز مات قویور؛ دوگردان می خالقین دیلینده ایفاده اولونموش هر شئی، خالقین اؤزونده گیزله نیر؟ دیلده چوخلو درین فلسفی فیکیر، اصیل پوئتیک حیس، اینجه واله ائدیجی ذوق، گوجلوشکیلده عومومی لشمیش فیکیرلرین ایفاده سینه چکیلن زحمتین ایزلری، زنگین موشاهیده چی لیک، آن جیدی منطق، یوکسک معنوی هونر، فیکیرلر اویناغی وار کی، بونلارا آن قودرتلی شاعیر، درین دوشونن فیلسوف بئله گوجلره ناییل اولور. بیز قطعی اینانا بیلیمیریک کی، بوتون بونلاری گؤرون دوگو کیمی فلسفه یه ده اینجه صنعتی ده، پوئزیایا دا بو قدر یاد اولان، ذوقونده هئچ بیر اینجه لیگی ایله سئچیلمه یین، جید - جهدینده هئچ بیر یوکسکلیک و بدیعیلیک بیلمه یین بو کوبود، بیسواد خالق کوتله سی یاراتمیشدیر. آنجاق بیزده یارانان شوبهه

یه جاواب اولاراق، همین بو عاغیل سیز، نادان، کوبود کوتله دن ائله گؤزل خالق ماهنی سی چاغلا بیر کی، بوندان هم شاعیر، هم صنعتکار، هم ده بسته کار اؤز ایله میننی آلیر؛ دقیق و درین معنالی ائله سؤزلر ائشیدیلیر کی، بونو علمین و آن چوخ اینکیشاف ائتمیش عاغلین کؤمگی ایله فیلولوق و فیلسوف تحلیل ائدیر. آن قدیم، آل چاتماز و نادانلیق دؤوروندن گلن بو سؤزلرین درینلیگینه و حقیقیلیگینه تعجبونوی گیزله ده بیلیمیر. بو هر هانسی بیر حادثه یه نیسبتن بیزه اؤز بیلگی میز، ساوادی میز و اینکیشاف میزلا شخصن فخر ائتمگه داها چوخ اساس و ثریر، هر هانسی حادثه یه نیسبتن بیزه خاطر لادیر کی، آیری - آیری شوعورلو شخصیتلردن، آیری - آیری اینسانی اورقانیزملردن باشقا یئر اوزونده نهنک اورقانیزملروار کی، اونلارین هر بیرینه اینسان اؤز بدینده قار دنه جیگی نین بوتون اورقانیزمه بسله دیگی موناسیبتده اولور. اؤز ساوادی میزلا فخر ائله رک بیز آشاغی و گئنیش خالق کوتله لری آراسیندان چیخمیش ساده، آز ساوادلی آداما عادتین یوخاریدان باخیریق؛ لاکین بیزیم حقیقتن ساوادی میز وارسا، میتدارلیقلا همین خالقین تاریخی وارلیغی قارشیسیندا باش آگمه لی، اونون سونسوز، هئچ واخت یامسیلایا بیلمه دیگیمیز یارادیجیلیغینا حئیران قالمالی ییق. اگر اؤز عمللریمیز اوچون خالقین سوی کؤکونده سیر کیمی گیزله نن معنوی حیات قاینقلاریندان گوج و روح آلا بیلسک، اوندان خوشبخت اولاریق. بلی، خالقین بیزه بخش ائدیگی دیل اؤزو گؤستریر کی، هر بیر شخص نه قدر ساوادلی، اینکیشاف ائتمیش اولورسا - اولسون، او خالقین بؤیوک وارلیغی قارشیسیندا حدسیز درجه ده کیچیکدیر.

خالق اؤز دیلینی نئجه، هانسی قانونلارا اساسن یارادیر، هانسی نیتلره اساسلانیر، کیمدن و نه ده درس آلیر، چایین می دانیشیغینا، کولگین می نفسینه قولاق آسیر؟ نییه دیلدره بو قدر دوغمالیق، هم ده یادلیق وار؟ هارادا، هانسی اوزاق زامانلاردا، هانسی اؤلکه لرده اونلار دوغمالاشدیلار و یادلاشدیلار؟ نه ایدی بیر دیلی بیر طرفه، او بیرینی باشقا سمته یؤنلدن کی، نتیجه ده دوغما قارداشلار راستلاشاندا بیر - بیرینی تانیمادیلار؟ بوتون بو سوآلار فیلسوفون و تاریخچینین قارشیسیندا سونو گؤرونمه ین مساله لر کیمی دورور. اوز آنا دیلی حاقیندا آز - ماز دوشونه بیلن یقین ائدر کی، دیل خالقین اؤزون ایچیندن گلن وارلیقدیر، خالق روحونون درینلیگینه گیزلنمیش بوتون خالق خصوصیتلرینی اؤزونده احتیوا ائدن بیر توخومدان یارانمیشدیر.

خالقین دیلی اونون اؤز تاریخی خودودلاریندان چوخ - چوخ اول باشلانان، بوتون معنوی حیاتی بو یو هئچ واخت سولمایان، همیشه یئنیدن پارداقلانان آن یاخشی چیچکدیر. دیلده بوتون خالق، اونون سوی کؤکو جانلانیر، اوندان خالقین روحو یارادیجی قوه ایله فیکیرده اری ییر، وطنین سماسی اولور، اونون هاواسی، فیزیکی حادثه لری، ایقلمی، چؤللری، داغلاری، دره لری، مئشه لری، چایلاری، قاسیرغا و توفانلاری شکله و

سسە چئوریلیر. بونلار دوغما نغمه لرده شیرین ماهنیلاردا، شاعیرلرین دیلینده نه قدر شاقراق (اودلو آلؤلولو) و آیدین سسلنیر. لاکین خالق دیلی نین ایشیقلی آیدین گورونن انگینلیکلرینده تکجه دوغما وطنین طبیعتی دئیل، همچنین خالقین معنوی حیاتی نین بوتون کئچمیشی عکس اولونور. نسیل لر گلیب - گئدیر، بیر - بیرینی عوض ائدیر، آنجاق دیلده هر نسیلین اؤز حیات گئرچکلیکلری ایرث کیمی گلجهک نسیللره قالیر. آنا دیلی خزینه سینده نسیللرین درین اورک چیرپینتیلارینین ایزی قالیر، تاریخی حادیشه لرین، اینام و گوروشلرینین محصولو قالیر، بیر سؤزله، خالق اؤز معنوی حیاتی نین بوتون ایزی آنا دلینده قورویوب ساخلایر. دیل خالقین یاشامیشلارینی، یاشایانلارینی و گلجهک نسیللرینی ان گوجلوه، زنگین و مؤحکم تئلرله تاریخن جانلی بیر بوتؤوده مؤحتشم شکیلده بیرلشدیرن واسیطه دیر. او، تکجه خالقین حیاتی نی یاشاتمیر، او، عئین زاماندا بوتون حیاتی نی اؤزودور. خالقین دیلی یوخدورسا، او خالق داها یاشامیر. محض بونا گوره ده بیزیم غرب قارداشلاریمیز یاد ائللری لرین هر جور تعقیبینه معروض قالدیقدا و بو زوراکیلیغین دیله ده تطبیق اولوندوغونو گوردوکده باشا دوشدولرکی، صؤحبت خالق اوچون اولوم، یا اولوم مساله سیندن گئدیر. خالقین دیلی مؤوجود دورسا، خالق دا یاشاییر. و ان دؤزولمز زوراکیلیق دده - بابالارین سایا گلمز نسیللرینین یاراتدیغی ایرثی خالقین الیندن آماق ایسته مکدیر. خالقین الیندن هر شئین آیین او دؤزر؛ لاکین اونون دیلینی الیندن آسانیز، او هئچ واخت بیر داها اونو یارادا بیلمز. خالق حتی یئنی تورپاقدا مسکونلاشا بیلر، لاکین دیلی تزه دن یارادا بیلمز؛ هئچ واخت! خالقین دیلی آغزیندا اولدوسه، دئمه لی، خالق اؤزو محو اولدو. اگر اینسان روحو اوزون عؤمور سورمه یین بیر آدامین اولوموندن سارسیلیرسا، بس بو روح خالقین چوخ عصیرلیک تاریخی طالعینه - یئر اوزونده تانرینین یاراتدیقلاریندان ان مؤحتشمی اولان دیله قصد ائدیلدیکده هانسی حیسلری کئچیرمه لیدیر.

بئله لیکله، خالقین معنوی و چوخ عصیرلیک حیاتی نین تام و دقیق سالنامه سی (کارنامه سی) اولان دیل عئین زاماندا هله کیتاب و مکتب اولمایاندا خالقی اؤیردن، تاریخ بویو اؤیرتمکده داوام ائدن ان اولو (موقدس) «خالق موعلمی» دیر. آنا دیلینی آسانلیقلا بؤیوک زحمت چکمه دن هر بیر نسیل، عئین زاماندا چوخدان تورپاقدا یاشایان، اؤزو ده راین - یین، دئپر - یین یوخ، هیمالایین آلتیندا اویویان مینلره اؤزوندن اولکی نسیلین فیکیرینین محصولونو و حیسلرینی منیمسه ییر. بابالارین بو سایا گلمز نسیللرینین بیرر - بیرر دوشوندوکلری، حیس ائتدیکلری، یاشادیقلاری هر شئی آسان، زحمتسیز یئنیجه ایشیقلی دونیا یا گوزونو آچان اوشاغا اؤتورولور (منتقل اولور) و آنا دیلینی اؤیرنن بو اوشاق حیاتا اولچویه گلمز محبتله گلیر. آنا دیلینی اؤیرنمکله اوشاق تکجه شرطی (قراردادی) سسلری اؤیرنمیر، او، هم ده آنا دیلینین دوغما دؤشوندن

معنوی حیات و گوج آلیر. آنادیلی اونا طبیعتی ائله ایضاح ائدیرکی، بونو هئچ بیر طبیعت شوناس باجارا بیلمز. اونا احاطه ائدن آدملا رین کاراکتریله تانیش ائدیر، یاشادیغی جمعیتله، تاریخی سعیرلیله ائله یاخینلاشدیریر کی، بونو هئچ بیر تاریخی ائده بیلمز؛ آنادیلی اوشاغی خالق ایناملارینا و پوئزیاسینا ائله باغلا بیلرکی، بونو هئچ بیر ائستتیک ائده بیلمز، نهایت، آنادیلی ائله منطقی آنلا بیلشلار و فلسفی گؤروشلر آشیلاییر (اؤیره دیر) کی، بونو هئچ بیر فیلسوف باجارماز.

زور- گوج ایله اینکیشافی پوزولمایان اوشاق، ان اوزاغی 5 - 6 یاشیندا اؤز آنادیلینده جسارتله، دوزگون دانشیر. آنجاق تصور ائدین کی، آز - ماز عاغلی اولان 6 یاشلی بیر اوشاغین اؤز آنادیلینده دانشدیغی کیمی هر هانسی باشقا دیلده دانیشا بیلمه سی اوچون نه قدر بیلگی، حیس، تفکورو، منطقی و فلسفه سی اولمالیدیر. اوشاغین اؤز آنا دیلینی بوجور منیمسه مه سینده یالئیز یادداشی اساس گؤتورنلر چوخ سهو ائدیرلر. هئچ بیر یادداش (حافیظه) نه اینکی هر هانسی بیر دیلین بوتون سؤزلرینی، حتی بو سؤزلرین مومکون بیرلشمه لرینی و دگیشیک لرینی دوزلتمگه ناییل اولای بیلمز؛ یوخ، اگر دیلی یالئیز یادداشلا اؤیرنسه یدیلر، اوندا هئچ بیر دیلی دوز - عملی اؤیره نه بیلمز دیلر. خالقین یاراتدیغی دیل اوشاقدا اونا حیواندان فرقلندیرن سؤز یاراتما قابلیتینی اینکیشاف ائدیریر. سیز حیس ائدیرسینیز کی، اؤز فیکیرینی ایفاده ائتمک ایسته یان اوشاق گاه بیر ایفاده، گاه دا باشقا ایفاده ایشله دیر و ایستر - ایسته مز تعجوبلنیر، دئییه سن کی، بیر - بیرینه چوخ یاخین اولان ایکی سؤز آراسیندا کی اینجه فرقی حددن آرتیق یاخشی حیس ائدیر. سیز همچنین حیس ائدیرسینیز کی، اوشاق یئنی سؤز ائشیدنده اکثر حاللاردا اونا دوز حاللاندیریر (صرف ائدیر)، تصریف ائدیر و باشقا سؤزلرله بیرلشدیریر. اولابیلردی می کی، آنا دیلینی اؤیره نرکن اوشاق خالقا دیل یاراتماق ایمکانی وئرمیش یارادیغی قووه نین حیصه جیک لرینی منیمسه مه سین؟ باخین، خارچی دیلین بو اینستیکتینی (غریزه سینی) خارچیلر نجه چتینلیکله منیمسه بیلرلر، اصلینده بو هئچ منیمسه نیلمیر. روسیادا 20 ایل یاشایان آلمان حتی 3 یاشلی روسون اؤز دوغما دیلینده بیلدیکلرینی قازانا بیلر.

بو غریبه پئداقوق - آنادیلینه نه اینکی چوخ شئی اؤیره دیر، همده آسان و غئیرعادی راحت بیر مئودلا اؤیره دیر. اوشاغا 5 - 6 نامعلوم آد وئریریک، 7 - 8 خارچی سؤز، 2 - 3 آنلا بیلش، بیر نجه مورکب حادثه اؤیره دیریک و بونا چوخ چتینلیکله ناییل اولوروق. اوشاق اوچون ایسه بو داها چتین اولور. او، گاه ازبرله بیر، گاه دا اونودور. اگر وئرین آنلا بیلشلار آز و یاچوخ درجه ده مجرد اولورسا، هر هانسی بیر منطقی و قراماتیک اینجه لیک ایفاده ائدیرسه، اوشاق قطعی شکیده اونلاری منیمسه یه بیلر، حالبوکی بیزیم اونا عبث یثره صرف ائده رک آیدینلاشدیرماغا چالیشدیغیمیز اینجه لیکلری او تجروبه ده آسانلیقلا، سربست شکیده منیمسه بیر. بیز اؤزوموزو اونونلا ساکیتلشدیریریک کی، اوشاق آنا دیلینده ائله بله فیکیرلشمه دن دانشیر،

آنجا که بو فیراز (عیبارت) هئچ نه ایضاح ائتمیر. اگر اوشاق بو و یا دیگر قراماتیک دؤنومو یئرینده ایشله دیرسه، دانشیغیندا سؤزلرله قراماتیک فورمالار آراسینداکی اینجه لیکلری گؤره بیلیرسه، دئمه‌لی، او، بونلاری حیس ائدیر، اولابیلسین کی او بیزیم ایسته دیگیمیز یول لا گئتمیر. آنا دیلینی اؤیره ننده اوشاق تکجه سؤزلرین و سؤز بیرلشمه لرینین یارانماسینی، دگیشیکلیگه اوغراماسینی یوخ، همچین سونسوزمقداردا آنلایشلاری، اشیالارا موناسیبتلری، فیکیرلری، حیسلری، بدیعی اوبرازلاری، دیلین منطقی و فلسفه سینی اوییره نیر. اؤز ده اونلارا آسان و تئز، جمعی ایکی – اوچ ایل عرضینده بییه له نیر. سعی و متودیک جانفشانلیق گؤسترمله آدم 20 ایل عرضینده هئچ بونلارین یاریسینا دا بییه لنه بیلمز. بودور آنا دیلی نین – بو بؤیوک خالق موعلمینین – گوجو!

سوروشا بیلرلر، بس نییه بیز آنا دیلی دئییریک؟ مگر اوشاق عئینی آسانلیقلا خارجی دیلی اؤیره نه و بوندان آنا دیلینی اونا وئردیگی خئیری گؤتوره بیلزمی؟ فرانسیز و آلمان دیللی ده روس، لاتین و یونان دیللی کیمی بو خالقارین اوزون عصیرلیک معنوی حیاتی نین نتیجه سیددیر. دئمک، آدم اوشاقلیقدان هر هانسی بیر خارجی دیله دانشماغی اؤیره نیرسه، اونون معنوی اینکیشافی بوندان هئچ نه ایتیرمیر، عکسینه اودور. کیچیک فرانسیز، اینگیس، ایتالیالی اؤز دوغما دیلریندن روس کیمی بلکه داها چوخ خزینه قازانیر. بونلارین هامیسی دوزدور. اگر روس اوشاقی لاپ اوشاقلیقدان، فرانسیزجا و یا آلمانجا دانشارسا، کیچیک فرانسیز و یا کیچیک آلمانلی نین اولدوغو وضعیته دوشرسه، اونا شوبه سیز، اونون، معنوی اینکیشافی عئینی ایله او یول لا، اولابیلسین کی، آشاغیدا گؤره جگیمیز کیمی میلی کاراکترلرین شوبه دوغورمایان، ایرته کئچمه سی فاکتینی قبول ائتمه سک، تمامیه همین یول لا گئتمه سین.

دیلین خالقین معنوی حیاتی نین نتیجه لرینی ایفاده ائدیگینی، فیکیر و حیسلرین اوزون وارلیق اولدوغونو قبول ائتسک، اونا البت کی، نه اوچون هر خالقین دیلینده اونون خصوصی کاراکترلرینین عکس اولدوندوغونو، دیلین خالقین آن یاخشی سحیه سی اولدوغونو باشا دوشریک. یونگول، جینگیلیتی لی، کسگین، تبسوملو، کوبودلوق چالاریغی ایله یاناشی، نزاکتلی، چؤزه له نن، پروانه کیمی پرواز ائدن فرانسیز دانشیغی، آلمانین آغیر، دومانلی فیکیرلرینه غرق اولان، گؤتور – قوی ائدن دانشیغی، آیدین، بیغجام، غئیرموعینلیگه محل قویمایان، بیر باشا ایشه باشلایان بریتانیالی نین پراکتیک نیطقی، ایتالیالی نین نغمه لی، پارلاق، رنگارنگ و بلاغتی نیطقی، سونسوز چاغلایان، داخلی حیسلری تلاتومه گتیرن و هردن بیر برک گورولتوسو ایله سئچیلن ایسلاویان نیطقی – بوتون و ممکون مزیتلردن، بعضن، خالقین اوزونون او قدرده یاخیندان ایشتیراک ائتمه دیگی تاریخین اوزوندن بو دیللی یاردان خالقارین کاراکتریه داها یاخشی تانیش

اندیر. محض بونا گۆره ده، خالقین کارا کترینه بلد اولماق اوچون داها یاخشی، بلکه ده، یئگانه دوزگون یول اونون دیلینی اؤیره نمک دیر و بیز خالقین دیلینه دریندن وارید اولدوقدا اونون کارا کترینه داها دریندن بلد اولوروق.

دیللرین بو شوبهه دوغورمایان سجه لریندن نتیجه چیخارماغا حاقیمیز وار کی، آدامین اوشاقلقدان هانسی دیله دانشماغی، اونون معنوی اینکیشافی اوچون هئچ ده اهمیتسز دئییلدیر. هر اوشاغین معنویاتیندا و اینکیشافیندا او احاطه ائدن طبیعتین، آداملارین، اوتاغیندا آسيلمیش شکیللرین، حتا اونون اویونجاقلارینین دا تأثیری اولدوغونو اعتراف اندیریک سه، اوندا بیز بو و یا دیگر خالقین مزیتلریله دولو دیل کیمی بیر حادثه نین تأثیرینی اینکار ائده بیلریم کی؟ طبیعتین، حیاتین، اینسانلارا مونا سبیتین ایلک یوزوجوسونون، هر شیئی گۆرن، دویان و باشا دوشن بو اینجه آتموسفرین تأثیریندن ایمتیناع ائده بیلریم کی؟ دئیجه ک سینیز کی، بو آتموسفر روس دیلینده یوخ، هر هانسی بیر اجنبی دیله اولسا، نه فلاکت گتیره بیلر کی؟ دوغوردان دا هئچ بیر بلا اولمازدی، اگر:

بیرینجی سی، اگر دیل اوشاغین اورقانیزمینده آرتیق اؤزونه حاضرلانمیش دوغما یوآ تاپیرسا، ایکینجی سی، اگر اوشاق دوغوردان دا، دیلی ایله دونیانی شرح ائدیگی خالقین محیطینه تمامیه دوشورسه، اوچونجوسو، اگر طالعین حؤکمو ایله اوشاغین ایچریسینده یاشادیغی و فعالیت گؤستریدیگی خالقین دیلی اونون آنا دیلینی عوض اندیرسه، بیرسؤزله، اگر کیچیک روس بالاسی بوتون جهتلردن فرانسیز، آلمان و یا اینگلیس اولماق مجبوریتینده قالیرسا. لاکین بلا بوراسیندادیر کی، بو شرطلردن بیرینجی سی قطعی یئرینه یئتیریه بیلمز، ایکینجی سی اوزمان اولابیلر کی، روس اوشاغی خاریجده بویوسون و یا تریبه آلسین، اوچونجوسو او زامان اولار کی، والدینلر اوشاغین وطنینی دیشدیرمگی قرارا آلسینلار.

میلی کارا کترین اوشاغا ایرثن کئچمه سی حاقدا دانشماق اولارمی؟ بیز دئییریک سه کی، اوشاقلارا والدینلریندن فیزیونومیانین چوخ بؤیوک جیزگیلری - گؤزون رنگی، بورنون، دوداقلارین، ساچلارین فورماسی، قد - قامت، یئریش طرزی، میمیکا کئچیر، اونداء، البته، گومان ائتمک اولار کی، اوشاقلارا والدینلریندن داها اینجه و درین سجه وی خصوصیتلر کئچیر. چونکی اینسانین خصوصی مزیتلرینین سببی داها درین و گیزیلی اولدوقدا، او، ایرثن چوخ دوزگون کئچیر. کور والدینلردن گۆرن اوشاقلار دوغولور، علیل و قیچی اولمایان آتا بو ناقیص لیگی هئچ واخت اوشاغینا اؤتورمور، لاکین بونونلا یاناشی سببی عصب سیستمی نین درینلیگینده کؤک سالمیش و حکمین اختاریب تاپایلمه دیگی خسته لیکلری مثلن، ورم، اوره ک کئچمه / ائیپی لپسیا، ایرثی دللیک و ساییره والدینلردن اوشاقلارا کئچیر و بعضن بیر نسیل اؤتور، او

بیرینده تظاهور ائدیر. میمیکا کیمی هئچ بیر شئی ایرثن بو قدر دوزگون وئرلمیر، هئچ بیر میکروسکوپلا گورونمه یین داخلین گیزلی علامتترین، تظاهورودور و اکثر حاللاردا دوشونجه طرزینین و حرکتترین تأثیری آلتیندا دییشیکلیگه اوغراییر.

کاراکترین میلی خصوصیتی نین دیگر باشقا علامتله نسبتن والدئینلردن اوشاقلارا داها دوزگون اؤتورولمه سینی بیز موباحیثه دوغورمایان، اؤزو ده چوخ کسگین شکیلده تظاهوراندن، بو سببدن ده شوبهه دوغورمایان فاکت کیمی قبول ائده بیلیریک. بئله لیکله، کاراکترین بو ایرثی اساسی، باشقا مقاله ده گؤستردیگیمیز کیمی، اینسانین واخت اؤتدوکجه بوتون کاراکترینی تشکیل ائدن آن مؤحکم خصوصیتیه چئوریلیر. آنادان گلمه مثیللریمزه اویغون گلن شئی آسانلیقلا و مؤحکم منیمسه بیرییک، بو اساسلارلا ضید اولان و یا اولارلا یاد اولان شئی چتینلیکله اؤیره نیب، ضعیف یاددا ساخلاییب و یالنیزاوزون سعیلردن سونرا اؤز دوغما کاراکتریمیزه چئویره بیلیریک. بورادان آیدین اولورکی، اگر اوشاغین دانشماغا باشلادیغی دیل اونون آنادان گلمه کاراکترینه ضید دیرسه، بودیل هئچ واخت اونون معنوی اینکیشافینا آنا دیلی قدر گوجلو تأثیر گؤستره بیلمز، هئچ واخت اونون روحونا و بدینه بو قدر درین کؤک سالا بیلمز، هئچ واخت اونون زنگین و هر طرفلی اینکیشافینا کؤمک ائده بیله جک قدر درین و ساغلام کؤک سالا بیلمز.

اکین بو آز دیر. یوخاریدا گؤردویوموز کیمی، خالقین دیلی، وطنی و معنوی حیاتی تام عکس ائتدیریر، عئین زاماندا او، اوشاغی احاطه ائدن محیطین و حیاتین شرحچسی دیر. اوشاغین آنا دیلینی عوض ائدن دیل اونا یابانجی محیطی و حیاتی تبلیغ ائنده نه باش وئریر؟ هئچ نه، یالنیز اوشاغین چوخ چتین، کوت بئین اولماسی، طبیعتین و حیاتین درینلیگینه جوزبی شکیلده وورماسیندان باشقا هئچ نه! باشقا سؤزله، او، داها لنگ و داها ضعیف اولور. فرانسین و اینگیلتره نین طبیعتینی روسیادا یاراتماق اولماز، یوخ، اگر اؤزائوینده حیاتا ضید محیط یاراتماق مومکونسه، بو محیط نه قدر میسکین، نه قدر جلیز اولار، هر آددیمدا اوندان دگیشیکلیکلر عمله گلر کی، اونون آراسیندان بیزیم ملیتیمیز بویلانیر، بونودا باشا دوشمک و ایفاده ائتمک اوچون اوشاق آنا دیلینده اولمادیغینا گؤره باشا دوشوب ایفاده ائده بیلیمیر.

خاریجدن دایه لر و ننه لر، قووئرئرلر، قووئرئانت قادینلار، حتی خادیملر گتیزدیریردیله، آنا - آنا بیر کلمه ده اولسون روسجا دانشمیر، بیر سؤزله ائوده بیر تیکه فرانس، اینگیلتره و یا آلمانیا، بعضن ده بیر تیکه اوندان، بوندان بیر آز دا اوچونجودن یارادیرلار. آنجاق بونلار نه قدر میسکین دیر، نه قدر موختلیف میلتلرین پارچالارینین بی آیرجاسینا قاریشیغیدیر! اؤز میلی ماراقلاریندان آیری دوشموش بو شخصلر نه بی و نجهه اویره دیرلر؟ بوجور میسکین صونعی آتموسفرله سونسوز درین و قیدا وئریمی خالق آتموسفرینی عوض ائتمگه چالیشیرلار. آنا و آنا فرانسیزجا، آلمانجا، انگلیسجه دانشیرلار، اؤزو ده چوخ سلیس دانشیرلار، اولار

اینانیرلارمی کی، بو دیلیری اؤزاؤلکه لرینده بویوموش فرانسیز، آلمان و یا اینگیس کیمی دانیشرلار؟ یوخ، اگر پوشکین روس دیلینی موسقوا کلیسه خادیم لریندن اؤیره نیسه، بیزیم فداکار فرانسیزلار و آلمانلار دا فرانسیز و آلمان کندیلیریندن اؤیره نمگه شئی تاپا بیلر. بیز دیل داخیلینده فعالیتده اولوروق، لاکین هئچ واخت اونون مین ایللرین داوامی اولاراق همیشه جاوان حیاتی و قوه قاینقلارینا باش وورمامیشیق و وورا دا بیلمه ریک، همین قاینقلار اؤزونده وطنین طبیعتینی، خالقین معنوی و همیشه یانار حیاتیینی عکس ائتدیرن بوخالق دریاسینی قوروماغا و لیل نمگه قویمور. بس حیاتیین بوتون وضعیتی، بس دین، اینسانلار مونا سبیت، حیسلر، آنلایشلار؟ بیز هئچ واخت حیاتییمیزین بوتون ساحه سینی ائله دگیشه بیلمه ریک کی، اونون آراسیندان میلیتیمیز و یاشادیغیمیز خالق آتموسفری گؤرونمه سین. دئمک اوشاغین آنا دیلینی اجنبی دیل ایله عوض ائتمکله، روسیادا یاشایا- یاشایا بیز هر دفعه اونا حقیقی و زنگین بولاق عوضینه ساختا و کاسیب بیر قاینق تقدیم ائتمیش اولوروق.

فرض ائده ک کی، هر هانسی بیر وارلی آدام فرانساین و یا اینگیلتره نین بیر پارچاسینی اؤزائوننده یارادا بیلدی، ائوده بوتون شرایط، حیات بورادا دانیشرلان دیلین کاراکترینه اویغون گلیر، حتی فرض ائده ک کی، قاجیلماز اولاراق بو ائوده یاشایانلارین دینی همین دیله اویغون گلیر، اوندا دونیادا بو جور هفتی بئجاردان پیس اولان پراووسلاو ایکی اوزلولویون فرانسیز شیوه سیله عیبه جر قاریشیغی یوخدور، فرض ائده ک کی، بیرسؤزله، بو خوشبخت عایله لردن اولان اوشاقلار فرانسادا فرانسیز عایله لرینده و یا اینگیلتره ده اینگیس عایله لرینده اولدوغو کیمی اینکیشاف ائدیرلر، اوندا نه اولار؟ تکجه اوشاغین دیل ایله بیرلیکده اؤزونه فرانسیز و یا اینگیس کاراکترینی آشیلماقدان ووالدئینلرین شیلتاق لیغی ایله، مودانین (mode) آخماق طلبی ایله خالقین زنگین معنوی ایرثی نین اؤزونه چاتان حیصه سیندن، او حیصه دن کی، اونا وطنینه و خالقینا اؤلاد ائتمیشدیر، ایمتیناعدان باشقا هئچ نه دئییلدیر. قوی، او سونرا خاریجی دیل کیمی روسجا دانیشماغی اؤیره نسین، بو هئچ واخت اونون قلبیندن ایلك بشیکده آلدیغی تاثراتلاری سیله بیلمز. اونون دانیشدیغی دیلین و بو دیلی یاردان خالقین روحو اوشاغین قلبینده درین کؤک سالیر، اونون قانینا و جانینا هوپور، خالقین دیلی اؤز مؤوقعینی (دورومونو) تاپیر و یاد کؤکلری قوپاریب آتمیر، چونکی عادی پسیکولوژی قانونا اساسن اؤزونه بیرینجی یئر تاپان هر بیر تاثرات بوتون سونرا کیلاردان درینده اولور. بو یوللا تربیه آلمیش اینسانین حیاتا قدم قویاندا اؤزونون کؤکلرین آراسیندا یاد اولماغی، اوزو کیمی بدبختلرین آراسیندا اونلارین یاراتدیغی و صونعی شرایطده یاشایاراق، بلکه ده بو حیاتدا پاریلدا یا جاغی، لاکین همیشه خالقا یابانجی قالا جاغی و اونون اورقانیکی حیاتیینا بیردزه ده خئیر و ئرمیه جگی تعجوبلورمور؟ بئله آدامین ادبیات و دؤولت فعالیتی ساحه سینده ایشلری اجنبی بزه گی ایله دامغالاناجاقسا و خالقین خوشونا گلمیه جکسه، اونون

بویوندا آغیر یوک کیمی قالارسا و یا هئچ کیمه لازیم اولمایان و باشا دوشولمه یین شئی کیمی رد اولونارسا، بورا دا تعجوبلو نه وارکی؟ بوجور تربیه آلمیش آدام خالق ایرئینه هئچ بیر شئی وئره بیلیمه جک، اجنبینی اؤز خالقین مالئین ائده بیلیمیرسه، هئچ واخت خالق باشا دوشمورسه و خالق طرفیندن آنلاشیلیمیرسا، جمعیتین و خالقین یاراماز عوضوو، بعضن آن آغیر یوک کیمی قالیرسا، اؤزونه وطنپرورماسکاسینی نئجه تر تۆکه – تۆکه گئیسسه بئله، وطنسیز یازیق کیمی گۆرونورسه، بورادا تعجوبلو نه وارکی؟

داها پیس اودور کی، اوشاق عئین زاماندا بیر نئچه دیلده دانیشماغا باشلا بیر و نتیجه ده اونلارین هئچ بیر اونیون اوچون طبیعی دیل یئرینی توتا بیلیمیر. اوشاغین اینکیشافیندا آنا دیلی نین اهمیتینی بیز ایضاح ائده بیلیریک، لاکین هئچ بیرینین دوغما آدلاندیرا بیلیمه جگی دیلترین اوشاقلیقدا بوجور چارپازلاشماسی نین (توقوشماسی نین) نه کیمی نتیجه لر وئره جگینی ایضاح ائتمگه احتیاج یوخدو. اؤزلویونده آیدین دیر کی، بئله چارپازلاشمادا اینسان جمعیتی نین آن بویوک مورشدو اولان دیل، دئمک اولار کی، اوشاغین اینکیشافینا تأثیر گؤستریمه جک، آنجاق بو پئداقوقون (دیلمین) کؤمگی اولمادان هئچ بیر پداقوق بیر شئی ائده بیلمز. بیز بو جور تربیه آلمیش اوشاقلاری گؤرموشوک. اونلار یا تام، هر جور کاراکتردن حتی آن آز اینکیشاف ائتمیش آداملاردا کی هر جور یارادیجی قوه دن محروم اولموش، لاکین تربیه سی پوزلمایان کوت بئیینلر دیر، اونلاری خیلاص ائدیجی عیبرت درسی اوچون جمعیته نومونه گؤستمگه دگردی. یازیق اوشاقلار، چوخ قایغی کش والدئینلرینیز سیزی نئجه دهشتلی اؤلومه محکوم ائدیلمر: اونلار نه اینکی سیزی وطنداش کاراکتریندن، پوئزیدان، معنوی حیاتدان محروم ائدیب، اؤزونو گولونج وضعیته سالماق اوچون، مؤدانین قوربانئ اولماقلا، خالق حیاتیندا بوتون محصولدار فعالیتدن کونوللو شکیلده ایمتیناع ائدن جمعیته اگلنجه وئرمک اوچون اویونجاقلارا چئوریلیملر. بونون هامیسی نه دن و نه اوچون ائدیلمر؟

خاریجی دیلری موختلیف باخیمدان اؤیره نمک اولار:

بیرینجی سی، دیلی اؤیره نیلن خالقین ادبیاتی ایله تانیش اولماق مقصدی ایله، ایکینجی سی، آغلین منیطقی اینکیشافینا ایمکان وئرمک اوچون. چونکی هر بیر یئنی دیلی منیمسه مک، بو معنادا عقلی مشغولیت اوچون آن یاخشی واسیطه دیر، خصوصیه بو دیل روم و یونانیستاندا اولدوغو کیمی اورقانیک جهتن اینکیشاف ائدیسه، اوچونجوسو، خاریجی دیلر شیفاهی و یازیلی شکیلده دیلینی اویره ندیگیمیز میلتین نوماینده لرله

علاقه به گیرمک اوچون واسیطه دیر و نهایت دؤردونجوسو، پراکتیک جهتدن همین خاریجی دیلردن ایستیفاده ائدیب و اؤزهموطنلریمیزله دانیشماق و یازیشماق اوچون.

دیله باشقا خالقین اؤز زنگینلیگی نین آچاری کیمی یاناشان بیرینجی حالین زنگین و موهوم نتیجه لر آده ائتدیگی شوبهه دوغورمور، آنجاق آخیرینجی نین معناسیز، بوش شی اولدوغو دا شوبهه سیز دیر، چونکی بورادا بیز غریبه و وحشی بیر مُدانین طلبینی یئرینه یئتمیش اولوروق، اؤز هموطنلریمیزله خاریجی دیله دانیشیریق. عئین زاماندا معلومدورکی، محض یئنی خاریجی دیلدرین اؤیره نیلمه سینده آخیرینجی غریبه و یابانجی مقصدبیزیم اکثر ساوادلاری لاریمیزدا، همچین بیر چوخ مکتبیمیزده اؤزونه یئر توتوب و بومقصد نائیل اولماق اوچون حاضیردا آن چوخ «پاپاشا» و «ماماشا» لاریمیز، اینستیتوت و پانسیونلاریمیز چالیشیرلار.

خاریجی دیلدری اؤیره ننده بیزی عقلی ژیمناستیک ماراقلاندیریرسا، اوندا لاتین و یونان دیلدرینی اؤیره نمله لی بیک، بیزی غرب خالقلارینین زنگین ادبیاتی ماراقلاندیریرسا، اینگلیس و آلمان دیلدرینه اوستونلوک و ئرمه لی بیک. بیز ایسه داها چوخ فرانسیز دیلینه و اونون نیسبتن کاسیب و باشقالاری ایله موقاییسه ده روحن داها چوخ یابانچی اولان ادبیاتینا جان آتیریق. بیزیم دبه اولان مکتبلریمیزده فرانسای ادبیاتی اؤیره نیلیرسه، بو دیله داها چوخ پراکتیک آده ائتمک، همچین اساس مقصدین بوشلوغونو و معناسیز اولدوغونو قیسمن اؤرت - باسدیر ائتمک اوچون ائدیلمیر. بو و یا دیگر خاریجی دیلی هانسی مقصدله اؤیره نگیمیز چوخ واجیدیر، چونکی او، دیل اؤیره نمه نین متدوونو موعینلشدیریر. خاریجی دیلی خالقین ادبیاتینا بیر آچار کیمی اؤیره ندیکده، اساس دیقت یازیچیلارین اوخونماسینا یؤنلیر. دیل عقلی ژیمناستیک کیمی اؤیره نیلیرسه، دیل اؤیره نمه نی اساسن دیلین منطیقینه یؤنلدرلر و ادبیاتدان بؤیوک نومونه لر یامسیلاماقا عقلی مشق ائتمگه مجبور ائدیلمیر. دیله پراکتیک جهتدن بیله نئمک ایسته بیریک سه، اوندا بوتون دیقتیمیز مضمونا دئیل، پراکتیک وردیشلرین آده ائدیلمه سینه، دوزگون دانیشماغا، قیراماتیک جهتدن دوزگونلوگه، ایفاده لرین چئویکلیگینه و عمومی ایشکللیگینه یؤنلدیلمه لیدیر. دیل اؤیره نمه نین مقصدیندن آسیلی اولاراق، موعلیمی، درسلیگی و اوشاغا خاریجی دیلی نه واخت اؤیره ده جگیمیزی سئچیریک.

دیل اؤیره نمه ادبیاتا و منطیقه بیله نئمک مقصدی گودورسه، اوندا اثرکن یاشلاردان اوشاغین اؤز آنا دیلینی تام اؤیره تمه دن باشلاماغا احتیاج یوخدور، بو اصلینده ضررگتیرر. یوخ، اگر بیز دانیشیق دیلینی اؤیره نئمگی قارشیمیزا مقصد قویموشوقسا، و آن چوخ دانیشیغیمزین تمیزلیگینه چالیشیر یقسا، اوشاغا فرانسیزجا دانیشماغی مجبور ائتمگیمیز آیدیندیر، چالیشمالی بیق کی، بیزیم دوغما دیلیمیز اونا دانیشماغا مانع اولماسین: بورادان دا فرانسیز تربیه چیلرینی و قوئرئرلرینی توتماغیمیزین مقصدی آیدینلاشیر، روس دیلی ایله یاناشی مکتبین ایلك صینیفلریندن فرانسیز دیلینی اؤیره نئمک طلبی و ساییر آیدین اولور. فرانسیز دیلینی مکتبلریمیزده و

خصوصیله قادین مکتبلرینده ادبیات و یا عقلی اینکیشاف خاطرینه اؤیره نیلمه دیگی یقین کی، هئج کسده شوبهه یثری دوغور مور. بیر باخین، بو مکتبلرین تربیه چیلری اوشاقلارا فرانسیز ادبیاتیندان هئج بیر شی وئر بیلیرلر و اونلار عادتین موختلیف مولیفلردن پارچالار توپلانمیش، اکثرن اهمیتینی ایتیرمیش و یالنیز سؤز گولشدیرمک خاطرینه، ترتیب اولونموش عادی میسکین منتخباتلار تکلیف ائدیرلر. دوغوردان دا، قیزلارا وولتری، رۇسونو، هوقونو، (آلکساندر) دومانی، برانژنی تووصیه ائتمک اولارمی؟ هم والدئینلریمیز، هم ده تربیه چیلریمیز ناراضی قالاردیلار کی مکتبلریمیزده تربیه آلان اوغلان و قیزلار دیل ایله یاناشی فرانسیز ادبیاتی نین یاخشی نومونه لرینین فیکیر و روحونو منیمسه سینلر. محض بونا گؤره ده عادتین قیزی عیبه جر کورنل، راسین اوبرازلاری و مولیئرین کیچیک پارچالاری ایله تانیش ائده رک اونلارا آن چوخو اورتاباب اثرلری تقدیم ائدیرلر کی، بونلاردا حقیقی تمیز حیسلر کیمی فیکیر آز دیر، سونرا دا اونلاردان اساسن بیزیم ماغازالاریمیزی، تاسوف کی، قادینلاریمیزین کیتابخانالارینی دولدوران فرانسیز ادبیاتی نین جلب ائدیجی اثرلرینی گیزله دیرلر، بو عجایب تربیه ایشینده نه قدر یازیق، گولمه لی، نه قدر آز دوشونولموش، دریندن حیس اولونان جهتلر وار.

وضعیت آلمان دیلینده ده عئینی ایله بئله دیر، آنجاق آلمان دیلی ایکنجی سیرادا دورورو. اونا گؤره ده اونون اؤیره نیلمه سی نتیجه لری داها آجینا جاقلی دیر. بیر نئچه عومومی ایشلک ایفاده لرینی بیرلشدیرمگی سهوسیز بیر قئید یازماغی باجاران، دبده اولان مکتبلریمیزده تحصیل آلان اوغلان و قیزلار ایمتاحاندا گؤته نی، شیللری، لئسینگگی گوجلو تنقید آتشینه توتوب، هیئلوقنلار و ساییر حاقیندا دانیشیر، موعلیم لریندن ائشیتدی کیری هر شیئی توتوقوشو کیمی تکرار ائدیرلر، لاکین شیللردن، بیز هله گؤته نی دئمیریک، بوتؤو بیر صحیفه نی باشا دوشمورلر، اودور کی، آلمان ادبیاتی ایله مشغول اولماغا اونلاردا نه هوس، نه ده ایمکان اولور. روس جمعیتلرینده آلمان دیلی اؤیره نیلمه دیگیندن، ایشلمه دیگیندن بو دیلین اوزون - اوزادی اؤیره نیلمه سی چوخ گؤزل بهره وئریر، جاوان اوغلان و یا قیز آلمان چؤره کچیلری و چکمه چیلری ایله دانیشا بیلیر، خاریجه گئتدی کده ایسه عئینی ایله اونون کیمی بلکه ده اوندان یاخشی اوچ و یا دؤرد آوروپا دیلینده دانیشا بیلن هر هانسی بیر مهمانخانا کئلرینی (نظافتچی سینی) اؤز آلمان دانیشیغی ایله واله ائتمک ایمکانی الده ائدیر.

اگر خاریجی دیللی اؤیره نمه نین بو گؤزل بهره لری آن یاخشی جاوانلیق ایللی حسابینا، تحصیل واختی نین چوخ حیصه سینی توتماق، آنا دیلی ایله مشغول اولماقدان محرومیتلری باهاسینا باشا گلمه سهیدی، -«آنا دیلینده دانیشانلار جزالاندیریلیر و یاجریمه اولونور، ائله بیل نه سه نالاییق سؤز ایشلدر، نه سه آخماق ایش گؤروب»- بوتون بونلار کدر دوغور ماسایدی گولمه لی گؤرونردی. اوشاق اؤز روحونا اویغون دانیشماغا جان آتیر، بو اونا چوخ آسان گلیر، اونون اینکیشافینا شرایط یارادیر، آنجاق تربیه چی دئیر: اولماز- بو اونون

معنوی اینکیشافینی نه اینکی لنگیدیر، حتی اونو اینکیشافدان ساخلاییر و بودا سؤزسوز اونون بوتون اینکیشافی نین حیاتینا اؤز تاثیرینی گؤستریر. عاغلین و حیسین کوتلویو، داخلی، صمیمیتین و پوئزیانین اولماسی، فیرازانین فیکیره آغالیق ائتمه سی - بودور بئله تریبه قایغیسی نین نتیجه لری.

البته، تعجوبلی اولسا دا بیر شئی آیدین دیر کی، خارجی ادبیاتلا بیزده او آداملار مشغول اولورلار کی، اونلار اؤزلری خارجی دیللی اؤیره نیرلر، هر هانسی بیر گیمنازیست و یاسمیناریست فرانسیزجا قیملداسا، هئچ بیر فرانسیز اونون نه دئمک ایسته دیگینی باشادوشمز. روسیانی اینگیلس ادبیاتی خزینه سیله آز - چوخ تانیش ائدن اینگیلسجه دن ترجمه ائدنلریمیزین چوخو بو دیلده نه اینکی اون سؤزو بیر - بیرینه جالایا بیلیر، حتی سئودیکلری و دریندن باشا دوشدوکلری مؤلیفدن بیرجه سطیری برکدن اوخویا بیلسه لر، اونلارین اؤزلری، فیکیریمیزجه، چیخاردیقلاری یابانی سسدن قورخویا دوشرلر. البته، بیز فورمایا بوجور تام بیگانه قالماغا حق قازاندریمیریق، چونکی دیلین بیرخصوصیت و گؤزلیگی سسلرین اؤزونده گیزلنیر، آنجاق آچیق اعتراف ائده ک کی، سئچگی قارشیسیندا قالدیقا، باشقالارینا تعجوبلی گؤرونسه ده، هر حالدا قوزون لپه سیننی (ایچینی) قایغیندان اوستون توتاردیق. اگر اوشاق یاشلاریندان چتینلیک چکمه دن بیر نئچه دیل اؤیره نن هر بیر کس اؤز بیلکیریندن آز ایستیفاده ائدیرسه، بونون اساس سببیریندن بیرى آنا دیلی نین اونون معنوی اینکیشافینا کیفایت قدر تاثیر گؤستره بیلمه مه سی دیر. بو یوللا خارجی دیلی اؤیره نمک آدامی مدنی ائتمیر...

لاکین امید ائدیریک کی، دئییلنلردن هئچ کس ائله نتیجه چیخارماز کی، بیز، عمومیتله، خارجی دیللرین اؤیره نیلمه سی نین علئیه نه چیخیریق، عکسینه، ساوادلی آداملارین یئتیشمه سینده خصوصیه بیزیم روسیادا بونو واجیب حساب ائدیریک. داها قطعی دئسک، آروپا دیلرینی، خصوصن موعاصیر دیللی بیلک روسلارا تام، سربست و هر طرفلی اینکیشاف اوچون ایمکان وئریر، بونلارسیز اونلارین علمه بیر باشا گئیش یولو همیشه لیک باغلیدیر. غرب علمی و مدنیتی خزینه سینده آچار تاپا بیلمه یین آداما معلومات و آنلایشلارین یاریمچیلیغی، قارانلیق قالماسی، ناتماملیغی، بیر طرفلیلیگی و ثوبوت اولونمازلیغی همیشه آغیر یوک اولوب بوینوندان آشاغی باساجاقدیر. بیز نه اینکی دیلچیلیگین علئیه نه چیخیش ائدیریک، عکسینه، بئله حساب ائدیریک کی، تدریس موسیسه لریمیزده دیلچیلیک هله ده لازیمی سوییه ده دئییلدیر، نه اینکی گیمنازیالار، سمیناریالار و تدریس کورپوسلاریندا، حتی، بیر و یا ایکی خارجی دیلده پراکتیک جهتدن یاخشی دانیشماغی باجان گنجلرین اوخودوقلاری تکنیکوم و اینستیتوتلاردا دیلچیلیک هله ده لازیمی اینکیشاف سوییه سینده چاتما ییب. حساب ائدیریک کی، تدریسین تکمیل لشمه سینده جان آتان بوتون مکتبلرده اینگیلس، آلمان و فرانسیز دیللیله برابر سوییه ده اؤیره نیلمه لی دیر. بیز عئین زاماندا آشاغیدا کیلاری واجیب ساییریق:

1- هر بير اجنبى دىلى اؤيره نمكده اساس مقصد ادبياتلا تانيش اولماقدير، سونرا عقلى ژيميناستيك و نهايت، اگر ايمكان وارسا اؤيره نيلن ديله پراكتيك جهتن ييه لنمك دير، بيزده ايسه ايش تامام عكس ايستيقامته گئدير.

2- خاريجى ديللرى اؤيرنمك هئچ واخت اثركن واختدان باشلانمالي دير و آنادىلى نين اوشاغن معنوى دونياسينا درين كؤك سالدیغینی حيس ائتمه ينه قدر هئچ واخت بو ايشه باشلاماق اولماز. بعضى اوشاقلار خاريجى دىلى 7 و يا 8 ياشيندان، (آنجاق هئچ واخت بوندان تنز اولاييلمز)، باشقالارينا ايسه 10 و 12 ياشيندان اؤيره تمگه باشلامالى ييق، حددن آرتيق ضعيف درك ائتمه قابليتى اولان اوشاقلارا هئچ خاريجى ديل اؤيره تمك لازيم دئيل، خاريجى ديل اونون اونسوز دا ضعيف اينكيشاف ائتميش قابليتيني تماميله محو ائده بيلر. ياخشى اولماز مى كى، اينسان باشقا ديلده اؤزونون سون درجه سفیه ليگینی گؤسترينجه، اؤز آنا ديلينده فيكيري نى دوز - عمللى ايفاده ائتسين؟ بيليريك كى، فرانسيز دىلى قيسمن آدامين گيچ ليگینی گيزله دير، اونا آغلى نوماييش ائتديرمگه، چئويك و كسگين ايفاده لرله دانيشماغا ايمكان وئرير. آنجاق بو جنابى روسجا دانيشدير ديقدا، اوساعات آيدين اولور كى، او نه قدر سفیه دير، آنجاق بو قبيلدن اولان تربيه مقصدلرى پئداقويكيا عاييد دئيلدير.

3- خاريجى ديللرى هئچ واخت عئين واختدا يوخ، بير - بيرينين آردينجا اؤيره نمك لازيمدير، بو دا ديل حاقيندا ايره ليده اينكيشاف ائتدير دىگيميز آنلاييشدان ايره لي گلير.

بيرينجى خاريج ديلده سربست دانيشيغا ييه لنديكدن سونرا، اوشاق ايكنجى نين اؤيره نيلمه سينه باشلايا بيلر. نيزامنامه لرده سيستمليگه جان آتماق مکتبلريميزين اكثر يتينده عئين واختدا، تماميله پارالل شكيلده گئدن ايكي خاريجى ديل اؤيرتمگه اساس وئريب، لاكين نتيجه لر چوخ آجينا جاقلى دير. ايكي دووشان دالينجا قاچان، عادت ن هئچ بيرينى توتا بيلمز، اوشاق مکتبى هر ايكي ديلده بير نئچه قيراماتيک فورما و بير نئچه يوز سؤز بيلمکله بيتيرير. بو بيلیکلر اونلارين نه يينه گرک اولوركى، آدام بو ديلده هئچ اولماسا سربست اوخوسون، عكس تقديرده بو تماميله معناسيز بير شئى دير.

ايندى بو يا ديگر مکتبده ايكي خاريجى دىلى ياخشى اؤيره نمك اوچون وسايط يوخدورسا، ياخشى اولماز مى كى، بيز تکهجه آلمان دىلى ايله كيفايتله نك، ايكي ديله صرف ائنديگيميز واختى بونا يؤنلده ك. ياخشى اولماز مى كى، ايكي ديلدن هئچ بيرينى بيلمه مكدن سه، بيرينى ياخشى اؤيره نك؟ گؤرونديوو كيمى، حقيقت گؤز قاباغيندا دير، آنجاق عبث يئره دؤرد ايل عرضينده بيز بونو پئداقوقا ايضاح ائتمگه چاليشديق، اونا گؤره ده، قوى اوخوجو بيزى باغيشلاسين، بورادا آيدين بير حقيقتى سؤيله مگى قراره آلدیق.

4- بو و یا دیگر خارجی دیلین اؤیره نیلمه سی ایمکان داخلینده سورعتله گئتمه لی دیر، چونکی بورادا اونوتمانی خبردار ائدن آراکسیلمز مشغله لر و تکرارلار قدر هئچ بیر شی اولما بیلمز.

بیزده تئز - تئز موشاهیده اولونان هفته ده ایکی ساعاتلیق آلمان و ایکی ساعاتلیق فرانسوز دیلی درس لری بونلارین تعیین ائندلرین قطعی، پئداقوژی ساوادلارینین اولمادیغینی گؤستریر. اگر اوشاقلاریمیزین دیل اؤیره نمه سینده یاخشی نتیجه لر آله ائتمک ایسته ییریک سه، واختی بوش - بوشونا کئچیرمک ایسته میریک سه اجنبی دیلله هفته ده ایکی یوخ، حتی دؤرد یوخ آلتی، یئددی، سککیز ساعات آیرمالی ییق. هر بیر اجنبی دیلین اؤیره نیلمه سینده ایلکین مرحله چوخ داریخدیریجی و چتیندیر، بونلاری اوشاق ایمکان داخلینده تئز آرادان قالدیرمالیدیر. او، آز - ماز بیر شی باشا دوشنده، آسان شی لری بیر تهر اولسا دا اوخوماغا باشلایاندا، مشغله اونون اوچون ماراقلی اولور، اوندان آرتیق اوشاق اول آله ائتدیگی بیلکلی آرتیرماق و اینکیشاف ائتدیرمک اوچون او قدرده واخت صرف ائدیب سعی گؤستمیر. محض اوندان غیبطه دوغوران ایکنجی دیلین اؤیره نیلمه سینده باشلاماق اولار. خاریدجه همیشه بئله اولور. اورادا دیل اؤیره نمک ایله، نه اینکی وئرلن پروقرامی یئرینه یئتیرمک، هم ده موعین مقصد نه نایل اولماق ایسته ییرلر. بیزیم بیر سیرا مکتبلریمیزده یئددی و سککیز یاشلی اوشاقلارین فرانسوز و آلمان دیلرینده ایندییه قدر فعلین تصریفینی اؤیره نمه لریندن ده گولمه لی، معناسیز و منطقیسین نه اولما بیلر؟

5- اوشاقلا نئجه غیبطه ائدیجی بیر طرزده خاریدجی دیلی اؤیرتمک اوچون مشغول اولوروقسا، ائله جه ده آنا دیلینی اؤیره ندنه حرکت ائتمه لی بیک.

بونولا خاریدجی دیل درس لرینده ایلک مشغله لره چالیشماسی ایله اوشاغین معنوی اینکیشافی اوچون یارانما بیله جک قاقیلماز ضرری کنار ائتمک اولار. اوشاق خاریدجی دیله چتین اولمایان بیر شی کیفایت قدر سربست شکیلده باشا دوشمک ایمکانی آله ائتدیگده، او ساعات بو بیلکدن خاریدجی دیلدن روس دیلینه ترجومه ده روس دیلی موعیلمی نین رهبرلیگی آلتیندا آنا دیلینی اؤیره نمک اوچون ایستیفاده ائتمه لی دیر، خالق ادبیاتیندان، خالق ماهنی لاریندان، خالق یازچیلارینین یاردیجی لیغیندان، جانلی دانشیقدان روس دیلی نین اؤیره نیلمه سی ایسه یابانی ائلمنتلره قارشو دورمالی و اونلاری روس روحونا چئویرمه لیدیر. بیزه اعتراض ائدیب دئییه بیلرلر، بئله اولدوقدا اوشاقلار هئچ واخت گؤزل سلیس فرانسوز دانشیق طرزینه بیله نه بیلمزله، نئجه کی، اونلار بونو، غیبری دیلی اؤز آنا دیلی کیمی حتی اونداندا قاباق اؤیره نرکن آله ائدیرلر. بو موباحیته اولونماز حقیقتدیر. کیمین اوچون سه اوشاقلارین دوزگون عقلی اینکیشافی، معنوی حیاتی نین بوتؤولویو، اوره یینده فیکیرین، حیسین و پوئزیانین اینکیشافی، اونون ملیتی، وطنه خئیر وئریمک یارارلیغی،

اخلاقی و حتی دینی، یاخشی پاریس لهجه سینده دانیشماقلا موقایسه ده هئچ نه دیرسه، اونداییزیم مقاله نی اوخوماغا ناحاق یئره جهد گؤستریلر.

مقاله نی ترجمه ائدن پروفیسور «فخرالدین و. یادگار» اؤزو دونیا شهرتلی دیلچی عالیم و ژرمانیست دیر. 1977-78- جی ایلرده برلین ده «هومبولت» اونیورسیتتینده «موعاصیر آلمان دیلینده صاییت فونملرین واریاتیولی بی» آدلی دوکتورلوق ریساله سینی تاماملاییب، اونو لنینگراددا اوغورلا مودافیعه ائدیپ و ژرمانیستکا اوزره ایلك فیلولوژی علملری دوکتورو اولموشدور. 1980- جی ایلدن پروفیسور دور. چوخلو کیتاب و دونیانین موختلیف علمی ژورناللاریندا چاپ اولموش 50 - دن آرتیق مقاله و ریساله لرین مولیفی دیر.

زبان مادری، ملی، تحمیلی

حسین محمدخانی «گوئیلی»

زبان، بارزترین وسیله ارتباط فیما بین، وسیله ابراز احساسات و انتقال دانسته‌ها و تجربه‌ها به یکدیگر بوده، در نتیجه از ضروری‌ترین لوازمات جوامع بشری می‌باشد و بدون بکارگیری زبان، انسان تا مرز موجودات زنده دیگر مانند جانوران سقوط خواهد کرد.

چگونگی رواج زبانها در بین ملل مختلف جهان را می‌توان از چند جهت مورد بررسی و مطالعه قرار داد، که به مواردی هر چند کوتاه و با زبانی ساده اشاره می‌گردد.

۱- زبان مادر و یا زبان قومی

زبان مادری و یا زبان قومی به زبانی اطلاق می‌شود که گوش انسان از بدو تولد با لالیهای مادر و سایر نزدیکانش، همچنین با تکلم آنان، با آن آشنا می‌شود و زمانی که زبان باز می‌کند، خود به خود کلمات آن زبان را به کار به می‌برد؛ به مرور زبان ویژگیهای آن زبان و نیز آداب و سنن موجود در جامعه‌اش را نیز در قالب آن زبان فرا می‌گیرد.

چون انسان این زبان را بیشتر و بیشتر از همه از مادرش یاد می‌گیرد، زبان مادری و در عین حال که بستگان دور و نزدیک و اقوامش نیز می‌باشد، زبان قومی هم می‌نامند. بکارگیری زبان مادری و زبان آباء و اجدادی و قومی، حق طبیعی، قانونی و مشروع هر فرد بوده و به حکم عقل و منطق کسی حق ندارد فردی را از بکارگیری زبان مادری، قومی و آباء و اجدادی‌اش محروم نماید. این به منزله قطع زبان وی در دهانش می‌باشد که او را بر قراری ارتباط با سایر هموعان همزبان خود محروم می‌گرداند.

۲- زبان ملی یا رسمی

زبان ملی یا زبان رسمی زبان است که مردم یک کشور و در محدوده مرزهای مشخص و قراردادی، زیر یک پرچم و تحت فرمان یک حکومت به کار می‌برند. گاهی ممکن است همه مردم یک کشور از یک قوم و نژاد بوده و زبان واحدی نیز داشته باشند، در این صورت زبان آنها در حالی که زبان مادری و قومی می‌باشد،

زبان ملی و رسمی نیز محسوب می‌گردد و برای مشروعیت و رسمیت یافتن آن به هیچ‌گونه تکلف و تشریفات نیاز نمی‌باشد ولی غالباً دیده می‌شود در یک کشور دارای پرچم واحد، حکومت واحد و مرزهای جغرافیایی مشخص، اقوام گوناگونی زندگی می‌کنند که هر کدام از آنها زبان، ادبیات، فرهنگ، فولکلور، تاریخ و سایر ویژگیهای خود را دارند، اما چون در یک کشور زندگی می‌کنند و خواه-ناخواه در ادارات، بازار، قوای مسلح، مراکز علمی-تحقیقاتی، مراکز خدماتی، درمانی و غیره به ناچار در کنار هم و نیازمند یکدیگر می‌باشند و به علت تعدد زبانهایشان هیچ کدام قادر به فراگیری همه زبانهای هم میهنان خود نمی‌باشند، بنابراین لازم می‌گردد زبان و یا زبانهایی را که نسبت به سایر زبانها غنی‌ترند، یا نسبتاً متکلمان زیادی دارند و یا از جهتی زبان مشترک قهری آن اقوام بوده، مانند زبان دین مشترک آنان به عنوان، به عنوان زبان ملی و زبان رسمی برگزینند.

زبانی که همه آحاد مردم با آن تکلم نمی‌کنند، زمانی می‌تواند زبان ملی و رسمی گردد که مشروعیت مقبولیت خود را از عموم مردم کسب نماید. همانطور که یک رییس جمهور و یا نماینده پارلمان که عضو یک حزب خاص و دارای دیدگاهی مخصوص به خود بوده و یا در یک شهر و منطقه‌ای محبوبیت دارد، نمی‌تواند بدون کسب آرای اکثریت مردم حوزه خود پست و مقام مورد نظرش را به دست آورد، زبان یک و یا چند قوم هم بدون فراندوم و مراجعه با آراء عمومی نمی‌تواند زبان عموم مردم قلمداد گردد.

برای کسب آرای عموم نیز باید زبانهای رایج در بین مردم آن کشور را از جهات گوناگون از جمله پویایی، کارایی، قدرت و تکامل گرامر، تعدد افعال و لغات، تعداد متکلمین به آن زبان در داخل آن کشور و حدود سیطره آن در خارج از ورزهای جغرافیایی و غیره مورد مطالعه و بررسی علمی بی‌طرفانه قرارداد. نقاط ضعف و قوت هر کدام را با صراحت و با زبان ساده و در حد فهم عموم از طریق رسانه‌های جمعی به سمع و نظر همگان رساند. سپس با برگزاری فراندومی بی‌طرفانه زبانی و یا چند زبان را به عنوان زبان رسمی و ملی انتخاب کرد. در این صورت است که زبان و یا زبانهای ملی و یا رسمی از مشروعیت قانونی و مقبولیت عمومی برخوردار بوده و اقوام دارای زبانهای دیگر با حفظ زبان و فرهنگ خود با رغبت کامل و یا حداقل بدون احساس حقارت و اجبار، آن زبان را در ارتباطات عمومی به کار می‌برند.

ناگفته نماند این مشروعیت و مقبولیت هم نمی‌تواند الی الابد و لایتغیر باقی بماند، زیرا گاهی با گذشت زمان و تغییر نسلها، تغییر و تبدیل اقوام مختلف کشور، پیشامدهای سیاسی-اجتماعی جهانی و مسائلی از این قبیل، لازم می‌گردد در مسئله زبان رسمی و ملی تجدید نظر گردد و زبانی جای خود را به زبان دیگر بدهد. بر

کسی پوشیده نیست که تغییر زبان مانند تغییر قوانین مدنی، یک شبه انجام نمی‌پذیرد، ولی در شرایط ضروری مقدور و امکان‌پذیر می‌باشد.

۳- زبان تحمیلی

زبان تحمیلی به زبانی گفته می‌شود که علی‌رغم خواست و میل باطنی مردم و بدون در نظر گرفتن مصالح عمومی، فرهنگی، علمی، دینی و غیره، و تنها به منظور به کرسی نشاندن خواست فرد و یا گروهی خاص و به طور ناخردانه به نوجوانمردانه به قصد امحا و یا تضعیف زبانهای رقیب و محتویات آنها به مردم کشوری تحمیل می‌گردد که در این صورت نه تنها خیانت بزرگی به زبان مورد تاخت و تاز و متکلمین آن روا داشته می‌شود، بلکه جنایت بزرگی نیز در زمینه فرهنگ جهان صورت می‌گیرد، زیرا با تضعیف و یا نابودی یک زبان، تمام مظاهر آن، نظیر ادبیات، موسیقی، آداب و سنن و هزاران اثر هنری و اصطلاح علمی و غیره که در غنای فرهنگ جهان نقشی داشته‌اند و خواهند داشت، از بین رفته و یا تضعیف می‌گردند.

تحمیل‌کنندگان زبان تحمیلی برای توجیه عمل ناشایست خود در مقابل افکار عمومی و حتی اعتراضات بین‌المللی توجیهاتی نیز دارند. از جمله توجیهات آنها این است که: «ما برای حفظ مصالح ملی، وحدت ملی، جلوگیری از تجزیه و غیره به چنین کارهایی دست می‌زنیم!» در صورتی که اگر بر فرض محال زمانی هم چنین طرز فکر و نظریه‌ای کاربرد داشته، اکنون عکس آن ثابت شده است. مردم فهیم، آگاه به زمان، تحصیل کرده، دارای تعداد کثیری دانشمند و روشنفکر در عصر ارتباطات را نمی‌توان با این گونه خیال-پردازیه‌ها و حرفهای تاریخ مصرف گذشته فریب داد. همه مردم می‌دانند که هم‌زیستی مسالمت‌آمیز و وحدت ملی تنها در گرو همکاری، دوستی، شفقت و احترام متقابل ممکن می‌باشد.

زبان تحمیلی دو نوع است. یکی زبانی که بدون تحریم، تحقیر، تقبیح و فشار بر روی زبانهای دیگر، در قلمرو آنها بال و پر گشاده و به زبان و حافظه مردم آن مناطق وارد می‌شود. به اصطلاح دیگر بدون اینکه متکلمین زبانهای دیگر به زور از زبان خود محروم شوند، زبان دیگری را نیز یاد می‌گیرند و در مکاتبات دولتی و رسمی، همچنین در مراکز آموزشی آن را به کار می‌برند. اما نوع دوم زبان تحمیلی، زبانی است که عده‌ای از صاحبان و طرفداران آن به منظور تحمیل آن، بقیه زبانهای موجود را مورد تاخت و تاز قرار داده و در این راستا از چیزی دریغ نمی‌کنند.

با اینکه دین اسلام و کتاب مقدس مسلمین یعنی قرآن، تبعیض نژادی و قومی را ملغی کرده، سید قریشی و سیاه حبشی را یکسان شمرده و ج در سایه تقوا و پرهیزگاری هیچ فردی را به دیگری ترجیح نمی‌دهد و زبانهای مختلف از آیات و نشانه‌های خداوند می‌شمارد و ردّ و انکار هر کدام را به منزله ردّ و انکار یکی از آیات خداوند می‌داند، باز هم عده‌ای با شعار مسلمانی و اعتقاد به قرآن! پیدا می‌شوند که برای قبولاندن زبان خود را تحقیر، تمسخر و ردّ زبانهای دیگر را پیش می‌گیرند و با این روش اقوام مختلف را از زبان و فرهنگ خود متنفر و آنها را حتی با تاریخ آبا و اجدادی خود بیگانه می‌کنند. در این راستا اگر کسی هم زبان به اعتراض بگشاید و بگوید: «بگذارید در کنار زبان شما، زبان خودمان را هم به کار ببریم و از آداب و سنن خود بیگانه نمانیم»، او را تجزیه‌طلب، وابسته سیاسی به غیر، پان... و غیره معرفی می‌کنند! در این صورت است که سوالاتی از قبیل مطرح می‌شود:

۱- آیا تنها برای گسترش یک زبان، نیاز به عدول و زیرپا گذاشتن اعتقادات و احکام دینی و وجدان درونی می‌باشد؟

۲- آیا برای گسترش یک زبان در یک محدوده‌ای نه چندان وسیع و برای مدت زمانی که بدون شک همیشگی نیست، بهای گرانی را نمی‌پردازند؟

۳- اگر کسی که زبان تحمیل شده‌ای را رد نمی‌کند، ولی در کنار آن زبان و فرهنگ خود را هم می‌خواهد، پان... و وابسته به غیر شمرده شده و گنااهش نابخسودنی حساب شود، کسی که زبان و فرهنگ خود را به زور به دیگران تحمیل کرده و هویت، زبان آنان را به خودشان تحریم می‌کند، چه نامیده می‌شود؟

کدام فرهنگستان است که وظیفه پیدا کردن نام و اصطلاحی به این گونه اشخاص و صاحبان این گونه اندیشه‌ها را به عهده بگیرد؟

با صاحبان این گونه اندیشه‌ها باید تذکر داد که: تز ایجاد و یا تحکیم وحدت ملی توسط وحدت زبان شما باطل شده است و در هیچ جا کاربرد ندارد. اگر زمانی با سوزاندن کتابهایی که با زبانهای غیر زبان شما چاپ شده بود و تحریم خواندن آنها و مورد ضرب و شتم قرار دادن متکلمین آن زبانها در مدارس و ایجاد جوّ رعب و وحشت می‌خواستید نقشه خود را عملی کنید، باید بدانید و اگر حالا هم قبول نکنید روزی به این نتیجه خواهید رسید که احترام متقابل، محبت، سعه صدر، حق‌مداری و پرهیز از خود برترینی و کج فهمی،

پرهیز از ایجاد جامعه‌ای دارای شهروندان درجه یک و درجه دو به یک کلام، گردن نهادن به احکام حیات بخش دینی، عاقلانه‌ترین وسیله برای همزیستی مسالمت‌آمیز و حفظ وحدت ملی می‌باشد.

پیام به مناسبت روز زبان مادری

آنا دیلیندن اوزاق قالان ملر !

رضا براهنی 23 فوریه 2005- تورونتو

18 ماه اول زندگی را دوران ؛ کورا؛ (chora) میدانند، وقتی که زبان مادری بین مادر و کودک، بازی اول جهان شمرده میشود. زبان در این دوره بی آنکه توسط کودک فهمیده شود، به داد و ستد یک تساوی عاطفی، یک پینگ پونگ عاشقانه بین مادر و بچه تبدیل میشود. این داد و ستد، به رغم آنکه بعدها، در سایه گذشت زمان، به فراموشی سپرده میشود، مأخذ و مبنا و مرجع همه روابطی قرار میگیرد که در آینده قرار است بیاید.

آنا، دیلین آناسی دیر

آنا دیلی، دیلرین آناسی دیر

آنا دیلیندن اوزاق قالان ملر، گئجه گوندوز ملر، منیم کیمی ملر

آنا دیلی، گئتمز، گئتسه ده، دؤنر، قاپیدان سالسان ائشیه، پنجره دن گلر

پدر در این دوره شخص ثالث است. شخص ثالث شاهد است. نه خطاب می کند، نه مخاطب قرار میگیرد. پدر است، حضور غایب، غایبی حاضر. رابطه مادر و بچه رابطه دو ؛ من؛ با همدیگر، دو ؛ تو؛ با یکدیگر است. رابطه من و تویی که در آن گاهی بچه ؛ من؛ است و مادر ؛ تو؛ و گاهی مادر ؛ من؛ است و بچه ؛ تو؛. زبان، که هنوز زاییده نشده، در این رابطه، رابطه عشق دو عاشق و دو معشوق است. بازی عشق است. مادر، در وجود بچه ساخته میشود، او را میسازد، با او ساخته میشود. و او لبالب از بچه میشود. بعد دوره ای پیش می آید که در آن یک چیز نشانه قرار میگیرد. اشیا نشانه قرار میگیرد. نگاه، حرکت دست، لبها، خنده سایه روشن مانند چهره و گونه ها، همه نشانه قرار میگیرند. پدر وارد میشود. گردن به طرف ضمیر سوم شخص (او) کج میشود. بتدریج جهان نشانه ها، جانشین آن بازی تساوی مادر و بچه میشود. پدر به عنوان شخص ثالث وارد میشود. خود، جنسیت و یا جنس خود را به رخ میکشد: بچه به رؤیت ؛ دیگری؛ ؛ ؛ آندیگری؛ نائل

میشود. آنا دیلی به تسخیر جهان برمیخیزد. آینه صاف و ناصافی برای انعکاس اشیا و صداها میشود. زبان در رابطه ؛ من و تو؛ بچه و مادر از یک سو و ؛ من و او؛ پدر و جهان از سوی دیگر زاییده میشود. اساس آن بازی زیبا، شاد و حتی شهوانی، رابطه بچه و مادر است، در مرحله بعدی عبور از جهان نمادها، به سوی معانی آغاز میگردد، از جهان معناها به سوی نمادها آغاز میشود. شاعر کسی است که پس از فراموش کردن آن بازی اولیه مادر و بچه، بعدها به یاد آن بازی می افتد، وقتی شعر خوب میگوید، اساس را بر بازی سراسر لذت کلمات قرار میدهد، یعنی برای شناسایی جهان از آن بازی اولیه بسوی نمادها و معانی و ساختارها و ساختارشکنی می آید، اما بعد، انگار یادش می آید که اگر قرار باشد برگردد، باید آن بازی را در دورانی که دیگر بچه نیست احیا کند، آنوقت چه اتفاقی می افتد؟ لذتی دیگر جانشین آن لذت اولیه میشود. شب اول هفت پیکر نظامی یادتان هست؟ زنی داستان شهری را میگوید که در آن همه لباس سیاه پوشیده اند. پادشاه سر آن سیاهپوشی را می طلبد، میهمان قصابی میشود و قصاب، شب او را در باغی در سبدی میگذارد، و او در آن سبد بالا میرود. ار آن بالاها، باغ زیبایی را می بیند که در آن زنان زیبا می رقصند. زنی زیباتر از همه زنان پا در میان زنان دیگر میگذارد. مرد نظاره گر عاشق او میشود و از او وصال او را می طلبد. زن هرشب او را به سراغ یکی از کنیزکان زیبای خود می فرستد. ولی مرد پس از گذشت چند شب دیگر صبر و تحملش به پایان میرسد و از آن زن، فقط وصل او را میخواهد. زن میگوید، چشمهایت را ببند و مرا ببوس. مرد اطاعت میکند، اما وقتی چشم باز میکند، خودش را در داخل همان سبد می یابد و درحال پایین آمدن از آن بهشت زیبا. او نیز عزادار آن زن میشود و لباس سیاه میپوشد. میدانید اسم آن زن در هفت پیکر چیست؟ ترکناز و یا ترکناز. قصه ای به این زیبایی جانشین زن زیبایی میشود که ما همه گم کرده ایم. ما همه از آن مادر، از زبان آن مادر دور مانده ایم، از آن ترکناز یا ترکناز.

پیام کوفی عنان، دبیر کل سازمان ملل متحد

علوم برای همه ملتها

در جهان قرن بیست و یکم، تمامی ملتها با مسائل حساس مربوط به علوم و فناوری رویارو هستند. چگونه می توانیم رشد را در اقتصاد اطلاعاتی فعال نماییم؟ چگونه می توانیم مانع از خسارات زیست محیطی جهانی و منطقه ای شویم؟ بهترین راه برای معرفی فناوری های نوین مفید، جلوگیری از تروریسم و یا نشان دادن عکس العمل فوری نسبت به گسترش سریع امراض نو چیست؟ امروزه هیچ ملتی که بخواهد سیاست های اطلاع رسانی را متحول سازد و بخواهد اقدام مؤثر برای چنین مسائلی انجام دهد، نمی تواند بدون توان مستقل در زمینه علوم و فناوری کاری پیش ببرد. در اجلاس هزاره ملل متحد در سپتامبر ۲۰۰۰، رهبران جهان اعلامیه هزاره را که براساس آن اهداف مشترک، متمرکز بر چالش های عمده عصر ما بود، تصویر کردند. در مرکز این اعلامیه هشت هدف اصلی توسعه هزاره (www.un.org/millenniumgoals) از به نصف رساندن فقر مطلق گرفته تا متوقف کردن گسترش ویروس و بیماری ایدز، همچنین ارائه آموزش ابتدایی در سطح جهان قرار دارند که همگی این اهداف باید تا سال ۲۰۱۵ محقق گردند. اهداف مذکور عینیتی ساده ولی قدرتمند را ارائه می دهد که هر مرد و زن در کوچه و بازار از نیویورک گرفته تا نایروبی و دهلی نو به آسانی درک و حمایت می نماید. ولی تاکنون پیشرفت در زمینه رسیدن به این اهداف خوب نبوده است. دلایل زیادی وجود دارد شامل رشد آهسته اقتصاد جهانی، رشد آهسته اطلاعات در میان کشورهای در حال توسعه و حمایت ناکافی از جانب کشورهای توسعه یافته. آنچه که مورد نیاز است مشارکت واقعی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه است یعنی مشارکتی که شامل علوم و فناوری باشد. همکاری فی مابین جوامع علمی و فنی کشورها و مناطق گوناگون، مجموعه عظیمی از منابع دانش و تجربه ارائه می دهد. اگر هر ملتی دسترسی کامل به این جامعه جهانی گسترده علوم داشته باشد و فرصت برای گسترش توان علمی مستقل پیدا کند، مردم آن جامعه می توانند گفت و گوی صریح درباره مزایا و مخاطرات فناوری های نوین مانند مهندسی ژنتیک موجودات زنده یا نانو تکنولوژی داشته باشند تا بتوان تصمیمات آگاهانه برای معرفی این فناوری ها در زندگی خودمان بگیریم. ما خوشوقتیم از این که در عصری به سر می بریم که فرصت های نوینی برای درگیر کردن تمامی ملتها در ماجراهای بزرگ علوم و فناوری ارائه

می شود. نمونه های جدید برنامه های آموزشی علوم برای به روز کردن فرصت های آموزشی در هر کجا در حال توسعه است مانند:

Programa Amigos de la Ciencia of Chile

(www.gener.cl/comunidad/ciencia.shtml)

که علوم را به کودکان فقیر آموزش می دهد و آنها را تشویق می نماید مطالعات علمی را در سطح راهنمایی نیز ادامه دهند و یا نمونه اصلاح آموزش علوم مرکز منابع علوم ملی ایالات متحده (www.di.edu/nsrc) که به دانش آموزان فرصت ایجاد ارتباط برای کسب مهارت های مورد نیازشان برای زندگی روزمره را می دهد. گونه های جدید ارتباطات در حال حاضر به دانشمندان حتی در کشورهای کمتر توسعه یافته اجازه می دهد تا با همکاران خود در کشورهای همسایه یا در سایر نقاط جهان در زمینه تحقیقات، بیوندند و همکاری نمایند. برای مثال شبکه عمران و علوم که در شهر لندن است www.SciDev.net اطلاعات روزآمد در مسائل مربوط به علوم به جهان در حال توسعه ارائه می دهد و مؤسسات شبکه محلی ایجاد می کند. این تلاش ها قابل تحسین هستند ولی کوشش بیشتری مورد نیاز است. رسیدن به این اهداف نیازمند بهره مندی از خلاقیت، منابع و ابتکارات انسان به حداکثر توان ممکن است. گزارشی که به تازگی انتشار یافته تحت عنوان «ایجاد آینده بهتر: خط مشی برای بنا نهادن توان جهان در علوم و فناوری.» (www.interacademycouncil.net/streport) پیشنهاد ابتکارات نوین برای تقویت توان علمی ملی در جهان برای پرورش همکاری بین المللی می دهد. این گزارش محصول مطالعه بین المللی هیأتی از دانشمندان برجسته است که از سوی شورای بین آکادمی ها (Inter Academy Council)، بنیادی که در پاسخ به درخواست اینجانب از آکادمی های علوم جهت بسیج بهترین دانشمندان آنها تأسیس شد تا دانش تخصصی و پیشنهاد های لازم را به سازمان ملل و سایر سازمان های بین المللی ارائه دهند. این گزارش توصیه می کند لازم است هر ملتی خط مشی علوم و فناوری برای خود ترسیم کند تا از این راه اولویت های محلی را منعکس نماید، اولویت هایی که شامل حمایت از علوم پایه و آموزش بوده و موجب دسترسی به شایستگی در موارد انتخابی اولویت های ملی گردد. این گزارش پیشنهاد می نماید تا ملت های در حال توسعه یک تا ۵/۱ درصد از تولید ناخالص ملی خود را برای ایجاد توانمندسازی علوم و فناوری اختصاص دهند. گزارش دوم شورای بین آکادمی ها تابستان سال جاری (میلادی) منتشر خواهد شد که حاوی توصیه های خاصی برای استفاده از علوم و فناوری برای بهبود تولیدات کشاورزی در آفریقا است. این گزارش توسط هیأت متخصصان از آفریقا و سایر نقاط که با همکاری یکدیگر برای حل مسائل حساس مربوط به زندگی صدها میلیون آفریقایی همکاری می نمایند، تهیه می شود. این تلاش ها از سوی شورای

بین آکادمی ها، بیانگر این است که روح مشارکت جهانی زنده و در میان جوامع علمی جهان موجود است. امیدواریم که ادامه دهنده این لحظه بوده باعث گسترش آن به سایر تلاش های بشری باشیم. (این مقاله در تاریخ ۱۳ فوریه ۲۰۰۴ توسط انجمن پیشبرد علوم آمریکا در نشریه علوم به چاپ رسیده است).

سند مجمع پارلمانی شورای اروپا در باره "مشکل تحصیل به زبان مادری

۳۰ میلیون آذربایجانی ساکن در ایران"

به زبان انگلیسی به همراه ترجمه ترکی آذری و فارسی

این سند از طرف رافائل حسینوف نماینده مجلس و عضو پارلمان شورای اروپا تهیه شده و از سوی تعدادی از نمایندگان کشورهای آذربایجان، ایتالیا، بلژیک، مجارستان، اسپانیا، لهستان، لیتوانی، ترکیه، اکراین و گرجستان (از گروه های لیبرال-دموکراتیک-رفرمیست، حزب مردم اروپا، اروپای دموکراتیک، چپ متحد اروپایی، و سوسیالیست) امضاء شده است.

بو سند، مجلس دپوتاتی و آوروپا شوراسی پارلامنتی عضو اولان رافائل حسینوف طرفیندن حاضرلانیب و آذربایجان، ایتالیا، بلچیکا، ماجارستان، ایسپانیا، پولشا، لیتوا، تورکیه، اوکراین و گورجوستانین (لیبرال-دئموکراتیک-رئفورمیست، آوروپا خالقی پارتیسی، دئموکراتیک آوروپا، آوروپانین بیرلشمیش سولو، و سوسیالیست گورولارینا باغلی) بیر سیرا دپوتاتینین ایمضاسینی داشیماقدادیر.

ترجمه فارسی:

موضوع: "مشکل 30 میلیون آذربایجانی در ایران (آذربایجان جنوبی) برای دستیابی به تحصیل به زبان مادری شان"

سند: ۹۷۱۰ ۱۳ فوریه ۲۰۰۳

۱۹۰ سال پیش در نتیجه جنگ بین ایران و روسیه و طبق عهد نامه گلستان سال ۱۸۱۳ و تورکمانچای سال ۱۸۲۸، آذربایجان به دو بخش تقسیم شد، آذربایجان جنوبی تحت حاکمیت ایران و آذربایجان شمالی تحت اداره روسیه قرار گرفت.

آذربایجان شمالی در سالهای ۱۹۱۸ - ۱۹۲۰ با نام جمهوری دموکراتیک آذربایجان استقلال خویش را بدست آورد، در حالیکه آذربایجان جنوبی حکومت مستقل خود را در سالهای ۱۹۴۵ - ۱۹۴۶ تاسیس نمود. متأسفانه هر دوی حکومت های فوق الذکر به دلیل فشارهای خارجی استقلال خود را از دست دادند.

جمهوری دمکراتیک آذربایجان حاکمیت و استقلال خود را با هجوم شوروی‌ها از دست داده و بخشی از اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی گردیده، با اینهمه در سال ۱۹۹۱ دوباره با نام جمهوری آذربایجان استقلال خود را باز یافت.

در حال حاضر جمعیت جمهوری آذربایجان بالغ بر ۸ میلیون نفر است، با اینهمه شمار آذربایجانیان ائتتیک که به صورت متراکم در ایران زندگی می نمایند رقمی نزدیک به ۳۰ میلیون نفر می باشد. متأسفانه آذربایجانیان در این کشور از امکان آموزش به زبان مادریشان محروم می باشند.

گرچه ایران کشوری اروپایی نمی باشد، شماری از دولتهای عضو شورای اروپا روابط نزدیک سیاسی، اقتصادی، علمی-فرهنگی با ایران داشته و حدود ۳۰ میلیون تن از هموطنان آذربایجانی ساکن آن، ارزشهای معنوی، فرهنگی و زبانی یکسانی با جمهوری آذربایجان (که کشوری ای اروپایی است) را دارا می باشند. اگر آنان امکان بدست آوردن حق تحصیل به زبان مادری خود را می داشتند، قادر به حفظ و گسترش هویت خود، دست کم خواندن کتب و روزنامه های چاپ شده در جمهوری آذربایجان و با توجه به عضویت آذربایجان در شورای اروپا، قادر به آشنایی با ارزشهای ملی و نیز اروپایی و اکتساب هر چه بیشتر طرق تفکر و رفتارهای اروپایی می بودند.

مجمع پارلمانی شورای اروپا اعتقاد دارد که اتخاذ تدابیر و پیش بینی شرایطی توسط حکومت ایران برای راه اندازی مدارس ابتدائی، متوسطه و عالی برای جمعیت ائتتیک آذربایجانی که در ایران زندگی مینمایند، نشانه ای از برخورد با حقوق بنیادین عمده ترین اقلیت ملی این کشور می باشد.

مجمع پارلمانی اروپا، بنابر این، کمیته فرهنگ، علم و آموزش را برای بررسی این مشکل و آماده ساختن گزارشی در باره آن فرا میخواند.

ترجمه ترکی آذری:

قونو: "ایراند (جنوبی آذربایجاندا) یاشایان ۳۰ میلیون آذربایجانلینین آنا دیلرینده تحصیل آلمایمکانینی

الده ائتمه پروبلئمی"

سند: ۹۷۱۰ ۱۳ فئورال ۲۰۰۳

۱۹۰ ایل بوندان قباق، ایرانلا روسییا آراسینداکی ساواشین سونجو اولاراق و ۱۸۱۳ نجو گولوستان و ۱۸۲۸ نجی تورکمانچای آنلاشلاری گره یی، آذربایجان ایکییه بؤلونموش، قوزئی آذربایجان روسیاینین، گونئی آذربایجان ایسه ایرانین ایداره سی آلتینا گنچمیشدیر.

قوزئی آذربایجان ۱۹۱۸-۱۹۲۰ نجی ایلرده آذربایجان دئموقراتیک جومهوریتی آدی ایله باغلی سیزلیغینی الده ائتمیش، گونئی آذربایجان ایسه ۱۹۴۵-۱۹۴۶ ایلرینده اؤز دؤولتینی قورایلیمیشدیر. تاسوفله هر ایکی دؤولت یابانجی لارین باسقی سی نتیجه سینده اؤز ایستقلالیت لرینی الدن وئرمیشلر.

آذربایجان دئموقراتیک جومهوریتی سوئتلرین هوجومو ایله سووئر نلیسینی ایتیره رک س.س.ر.ای. ترکیبینه قاتیلیمیشسا دا، ۱۹۹۱ نجی ایله یئنی دن آذربایجان جومهوریتی اولاراق موسستقیلیسینی قازانمیشدیر.

گونوموزده آذربایجان جومهوریتینده ۸ میلیون اهالی یاشاییر. ایراندا بیتیشیک شکیلده یاشایان ائتنیک آذربایجانلارین سای سی ایسه ۳۰ میلیون یاخیندیر. تاسوفله ایراندا یاشایان آذربایجانلارین اؤلکه ده آنا دیلرینده تحصیل آلمایمکانلاری یوخدور.

ایران آوروپا اؤلکه سی اولماسا دا، آوروپا شوراسینین عوضو اولان بیر سیرا دؤولتلرین ایرانلا سیخ سیاسی، ایقتیصادی، عئلمی -مدنی ایلشگی لری واردیر و ایراندا یاشایان ۳۰ میلیون یاخین آذربایجانلی (آوروپا اؤلکه سی اولان) آذربایجان جومهوریتی یوردداشلاری ایله عئینی دیل، معنوی و مدنی دگرلری پایلاشیر. اونلارین آنا دیلینده تحصیل آلمایمکانلاری یارانیرسا، آذربایجان جومهوریتینده نشر ائدیلن کیتابلار و مطبوعاتی اوخوما- و آذربایجانین آوروپا شوراسینا عوضو اولدوغو گؤز اؤنونه آلینیرسا- میلی و آوروپا دگرلری ایله تانیش اولما، آوروپا دوشونجه و داورانیش بیچیمینی داها آرتیق منیمسه مه ایمکانلاری دا تامین ائدیلیمیش اولار.

آوروپا شوراسی پارلامنت آسئمبلیاسی ایراندا یاشایان ائتنیک آذربایجانلار اوچون ایلک، اورتا و یوکسک مکتبلرین آچیلماسی دوغرولتوسوندا حؤکومتجه آتیلاجاق آددیملارین، بو اؤلکه نین لاپ بؤیوک میلی آزیغینین ان تمل حاقلارینا گؤستريله ن سایغینین بیر نیشانه سی اولاجاغینا اینانیر.

بو ندله آوروپا شوراسی پارلامنت آسئمبلیاسی مدنیت، بیلیم، تحصیل کومیتته سینین بو پروبلئمی آراشدیراراق، حاققیندا آیریجا معروضه حاضرلاماسینی تؤولوصیه ائدیر.

English

Subject: PACE: The problem of 30 million Azerbaijanis living in Iran (Southern Azerbaijan) to get access to education in their mother tongue

Doc.9710

13 February 2003

190 years ago - as a result of the war between Iran and Russia in accordance with the Gulistan treaty of 1813 and the Turkmenchay treaty of 1828, Azerbaijan was divided into two parts - Southern Azerbaijan was placed under the authority of Iran, Northern Azerbaijan under Russia.

Northern Azerbaijan gained independence as the Azerbaijan Democratic Republic in 1918-1920, when Southern Azerbaijan established independent government in the years 1945-1946. Unfortunately, both of the above-mentioned states lost their independence resulting foreign pressure.

Azerbaijan Democratic Republic lost its sovereignty when Soviets invaded the country and it became part of the USSR, however, in 1991, its independence was restored as the Republic of Azerbaijan.

At present there is a population of 8 million in the Republic of Azerbaijan, but the number of ethnic Azerbaijanis living in a compact way in Iran is close to 30 million. Unfortunately, these Azerbaijanis do not have the opportunity to receive education in their mother tongue in that country.

A number of Council of Europe member states have close political, economic, scientific-cultural relations with Iran and, even if Iran is not a European country about 30 million Azerbaijani compatriots, share the same linguistic and moral-cultural values as the citizens of the Republic of Azerbaijan. If they had the opportunity to obtain the right to education in their mother tongue they would be able to conserve and develop their identity, at least to read books, newspapers published in the Republic of Azerbaijan, to acquire the national as well as European values, to acquire a more European way of thinking and behaviour with a view of membership of Azerbaijan in the Council of Europe.

The Parliamentary Assembly believes that the provision of conditions by the Iranian government for establishing primary, middle and higher schools for the ethnic Azerbaijani population living in Iran will be a sign of dealing with for the essential rights of the major national minority.

The Parliamentary Assembly therefore calls the Committee of Culture, Science and Education to examine this problem and prepare the report.

حقانیت رسمیت ترکی در ایران

جهت پی بردن به این مسئله، طبیعتاً مقایسه پتانسیل های دو زبان فارسی و ترکی از ابعاد مختلف لازم و ضروری می باشد. گرچه در طول تاریخ هم، بدفعات هر دو زبان را با یکدیگر مقایسه کرده و بر ارجحیت ترکی بر فارسی اعتراف نموده اند، اما ما می خواهیم طی این مقاله جایگاه هر دو زبان را در ایران و دنیا، از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داده و پتانسیل های جمعیتی این دو زبان و قابلیت های زبانشناختی هر دو را مقایسه و بر ارجحیت یکی بر دیگری پی ببریم. متأسفانه در نتیجه تبلیغات مغرضانه رژیم پهلوی و نیز ادامه تبلیغات مذکور در دوره جمهوری اسلامی که کماکان هم ادامه دارد، ذهنیتی غیر واقعی و غلط از این دو زبان و جایگاه آن دو در ذهن همه آذربایجانیها و ایرانیها ایجاد شده است. اما با نظری دقیق بر پتانسیل های انسانی و گستره جغرافیائی این دو زبان و نیز بر قابلیت های زبانشناختی هر دو، می توان بر این مسئله پی برد. لذا بعلت ضرورت بررسی موضوع از ابعاد مختلف مجبوریم طی یک مقاله به مسائل مختلف پردازیم. از لحاظ تاریخی وقتی نظری بر حضور این دو ملت ترک و فارس در منطقه می اندازیم، می بینیم تمامی اسناد و شواهد تاریخی حکایت از حضور اقوام و طوایف التصاقی زبان(ترک) از هزاره های سوم و چهارم قبل از میلاد در منطقه دارد. در حالیکه برخی باصطلاح عالمان و محققان پان فارسیست بدون در نظر گرفتن تمدنهای درخشانی که قبل از حضور اقوام آریائی در منطقه بوجود آمده اند، ادعا می کنند که گویا ترک ها از قرن یازدهم به آذربایجان مهاجرت نموده اند. البته آنها از این کار هدفی دارند و می خواهند با تحریف تاریخ، هویتی کاذب در ترکان آذربایجانی ایجاد نمایند تا آنها در مقابل سیاست آسیمیلیسیون حکومت ایران کمتر از خود مقاومت نشان دهند. منابع تاریخی، آثار و نوشته های بیادگار مانده از تمدنهای منطقه حاکیست که هزاران سال قبل از ورود اقوام هندو اروپائی و پارس به منطقه در سرزمین فعلی ایران، آذربایجان و بین النهرین تمدنهای درخشانی بوجود آمده بود که دارای منشاء آسیائی بوده و زبانشان نیز التصاقی بوده است. «حتی هزاره های دوم و سوم قبل از میلاد که اثری از رد پای اقوام هند و اروپائی در منطقه وجود نداشت در آذربایجان طوایف ترکزبان توروک، کومان، قاشقای، آذ، آذر، سوبار، قوت و غیره تشکیل دولت داده و تمدن های درخشانی ایجاد نمودند که بررسی آثار و اسامی بیادگار مانده از آنها هم ترکزبان بودن همان طوایف را به اثبات میرساند.»¹ علاوه از اینکه ترکها هزاران سال قبل از حضور فارسزبانها در این منطقه حضور داشته اند حتی بر اساس آمارهای رسمی و غیر رسمی، ترکی آذربایجانی هم، زبان اکثریت اهالی ایران بوده و می باشد. بطوریکه حتی برخی از پان ایرانیستها و طرفداران زبان فارسی هم، بر این مسئله اعتراف کرده اند. سید احمد کسروی سالها پس از طرح و تبلیغ نظریه های دروغین خود در

آخر احساس پشیمانی و ندامت نموده و در مقاله ائی تحت عنوان «الغۀ ترکیه فی ایران» مجبور به اعتراف شده است. وی در آنجا به صراحت بیان می کند، که « اکثریت اهالی ایران ترک است، ترکزبانان ایران فرزندان ترکان باستانند، ترکی در ایران زبانی سراسریست و ترکی بر فارسی برتری دارد.»²

«محمد رضا شعار که خود مخالف زبان ترکی در ایران بود در کتاب خود تحت عنوان ” بحثی درباره زبان آذری“ می نویسد که از 22 میلیون (آنموقع جمعیت ایران 22 میلیون بود) جمعیت ایران یقیناً بیش از نصفش ترکزبان می باشند»³ حال بیش از هشتاد سال است که ترکهای ساکن در ایران با وحشیانه ترین ابزارها و روشهای آسیمیلاسیون تحت فشار قرار گرفته و میلیون ها نفر در نتیجه این روند، آسیمیله شده اند. اما باز آمارهای ارائه شده حاکی از آن است که در حال حاضر هم، ترکهای آذربایجانی در ایران اکثریت اهالی را تشکیل می دهند.» بر اساس اطلاعات منتشره از طرف سازمان ملل در سال 1998 جمعیت ایران 65 758 000 نفر می باشد که به 69 زبان صحبت می کنند. از اینها 23/5 میلیون نفر بزبان ترکی آذربایجانی، 22 میلیون نفر به فارسی، 4/28 میلیون نفر به لری، 3/25 میلیون نفر به کردی، 2 میلیون نفر به ترکی ترکمنی، 2 میلیون نفر به ترکی قشقائی، 5/1 میلیون نفر به ترکی خراسانی، 1/2 میلیون نفر به عربی صحبت می کنند. بر اساس این آمار منتشره از طرف سازمان ملل آمار ترکان آذربایجانی، ترکمن، قشقائی، خراسانی، خلیج، قزاق، سنقر و ابیورد در ایران سال 1998 جمعاً 29/5 میلیون نفر بود که امروزه به بیش از 30 میلیون نفر می رسد.»⁴ بدینصورت بر اساس اسناد معتبر تاریخی، آمارهای رسمی و حتی اعتراف های خود پان ایرانیست ها، ایران از قدیم الایام کشوری ترکزبان بوده و امروزه هم ترک ها در این کشور در حال اکثریت می باشند. در عین حال گستره جغرافیائی ترک ها هم، در ایران وسیعتر از فارس ها می باشد. فارس های بومی در حدود 8-7 استان حضور ندارند در حالیکه ترک های بومی در ایران تنها در حدود 3-2 استان یعنی در استانهای کوچک و کم جمعیت ایلام و سیستان بلوچستان حضور ندارند. ترک ها از رودخانه ارس تا اراک و همدان همه اهالی استان های آذربایجانی را بخود اختصاص داده اند و از اراک و همدان تا خلیج فارس در برخی مناطق بصورت اکثریت و در دیگر مناطق بصورت پراکنده و همراه با فارس ها، عرب ها، لرها، کردها و غیره زندگی می نمایند که از لحاظ تعداد جمعیت و گستره جغرافیائی زبان ترکی بمراتب از حقانیت بیشتری برای رسمیت در کشور نسبت به زبان فارسی برخوردار می باشد. بطوریکه حتی ترکی از لحاظ سراسری بودن هم، در ایران مقام اول را دارا می باشد. با نگاهی به تاریخ و آمارهای ارائه شده در خصوص شمار جمعیت ترکزبانان و فارسزبانان کشور و نیز نظری بر گستره جغرافیائی این دو ملت در ایران به این نتیجه می رسیم که زبان ترکی از جایگاه والا و برتری نسبت به

فارسی برخوردار بوده و حقانیت ترکی برای رسمیت در ایران از فارسی بیشتر می باشد. ضمناً در دنیا هم ترکی آذربایجانی نسبت به فارسی جایگاه برتری دارد. بطوریکه براساس آمار ارائه شده از طرف سازمان ملل شمار ترکان آذربایجانی در ایران حدود 30 میلیون نفر می باشد که با احتساب آذربایجانی های قفقاز در جمهوری های آذربایجان، گرجستان، داغستان، روسیه، ترکیه و عراق شمار ترکهای آذربایجانی در جهان به حدود 50 میلیون نفر می رسد. در حالیکه بر اساس گزارش سازمان ملل شمار فارس ها در ایران 22 میلیون ذکر شده که ما آنرا 25 میلیون در نظرمی گیریم. در عین حال جمعیت افغانستان هم بعنوان یک کشوری که فارس هاهم در آنجا زندگی می کنند در اطلس گیتاشناسی سال 1375 چاپ تهران 900 000 16 نفر ذکر شده که ما 20 میلیون در نظر گرفته و با احتساب فارس ها و هزاره های مغولی نژاد که جمعاً $36/6 (28/5+7/8)$ درصد جمعیت افغانستان را تشکیل می دهند کلاً فارسهای افغانستان را 7 026 000 نفر در نظر می گیریم. در حالیکه در کتاب افغانستان، مجموعه مقالات ، چاپ سال 1376 تهران شمار تاجیک ها 3 500 000 نفر ، شمار فارسیوان ها 600 000 نفر و شمار هزاره ها 1 000 000 نفر ذکر شده که جمعاً 5 100 000 نفر می گردد.⁵ در عین حال یکی دیگر از کشورهای فارس نشین تاجیکستان می باشد که از 6 میلیون جمعیتش 62 درصد⁶ یعنی 3 720 000 نفر فارس می باشند. در ازبکستان هم تاجیک ها 4/8 درصد⁷ یعنی نزدیک به یک میلیون از اهالی را تشکیل می دهند که با جمع بندی همه فارسهای ذکر شده می توان گفت که در دنیا کمتر از 36 980 000 نفر فارس زبان زندگی می کند. این رقم کمی بیش از شمار ترکهای ساکن در ایران می باشد. در حالیکه تنها شمار ترک های آذربایجانی دنیا به حدود 50 میلیون نفر می رسد که علاوه از ایران و آذربایجان اکثراً در کشورهای ترکیه، روسیه، گرجستان، جمهوری خود مختار داغستان و عراق زندگی می کنند. با این حساب معلوم می گردد که با زبان فارسی تنها می توان با دو کشور عقب مانده ائی چون افغانستان و تاجیکستان ارتباط برقرار کرد در حالیکه با زبان ترکی آذربایجانی می توان با کشورهای ترکیه، آذربایجان، ترکمنستان، ازبکستان، قزاقستان، قرقیزستان، قبرس، جمهوری های خودمختاری چون تاتارستان، باشقیرستان، چوواشستان، خاکاس، تووا، آلتای، ترکستان شرقی و غیره ارتباط برقرار کرد. بعبارت دیگر فارسزبان های دنیا به 40 میلیون نفر هم نمی رسند اما ترکزبان های دنیا بیش از 200 میلیون نفر می باشند و در واقع با زبان ترکی شش برابر بیشتر می توان با مردم دنیا ارتباط برقرار کرد. زبان ترکی علاوه از دیگر برتری هایش از لحاظ جمعیتی شش برابر از امکانات بیشتری نسبت به فارسی برخوردار می باشد. علاوه از برتری های جمعیتی و گستره جغرافیائی زبان ترکی بر فارسی در داخل ایران، منطقه و جهان که خود دلیلی مهم برای حقانیت رسمیت این زبان در ایران می باشد در عین حال خود زبان ترکی هم از جهات مختلف زبانشناسی و ساختار زبانی بمراتب نه تنها

برتر از فارسی بلکه برتر از تقریباً تمام زبان های موجود در دنیا می باشد که ما در این مقال کوتاه مجبوریم تنها به برخی موارد اشاره کنیم. دانشمند و ترکولوگ مشهور آذربایجانی پروفیسور جواد هیئت در کتاب « مقایسه اللغتين » هر دو زبان فارسی و ترکی آذربایجانی را از لحاظ زبانشناسی و از ابعاد مختلف بررسی نمود و در تمامی موارد بر برتری ترکی نسبت به فارسی اشاره می کند. وی در صفحه 22 کتابش می نویسد: ناگفته نماند با آنکه لغت باعث غنای زبان است ولی غنای زبان بیشتر تابع تحرک و قابلیت لغت شناسی، افاده و بیان مفاهیم مجرد و همچنین تنوع بیان و قدرت بیان تفرعات و تفاوت های جزئی (نوآنس) کلام است. با در نظر گرفتن مراتب فوق نوائی و بسیاری از شرقشناسان معتقدند که نثر زبان ترکی برای بیان اندیشه و مفاهیم و موضوعات مختلف علمی، فلسفی، اجتماعی و... رساتر و مناسبتر از بسیاری زبانهای دیگر است. در زبان فارسی واژه های بسیط سخت گرفتار کمبود است زیرا بیشتر آنها بمرور زمان رها گشته و از یاد رفته است. واژگان فارسی برای مفاهیم علمی مجهز نیست و مترجمان ایرانی بیش از همه این درد جانکاه را احساس می کنند و از این عذاب می برند... خوانندگان هم همواره از مترجمان و ترجمه های فارسی ناخشنودی می نمایند.⁸

افعال ترکی بقدری وسیع و متنوع اند که در کمتر زبانی نظیر آنها را می توان یافت. گاهی با یک فعل ترکی اندیشه و مفهومی را می توان بیان نمود که در زبان فارسی و زبان های دیگر نیاز به جمله و یا جملاتی پیدا می کند. از طرفی وجود پسوندهای سازنده سبب شده که قابلیت لغت سازی برای بیان مفاهیم مختلف و تعبیرات جدید بسیار زیاد است.⁹ زبان ترکی در عین حال با قاعده ترین زبانهاست و نیز غنای این زبان حکایت از قدمت تاریخی بسیار دیرین می کند که در این دوران مدید بدینصورت مکمل شکل گرفته است. در زبان ترکی 24 000 مصدر و 44 زمان وجود دارد. در حالیکه در مقابل آن فارسی تنها از 12 زمان برخوردار می باشد و از این مسئله می توان بر تاریخ کم قدمت زبان فارسی پی برد.¹⁰ بر اساس تحقیقات انجام گرفته احتمال می رود زبان ترکی مادر حدود 6 400 سال قبل از میلاد بوجود آمده باشد.¹¹ تصادفی نیست که سازمان بین المللی علمی و فرهنگی یونسکو زبان ترکی را سومین زبان زنده و با قاعده دنیا معرفی کرده و زبان فارسی رتبه 261 را بر خود اختصاص داده و بعنوان سی و دومین لهجه عربی از طرف این سازمان معرفی گردیده است.¹² اطلاعات اخذ شده از دیگر مراکز زبانشناسی بین المللی دیگر هم در رابطه با اهمیت زبان ترکی نسبت به زبانهای دیگر جالب می باشد که به قسمت هائی از اطلاعات منتشره از مؤسسه آ. ام. آ. ت. 2002 که در اروپا و آمریکا واقع بوده و تحت مدیریت برجسته ترین زبانشناسان اداره می شود در همین خصوص اشاره می کنیم. یکی از مزیت هائی که در عصر جدید، زبانی را از زبان های

دیگر متمایز می کند مناسب بودن قابلیت های قواعدی آن به نیازهای علمی و تکنولوژیکی عصر می باشد. در عین حال از لحاظ حالت معکوس پذیری از طریق فرمولهای ریاضی « زبان ترکی را شاهکار زبان معرفی کرده اند که علناً این مسئله را اعلام کرده اند که برای ساخت آن از فرمول های بسیار پیچیده استفاده شده است که یکی از این افراد خانم نیکیتا هایدن متخصص زبانشناسی سرشناسی آلمانی در مؤسسه اروپائی " یورتوم" گفته است که انسان در آن زمان قادر به تولید این زبان نبوده و موجودات فضائی این زبان را خلق و یا خداوند به پیغمبران خود عالیتترین کلام ارتباطی را یاد داده است... در حالیکه در این مورد برای زبان عربی خطای موردی 45 درصد و برای زبان فارسی 100 درصد است. یعنی نمی توان زبان فارسی را با فرمول های زبان شناسی به زبان دیگری تبدیل کرد.»¹³ هم اینک زبان ترکی عملاً در بیشتر پروژه های بین المللی جا باز کرده است. بنا به گزارش مجله International Languages چاپ آلمان و مجله Science New چاپ آمریکا: «- کلیه ماهواره های هوا شناسی و نظامی اطلاعات خود را به زبان های انگلیسی، فرانسوی و ترکی به پایگاههای زمینی ارسال می کنند.

- پیچیده ترین سیستم عامل کامپیوتری 052/8 و معمولیترین ویندوز زبان ترکی را بعنوان استاندارد پایه فنوتیکی قرار داده اند و این در حالی است که زبان عربی را به عنوان اجزاء سطحی در تنظیمات محاوره ای ایجاد کرده اند که اصلاً مسئله علمی نیست و می توان گفت یک حالت ظاهری دارد چونکه هر کاری می کنند فونت آنان و کلمات تولیدی اصلاً همخوانی ندارد و عملاً نیز شاهد هستیم.

- کلیه این سیستم های ایونیک و الکترونیکی هواپیمای تجاری از سال 1996 به سه زبان انگلیسی، فرانسوی، ترکی در کارخانه بوئینگ آمریکا مجهز می شوند.

- کلیه اطلاعات ارسالی از رادارهای جهان به سه زبان علائم پخش می کنند.

- کلیه سیستم ها و سامانه های جنگنده قرن 21 جی - اس - اف که بتعداد 7 هزار فروند در حال تولید است به دو زبان انگلیسی و ترکی طراحی شده اند. آمریکا کشور ترکیه را بخاطر توان بالای هوا، فضا در سال 2001 بعنوان نخستین شریک تمام عیار با 19 درصد سهام قبول کرد و کشورهای آلمان و سوئد را رد کرد.»¹⁴

با این مقایسه مختصر اما همه جانبه دو زبان فارسی و ترکی و پی بردن به برتری زبان ترکی بر فارسی و نیز با نظری گذرا بر امکانات زبان ترکی که دیگران هم اعتراف می کنند، معلوم می گردد که خداوند چه

نعمت بزرگی را بر آذربایجانی ها اعطا کرده است و از هر جهت ترکی از حقانیت به مراتب بیشتری برای رسمیت در ایران برخوردار می باشد. اما متأسفانه با اینکه ترکها در طول تاریخ حتی بر زبان فارسی دایگی کرده و آنرا از مرگ حتمی نجات داده اند اما با به حاکمیت رسیدن رضا شاه در ایران زبان نصف جمعیت کشور یعنی ترکها که مستحق رسمیت در ایرن بود قدغن شد و آنها(ترکها) از هر جهت مورد تبیض قرار گرفتند. در عرض هشتاد سال جهت از بین بردن این زبان با این همه مزیتهايش، از تمام امکانات کشور و خود مردم استفاده کرده چنان ضربات سختی بر پیکره زبان ترکی آذربایجانی وارد کرده اند که شاید جبران آن امری ناممکن باشد و ظلمی که در جهت محو معنوی ترکها مرتکب شده اند جز نسل کشی معنوی چیزی نتوان نامید. در عرض این هشتاد سال میلیون ها ترک آذربایجانی عملاً در نتیجه سیاست آسیمیلیسیون زبان خود را از دست داده و زبان ترکی آذربایجانی از روند شکوفائی طبیعی در تمام زمینه های علمی، ادبی و غیره باز مانده است که شاید با قدغن کردن فارسی و رسمی کردن ترکی در ایران بمدت هشتاد سال بتوان این ظلم بی امان خسارت وارده بر ترکی و ترکزبانان را جبران و عدالت را برقرار کرد.

منابع:

- 1- آراز اوغلو، مختصر آذربایجان تاریخی، باکو 2000، ص. 15 و نیز مراجعه شود به کتاب آذر خالقی اثر فریدون آغاسی اوغلو، نشر آغریداغ، باکو 2000
- 2- مجله العرفان، سوریه، جلد 8 شماره های 2، 3، 4، 5 در سال های 1922 و 1923 که به عربی چاپ شده و بعد توسط اوان زگال، کسروی شناس و ریاضیدان معاصر آمریکائی به انگلیسی ترجمه شده است. ترجمه فارسی آن از پرفسور محمد علی شهابی در سایت خط سوم موجود می باشد. - سایت سؤزوموز.
- 3- پروفیسور محمد تقی زهتابی، « ایران تورکلرینین اسکی تاریخی » جلد 1، تبریز اختر نشریاتی 1379، ص. 9
- 4- مجله « باکو- تبریز » شماره 001، باکو 2005، ص. 23 و نیز مراجعه شود به سایت تریبون و سایت

www.ethnologue.com

5- نگارش گروهی از پژوهشگران، افغانستان (مجموعه مقالات)، ترجمه مرتضی اسدی و هوشنگ اعلم، تهران 1376، ص. 52-53، و نیز، اطلس کامل گیتاشناسی، با آخرین تغییرات سیاسی جهان و ایران تا مهر 1375، چاپ هفتم، تهران 1375، ص. 13

6 و 7- اطلس کامل گیتاشناسی، با آخرین تغییرات سیاسی جهان و ایران تا مهر 1375، چاپ هفتم، تهران 1375، ص. 12

8- دکتر جواد هیئت، مقایسه اللغتين، تهران 1379، ص. 22

9- دکتر جواد هیئت، مقایسه اللغتين، تهران 1379، ص. 34

10- امید نیایش، آلتایلاردان سهندیمیزه (تورک مدنیتلری تاریخی)، جلد 1، تهران 1382، ص. 30

11- امید نیایش، آلتایلاردان سهندیمیزه (تورک مدنیتلری تاریخی)، جلد 1، تهران 1382، ص. 49

12- روزنامه امید زنجان، شماره 285، زنجان 20 مرداد 1378

13- نشریه دانشجویی دانشگاه آزاد بناب "سؤنمز" شهریور 1382، شماره اول، ص. 7 و سایت گجیل.

14- نشریه دانشجویی دانشگاه آزاد بناب "سؤنمز" شهریور 1382، شماره اول، ص. 7 و سایت گجیل.

زبان مادری چیست و چرا اهمیت دارد؟

خانم دکتر صدیقه عدالتی

زبان مادری زبانیست که از مادر، پدر و نزدیکانمان آموخته ایم. بنا به نظر پژوهشگران کودک در رحم مادرش با زبان مادریش آشنا میشود و هنگام بدنیا آمدن که گریستن آغاز میکند اگر به زبان مادریش با وی سخن گفته شود، گریه اش را قطع کرده گوش میدهد. کودک با گذشت زمان و شنیدن مکرر، زبان مادریش را آموخته آغاز به ادای آن میکند. کم کم با ساختن جملات کوتاه آغاز به سخن گفتن به زبان مادریش میکند. در طول زمان کوتاهی می آموزد تا به زبان مادریش احساسات و خواسته هایش را به اطرافیان خود تفهیم نماید. با زبان مادریش با دیگران رابطه برقرار کند. با همین زبان بازی میکند، می خندد، می گرید و وارد مشاجره و بگو مگو می شود. تنها و تنها با زبان مادریش است که قادر می شود دنیای پیرامون خود را بشناسد و بیان نماید. با سخن گفتن به زبان مادری از فردیت و تنهایی خویش خارج گشته از تعلق خود به گروه ویژه ای آگاه میشود. او با مهر و محبت، اعتماد و امنیتی که این تعلق به وی ارزانی داشته است زندگی میکند. اگر بخواهم یک توضیح علمی بدهم، خواهم گفت که سخن گفتن خود تفکری آهنگین (مصوت) است. ما هنگام تفکر خاموشانه با خود سخن می گوئیم. و آنگاه که لب به سخن می گشائیم، در حقیقت با صدا می اندیشیم. هنگامیکه ما به زبان مادری سخن می گوئیم، بین ذهن و دهان (زبان) رابطه ای مستقیم برقرار می شود. در اینجا می خواهم مسئله را قدری بیشتر باز کرده بگویم، زمانیکه ما بزبان مادریمان سخن می گوئیم در حقیقت بین قلب و ذهن و دهانمان (زبانمان) رابطه ای تنگاتنگ برقرار میشود. زیرا این سخنان لحظات زندگی و تجارب گذشته مان را تداعی کرده در ذهن و روانمان زنده میکند، با هر واژه ای احساسهای عمیقی را زندگی میکنیم، خرسند میشویم، ناخشنود می گردیم، حسرت می خوریم و انتظار میکشیم. با زنده شدن جملاتی که در ذهنمان شکل گرفته اند، مکنونات دلمان جان گرفته، از طریق دهان و زبان تمامی احساسات و اندیشه های خود را بیان و بدیگران تفهیم میکنیم. درست بهمین جهت هنگامیکه ما بزبان مادریمان سخن می گوئیم، مکانیزم سه گانه ای بین دهان و قلب و ذهنمان نظم و شکل میگیرد که با طبیعت انسانی سازگاری کامل و تمام دارد. لذا زبان مادری همچون کلیدیست که دنیای درونی مانرا گشوده به نمایش میگذارد. حجب و حیا، عیب و هنر و تمامی مکنونات درونی مان تنها و تنها زمانی آشکار می گردد که ما به زبان مادریمان سخن می گوئیم. کودک در پنجسال اول زندگی 80٪ کل معلوماتی را که

در تمام طول زندگی باید بیاموزد، در خانواده اش کسب میکند و در 6-7 سالگی نیز سن مدرسه رفتنش فرا می رسد. در این مرحله دو وضعیت مختلف پیش می آید:

1- کودک در مدرسه بزبان مادریش تحصیل خواهد کرد.

2- کودک به زبانی کاملاً بیگانه با زبان مادریش تحصیل خواهد کرد.

مدرسه در شکل گیری شخصیت کودک نقش بسیار بزرگی دارد، زیرا مدرسه همانند پلی است بین خانواده و جامعه بزرگ، که آموخته های کودک در آغوش خانواده اش را کامل تر و علمی تر میکند و با پرورش جسم و روحش، وی را جهت کار و زندگی در جامعه آماده میکند. احساس هویتی را که کودک در آغوش خانواده اش کرده بود و نیز پیوند او را به خانواده و خلقت تقویت مینماید و در عین حال وی را از مسئولیتهائی که در قبال جامعه اش دارد آگاه میسازد. در اینجا نخست تأثیرات روحی و شخصیتی شرائطی را بررسی میکنیم که کودک به زبان مادری خود تحصیل می کند:

گرچه متأسفانه این شرایط برای ما آشنا نیست، اما آن چیز است که ما پیوسته در آرزو و حسرت آن بسر برده ایم. نخستن باری که کودک پا به مدرسه میگذارد، از آنجائیکه نخستین جدائیش از میان خانواده و نزدیکانش نیز میباشد، احساسات غریب و شگفت انگیزی احاطه اش میکند. نخستین بار در یک محیط رسمی وارد می شود که در آنجا کسی را نمی شناسد. کودک با چنین احساساتی وارد کلاس میشود، سپس معلم نیز وارد شده به سخن گفتن آغاز میکند. معلم جایگاه بسیار ارجمندی دارد. کودک هم از وی می ترسد و هم احترامش می گذارد. هرچند کودک در گیرودار اینهمه احساس تنهائی و بیگانگی، خانواده و نزدیکانش را در کنار خود ندارد اما او آنچنان نیروی حمایتگری با خود دارد که وی را در ایجاد رابطه با دیگران یاری میرساند و در این محیط شگفت و بیگانه گرما و نیرو می بخشد. این نیروی حمایت گر و نجاتبخش " زبان مادری " اوست که در اختیار دارد. بیاری زبان مادری با دیگران و حتی با انسانهای نا آشنا ایجاد رابطه می کند.

معلم را نمی شناسد اما زبانی را که او صحبت میکند بخوبی می فهمد و در سایه این زبانست که او احساس میکند معلم نیز یکی از افراد ملتش میباشد. دروسی را که معلم می آموزد، چون به زبان مادریش میباشد می تواند بخوبی بفهمد. از آنجائیکه زبان گوینده بهمان زبانست که وی بخوبی درک و احساس می کند، به سرعت قادر می شود به سئوالهای معلم جواب دهد، و این بنوبه خود به کودک حضور ذهن و آرامش روحی

می بخشد و راه خلاقیت را برویش می گشاید. کودک صاحب آنچه توان و امکانش است که گفته های معلم را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده سئوالات جدیدی را طرح نماید و بهمین جهت نیز نیروی تحقیق و بررسی، پرس و جو و خلاقیتش به مرحله رشد و شکوفائی می رسد. بعلاوه اینکه تدریس به زبان مادری جریان پیدا می کند، در وجود کودک نیر اعتماد بخود، به خانواده و جامعه ای که به آن تعلق دارد هرچه بیشتر و مستحکمتر گشته، هویتش بطور کامل شکل می گیرد. اکنون ببینیم اگر تحصیل به زبان مادری نباشد چه پیش خواهد آمد؟

اولاً چرا نباید تحصیل بزبان مادری باشد؟

در هر جامعه ای که انسانها از تعلیم و تربیت به زبان مادری خود محرومند، معنی اش حاکمیت ظلم و استبداد سیاسی و اجتماعی در آنجا میباشد. بی عدالتی وجود دارد زیرا در آنجا زبانی بر دیگر زبانها و یک گروه انسانی بر دیگر گروههای انسانی در موضعی برتر و حاکم قرار دارد. این به معنی آنست که در آن جامعه استثمار انسانهای غیر حاکم و محو شدنشان از صحنه تاریخ از پیش طرح ریزی گشته است.

برای نابودی انسانها سه راه عمده وجود دارد:

1- نابود کردن فیزیکی نسل دیگران توسط یک بمب اتمی که در مملکت ما غیر ممکن است. زیرا غیر فارسیها در تمامی پهنه ایران و در تمامی گوشه و کنار آن پراکنده شده اند.

2- عنوان کردن فرضیه خون پاک و ژن خالص!

این فرضیه در مملکت ما طرح و تجربه شد، اما اکنون اعتبار خود را از دست داده است. زیرا در نتیجه مهاجرتهای مداومی که طی قرون و اعصار متمادی صورت گرفته است، چیزی بنام ژن خالص نمانده است و اگر هم مانده باشد آنها ژنهای ناقصی هستند زیرا متخصصین و صاحب نظران ژن شناسی ثابت کرده اند که درجه هوش و استعداد صاحبان ژنهای خالص بسیار پائین بوده، در مقابل بیماریهای گوناگون نیز مقاومت بسیار ضعیفی دارند.

3- از طریق نابود کردن ژن های مدنی و فرهنگی.

ژن های فرهنگی چیست؟

ژن مدنی، فرهنگ و مجموعه تمدنی است که از نسلهای گذشته به عنوان میراثی گرانبها بما رسیده، و این آن چیز است که سیاستگران ایران آماج حملات خود قرار داده و نابودی آنرا در دستور کار خود داشته و دارند. برای نابودی ملتهای غیر فارس در ایران می خواهند از طریق غیر قانونی و قدغن کردن زبانشان در حقیقت فرهنگ، تاریخ و هویت آنرا نابود کنند و به بردگان و انسانهای درجه 2 تبدیل نمایند. و در نهایت نامشان را از صفحه تاریخ پاک کنند. زیرا تنها و تنها آن خلقی چنان آسان خواهد مرد و نامش از تاریخ زدوده خواهد شد که زبان مادریش را فراموش کرده باشد. در حقیقت از اولین روز گشایش مدارس تک زبانی، کوشش برای نیل به این هدف، یعنی نابودی ملتهای غیر فارس در ایران آغاز گردیده و ادامه دارد. کودک نخستین روز پا به مدرسه می گذارد. معلم وارد شده سر سخن را باز میکند. کودک چیزی از گفتار معلم نمی فهمد زیرا زبان او را نمی داند. کودک گرفتار شرائط و فضای تلخ و ناگواری می باشد! زبانی که از مادر و پدرش آموخته و بدان افتخار می کرد، در اینجا بکار نمی آید و ارزشی ندارد. به او گفته بودند برای آدم درست و حسابی شدن به مدرسه برو! اما برای آدم شدن زبان او بدرد نمی خورد و بزبان بیگانه ای باید سخن گفت. برای آدم شدن باید فارس شد، این یعنی چه؟! فارس نشده ها جزو آدمها بشمار نمی روند! بدین ترتیب کلیه کسانی که بزبان مادریش با او صحبت می کنند، در ذهن او از اعتبار و اعتماد می افتند. اینگونه تفکرات تلخ هر روز و هر ساعت بر روح و روانش ضربه وارد میکند و بدین وسیله نیز هر روز و هر ساعت اعتمادی که به خانواده، زبان و فرهنگش داشت در وجودش می میمرد. کودک هر روز تحقیر می شود و پس از زمانی نه چندان دراز هویتی که از خانواده گرفته بود نابود می شود و بتدریج اعتماد و پیوندی نیز که به جامعه و ملتش داشت گسسته از بین می رود. کودک چون زبان معلمش را نمی داند، بخش عمده آموزشهای او را نیز نمی تواند بفهمد. گفته های معلم را نه میتواند بررسی کند، نه میتواند سئوالی طرح کند و نه میتواند درک کند. اگر هم چیزی بفهمد نمیتواند به زبان بیاورد و برای دیگران توضیح دهد. زیرا زبان فهم و بیانش جدا شده است. در زبان مادریش می فهمد اما نمی تواند فهمیده هایش را بیان کند. یعنی رابطه بین ذهن، قلب و دهان (زبان) تماماً قطع میگردد. و این زیان جبران ناپذیری برای رشد انسان بوده، تأثیر منفی بسیار بزرگی بر روح و روان و شخصیت آدمی میگذارد. با جمع بندی همه این واقعیت ها می توانیم آنچه را که بعثت محرومیت از تحصیل بزبان مادریش بر سر کودک می آید، چنین خلاصه کنیم:

. بسیاری از کودکان بعثت محرومیت از تحصیل بزبان مادری، اعتماد بنفس خود را از دست داده از همان ابتداء از رفتن به مدرسه امتناع می ورزند. بهمین جهت نیز درصد بیسوادی در اینگونه جوامع بسیار بالاتر از جوامعی است که در آن کودکان بزبان مادری خود تحصیل می کنند.

. از آنجائیکه کودکان زبان معلم را نمی دانند، قادرند فقط بخش اندکی از دروس را بفهمند. و این باعث میشود که اینگونه کودکان بتدریج اعتماد بنفس خود را از دست بدهند.

. از آنجائیکه اینگونه کودکان اعتماد خودشان را به خود، خانواده و جامعه و ملتی که بدان منسوبند از دست می دهند، ناگزیر در پی کسب هویت دیگری خواهند بود.

. از آنجائیکه زبان فهم کودکان با زبان بیان آنان بیگانه است، قادر نخواهند بود شنیده ها و آموخته های خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند، زیر سؤال ببرند، تحقیق و بررسی کنند. در نتیجه صرفاً به یک مقلد و تکرار کننده طوطی وار محفوظات تبدیل خواهند شد.

. اگر خلاصه و روشن بگوئیم: فرزندان چنین خلقی نسبت به فرهنگ، اندیشمندان، زبان، تاریخ و تمامی گذشته خود بیگانه گشته، بر اساس نقشه ای که برایش ریخته اند، به نسلی آماده به پذیرفتن بردگی تبدیل خواهند شد. زیرا یک نسل تنها زمانی به برده تبدیل خواهد شد که از زبان مادریش و از فرهنگ و تاریخش جدا افتاده باشد.

. همانند نسلی که از زبان مادریش محروم گشته است، خود این زبان نیز قربانی بزرگی بود. زیرا این زبان نتوانست رشد و انکشاف پیدا کند و به زبان علمی تبدیل گردد.